7 ימים
שבועון ידיעות אחרונות
מס' 1247 ד' טבת תשמ"ח 25.12.87

בוב ארויו זוכר

בדרך ל„מוסד" הכתוח

השער – החיים הטובים ומשכים בתל אביב • וזה קרה פתח מועדון חדש „המוסד" • לכבוד הפתיחה:
תצלום קבוצתי של בוהמה, פוליטיקה ועסקים • הקבוצה מאולה כהן ועד יוסי שריד, דרור ונעמי שמר •
בתצלום, מימין לשמאל:

דרוש אחריות מקורית ישפאר-סוני

SONY XO מערכות יוקרה
איכות דיגיטלית

XO-D1 350W ■ XO-D4 450W ■ XO-D5 510W
XO- 950W 500W ■ LBT-7 600W + שלט רחוק
כניסה מיוחדת לקומפקט דיסק

SONY

אולם תצוגה ומכירה מרכז שרות ארצי:
רח' אחד העם 9, מגדל שלום ת"א, טל: 03-5101515

ISFAR
ישפאר - עוצמת סוני בישראל

העולם מתקדם מסוני לסוני

ראם
מלטף לי את העור

לטף לי את העור, תרגיש את הגימור המושלם ואת איכות העור. לטף את המעיל, את המכנסים, את החצאית... כן, יש עוד הרבה מה ללטף. לטף את העור שלי ותרגיש את הראם שלי.

הזמנות לפי מידה.

7 תשלומים
ללא הצמדה
ללא ריבית

פתוח מוצאי שבת מ־18.00־22.00

ראם
לגברים ונשים

ראם - חנות המפעל: בן יהודה 101 ת"א
טל. 03־246947/230004
פתוח א'־ה' - 9.00־19.00, יום ו' 9.00־14.00
לקונים - חניה חינם בחניון כיכר אתרים.

ראם בוטיק - מלון דניאל הרצליה
פתוח א'־ה' - 9:00־22.00, יום ו' 9.00־14.00

השבוע
4 תשלומים שווים
במחלקות: אופנת וסריגי נשים, אופנת גברים, הלבשת ילדים, תיקים וארנקים, הלבשת ספורט, נעליים אלגנטיות.
על כל קניה מעל 100 ש"ח *

לרגל השנה החדשה -
"ריבוק" במחירי מבצע

נעלי ספורט

* במידה ותחזיר הנעליים תוך 7 ימים מיום הקניה ובמצב חדש.

הצעה מיוחדת!!!
מבצע בלעדי בכל־בו שלום!
נעלי ספורט "ריבוק" חצאיות רק **129** ש"ח.
נעלי ספורט "ריבוק" 3/4 רק **149** ש"ח.

הפתעה!
נעלי "ALL STAR" משובצות "CONVERSE"
35 ש"ח בלבד.

20% הנחה על נעלי הספורט תוצרת חוץ "אדידס", "פומה", ו"דיאדורה"

אופנת נשים

20% הנחה
על הלהיטים האחרונים של "Kookai"
תוצרת צרפת ואיטליה.

Club Méditerranée
מערכות CLUB MED במחירי מבצע מיוחדים.
החל מ־**99** ש"ח

מח' צעצועים
חסול יתרות מלאי הצעצועים בחנכה עד 50% הנחה
לדוגמא:
25% הנחה על בובות "ברבי".
CONVERTORS
20% הנחה על מבחר "רובוטריקים".
לדוגמא: רובוטריק F16 במקום 26.90 ש"ח **21.50** ש"ח.
25% הנחה על רכבת "לגו" 7720 LEGO המופעלת בסוללות.
ועל כל מוצרי "שרי לנד".
20% הנחה
על כל מוצרי "פלימוביל" ועל "פישר פרייס" דגם שדה תעופה
"מסאדור" משחק התרכבה היוקרתי ◄ מאוסטריה מעץ משובח במבחר דגמים לבחירתך.
* התשלומים לא חלים על מוצרים הנרכשים במבצעי הנחות.

הלבשת ילדים
שבוע יצרן "בילי ג'ון" בלעדי בכל־בו שלום!
20% הנחה על כל מוצרי "בילי ג'ון"

אופנת גברים
50% הנחה על עודפי סריגים אוטלקיים מקסימים לגברים.
במקום 79.90 ש"ח רק **39.90** ש"ח.

לבני נשים
MADE IN USA
20% הנחה על הלבשה תחתונה ממלתחת "מארת'ה"
ועל כל החלוקים, הפיג'מות הקטנים וכותנות הלילה לנשים "מארת'ה".

כל־בו שלום
חניה חינם והרבה!
מחלקת רהיטים (רק בת"א)
לרגל העברת התצוגה בת"א עד 50% הנחה על עשרות פריטי ריהוט מהתצוגה.
אפשרות ל־6 תשלומים

לדוגמא:
"ולנסיה" - מערכת תלת + דו מושבי במקום 3,017 ש"ח רק **1,850** ש"ח.
"מודי" - מערכת ישיבה 1+2+3 במקום 3,850 ש"ח רק **1,750** ש"ח.
"קורונדו" - מערכת ישיבה בסגנון איטלקי במקום 2,940 ש"ח רק **1,400** ש"ח.
"דקוטה" - מערכת ישיבה מרשימה במקום 2,983 ש"ח רק **1,950** ש"ח.
"מימו" - מערכת ישיבה אורטופדית במקום 2,445 ש"ח רק **1,750** ש"ח.
"גרונימוס" - מערכת ישיבה קומפקטית במקום 3,144 ש"ח רק **1,800** ש"ח.
"CHOC" - ספה דו־מושבית מקסימה במקום 840 ש"ח רק **550** ש"ח.
"ארוביק" - ספה דו נפתחת למיטה וכורסא במקום 2,645 ש"ח רק **1800** ש"ח.
"יוקרה" - מזנון בסגנון כפרי מעודן במקום 2,500 ש"ח רק **1,450** ש"ח.
"1100" - מערכת קיר מושלמת במקום 2,275 ש"ח רק **1,750** ש"ח.
"5540" - יחידה אטלקית רב שמושית במקום 500 ש"ח רק **285** ש"ח.
"LEVIS" - שולחן אוכל איטלקי אלגנטי במקום 1,054 ש"ח רק **525** ש"ח.
"T-2200" - כסא איטלקי יפהפה, אשת טבעי במקום 180 ש"ח רק **120** ש"ח.
"Delft" - חדר שינה בגמר לבן במקום 1,880 ש"ח רק **1,185** ש"ח.
"דנמרק" - חדר שינה מושלם בגמר מעולה במקום 2,650 ש"ח רק **1,300** ש"ח.
* המחיר המזנון כולל מע"מ לא כולל תובלה

תל־אביב: מגדל שלום רח' הרצל 1 חיפה: מרכז פנורמה, מרכז הכרמל שדי הנשיא 109.
חניה חינם! לקונים ב־50 ש"ח שעה, לקונים ב־70 ש"ח שעתיים. בין 16.00-19.00 בת"א חניה לכל קונה.
● עד גמר המלאי
● המחירים כוללים מע"מ

מאת ג. יפית

שידוך מזדמן או פגישה מקרית אינם מבטיחים בהכרח בן־זוג רציני להקמת משפחה. גם המזל צריך סיוע ונדרש טיפול דיסקרטי ומקצועי כדי למצוא חבר אמיתי לחיים. הנוסחה הבדוקה של „הלנה אינטרנשיונל": איכות אנושית גבוהה של המועמדים ובניית תקשורת אמיתית ביניהם, לאחר התאמה של נתוניהם האישיים. ההצלחה המוכחת של הלנה* יותר מ־6,000 בני־זוג שנישאו באושר. סניפים בארה"ב ובלונדון. עם הצלחה כזו אי אפשר להתווכח וגם לא יודעים עליה פרטים כי אנו שומרים על סודיות.

עיר מלאה נשים נהדרות וגברים מקסימים, בכל הגילאים. הם הולכים על אותה מדרכה נכנסים לאותה חנות, מגיעים לאותו מועדון או קולנוע – ובכל זאת אינם נפגשים, מחסום בלתי־נראה מפריד ביניהם. מקומות־הבילוי הצפופים של סוף השבוע,

1. לעמוד על טיבו האמיתי של הפונה.
2. להגיע להתאמה האופטימלית של בן־הזוג, על־פי ניתוח מקיף של נתונים אישיים.

במשפט אחד: שירות אנושי, אך מקצועי לחלוטין. בית, ילדים, משפחה, הן אחת התקוות הגדולות של כל אחד מאתנו. ההתייחסות הרצינית צריכה להיות בהתאם.

גישה חמה ואנושית + סודיות מוחלטת + עבודת־רקע מקצועית. נוסחה זו הפכה את הלנה לשותף סמוי ביצירת הרבה נישואים מאושרים. שיטת „הלנה אינטרנשיונל" הצליחה לא רק בישראל. היא גם חצתה את האוקינוס, וקנתה את הלב האמריקני. שם, בערים הגדולות, הבעיה דומה. וגם שם,

נ.ב., למשל, מתכנתת מחשבים נאה ומשכילה מרמת־השרון, מחייכת כיום כשהיא נזכרת בהתחלת הדרך: „אם לומר את האמת, קצת חששתי לבוא. השיחה האשונה עם צוות המשרד שינתה את כל מה שחשבתי והרגשתי עד אז. התהליך היה כל־כך נעים ועדין, עד שכיום גם אני ממליצה עליו. וקרה לי עוד דבר חשוב: בזכות הלנה, אני גם מכירה את עצמי טוב יותר..."

סודיות

אינם מכסים על הבעיה האמיתית. שתייה, דיבורים, לפעמים פגישות, אך הדרך אל הבית המשותף נשארת רחוקה כמקודם. אפילו רווקים ורווקות מבוקשים מתוודים ברגע של אמת: „זה נמאס. אין כוח כל שבוע למישהו חדש. רוצים להתיישב, להקים משפחה, לתפוס את הפינה שלנו בחיים".

רווקא העיר ההומה מחריפה את הבעיה, והמצוקה גדולה לא פחות במקומות היישוב הקטנים יותר. התוצאה הטבעית: צורך אמיתי בבן־זוג לחיים מוליד גם פתרון אמיתי, „הלנה אינטרנשיונל"! לא שדכנות, לא „ייעוץ" ולא הימורים, אלא עקרון קפדני: להפגיש בין האנשים המתאימים ביותר.

תקשורת אמיתית לתוך חיים בצוותא

„הלנה אינטרנשיונל" ממזגת נסיון עשיר עם עבודת־הכנה מאומצת, המושקעת בכל פונה. כל אדם הוא עולם ומלואו: אופי, רצינות, דרישות, הרגלי־חיים. כל גורם רלבנטי נלקח בחשבון כדי ליצור את המגע הנכון.

כן, מגעים היא מלת־מפתח, כאשר נתוני־הפתיחה ידועים לשני הצדדים, אין יותר „חתול בשק". אפשר ליצור תקשורת אמיתית בונה, הנמשכת לתוך חיים בצוותא. השידוך המזדמן אינו עובד יותר. גם פגישה עיוורת, אינה פתרון כשמדובר על בן־זוג לחיים.

מספקת הלנהי את השירות החיוני והאנושי, את האפשרות לפרוץ את חומת הבדידות.

כמו פגישה עם חבר טוב

הרגעים הראשונים הם הקשים ביותר, לבוא לפגישה הראשונה, למסור פרטים, לדבר על עצמך, לספר על רצונות וציפיות מבן־הזוג. אצל הלנהי לא קיים גורם ההרתעה. משיחת־הטלפון הראשונה, מקבל הפונה תחושה של קשר ושייכות, גישה חמה ואנושית מקלה עליו את השלבים הבאים בתהליך. כאן לא מדברים על „לקוח" או על „מקרה". לכאן באים אנשים. ההתייחסות היא אישית, דיסקרטית ומקצועית: כולנו, בסופו של דבר, באותה סירה.

סודיות מושלמת ותנאי קבלה קפדניים

המדיניות של „הלנה אינטרנשיונל" היא חד־משמעית: דיסקרטיות מוחלטת. אין הדלפות, כל תהליכי הרישום, הבדיקה, והמיפגש מתנהלים בחשאיות גמורה. רק החתונה פומבית. הזוג המאושר, הוא לבדו, זוכר את שיחת־הטלפון הראשונה להלנה, שהסתיימה בחופה המשותפת (ולא תמיד זוכרים לצלצל להלנה להגיד תודה).

גורם דומיננטי במוניטין של הלנה* האיכות האנושית. לא כל אחד מתקבל. ב־17 שנות פעילותה בישראל, ויתרה הלנה על 60% (!) מהפונים אליה. „שיכנועים" ולחצים אינם עוזרים. המשרד נעזר באופן קבוע בשירותים מקצועיים לאימות נתונים: חוקר פרטי, פסיכולוג, גרפולוג. המטרה כפולה:

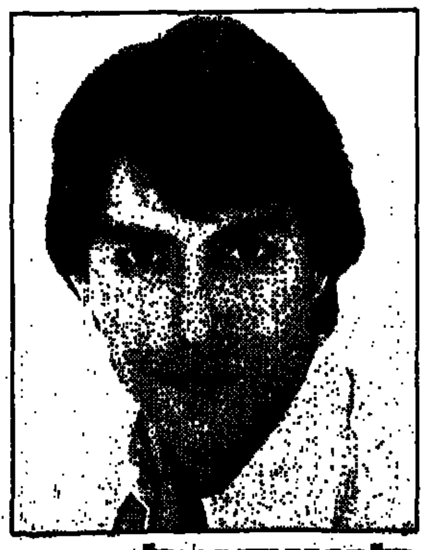

השירותים הסודיים לחורים
היכרות לילדים ללא ידיעתם...

„הלנה אינטרנשיונל" מפעילה שירות מיוחד: היכרות מותאמת מראש לילדים, ללא ידיעתם. מבחינתם של הבן או הבת מדובר בפגישה מקרית לגמרי עם בן־זוג בעל הנתונים הטובים ביותר, המתאימים למשפחה.

■■■

גם בבית־קפה או אצלכם בבית

מי שאינו רוצה להגיע למשרד, לא חייב לוותר על השירותים של „הלנה אינטרנשיונל". הוא יכול להתקשר ולהזמין פגישה אישית ובלתי־מחייבת מחוץ למשרד. השירות המיוחד הזה חשוב במיוחד לתושבי ירושלים או חיפה.

■■■

באים גם מחו"ל

„הלנה אינטרנשיונל" הפכה בינתיים למוסד בינלאומי – בשלב ראשון ניו־יורק. כיום לקראת סניפים חדשים בלונדון, פילדלפיה ולוס־אנג'לס, עם תוכניות לסניפים נוספים ברחבי תבל. ההצלחה האמריקנית אינה רק משקפת את הנורמות המקצועיות הגבוהות של הלנה, היא גם מעשירה את המיבחר כאן בארץ של מועמדים ומועמדות מחו"ל.

הכתובת

„הלנה אינטרנשיונל" רחוב בן־יהודה 14, ת"א. טלפונים: (03)204431, (03)204430. ניתן להתקשר בימות השבוע בין השעות 10.00 בבוקר עד 10.00 בערב.

אפשר לצלצל גם בשבת בין 11.00 בבוקר ...

***הלנה מגיעה לישראל** — החלה ההרשמה לראיונות.

„הלנה אינטרנשיונל"

LONDON	תל־אביב	NEW YORK
ADDRESS 17 HILL ST. MAYFAIR LONDON W.1 TEL: 10-491-0218	רח' בן־יהודה 14 תל־אביב טלפונים 03-204430, 03-204431	HELENA V.I.P. CLUB ADDRESS: 400 MADISON AV. MANHATTEN N.Y. TEL: 2124218920

New air

התה הסיני ששובר את ההרגל

תה "ניו אייר" נולד בעקבות שנים רבות של מחקר בסין ■ התה מיוצר באמצעות תהליך ה-(KAOHONG) הייחודי, ומושתת על מסורת עתיקת יומין ■ תה "ניו אייר" זהה לטעם הסיגריה אך נטול ניקוטין במאת האחוזים, מרכיביו כולם טבעיים!!! ■ סקרים ממושכים שנערכו במזרח הרחוק, מגלים ש-74.8% מהמעשנים ששתו תה "ניו אייר" בקביעות ובמשך למעלה מחצי שנה, הצליחו להיגמל מהעישון ■ ואכן, אומרים שאחוז המעשנים הקטן ביותר בעולם מצוי בסין - וכעת אולי גם בישראל!!! ■ מומלץ לשתות 4-7 כוסות תה כתחליף לניקוטין המצוי בסיגריות ■

ניתן להשיג בבתי מרקחת חנויות למזון טבעי, ובבתי העסק המובחרים ■ הוראות שימוש ופרוספקט בנקודות המכירה.

אזהרה - משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות

תשקיף

מאת יעל בירון / תדמית

סורגים וזוכים בפרסים. עוד מהלך מקורי ומצליח של יצרן צמר מוביל שכבר מכה גלים. הגרלה ראשונה במבצע חורף 88' – בסוף דצמבר. הגרלה נוספת בדרך. „נאקו" מציגה החורף קולקציית חוטים חדשה ונחטפת: מדלן, ליבנת, מוהר מקורי טהור, ולהיט העונה: ציציות. הצלחה גם לאריזות החסכון. הוראות סריגה לדגמים מובילים בחנויות, בכל הארץ. זה יהיה החורף של „נאקו".

הפרס בקצה החוט

דצמבר, החורף האמיתי כבר כאן. גם לפי קצב הסריגה. נאקו, מהמובילים בענף הסריגה בארץ, יצא במבצע פרסים מיוחד – „סורגים נאקו וזוכים" (ראה מסגרת). הדיווחים מספרים על היענות של אלפי סורגות, שהבטיחו לעצמן, קודם כל, חוטי סריגה אופנתיים ואיכותיים, וגם תלוש להגרלת פרסים. הראשונה תתקיים בסוף דצמבר. הגרלות נוספות בדרך.

זה לא מפתיע. הסגנון של הענק הצעיר הזה כבר מוכר. 3 שנים בשוק, ולא מפסיק להיות יוזם ומחדש, עם אצבע על הדופק ושני צעדים קדימה במחשבה. בגדול. היוזמות והרעיונות שצבר לזכותו חוללו מהפך בענף, ומיקמו אותו מהר מאד באמצע בין שלוש יצרניות הצמר המובילות.

מנהלת אחת מחנויות הצמר המובילות, מציגה פרטים שחזרו ועלו בכל התגובות: „מאז שאני זוכרת את נאקו הם מפתיעים כל פעם ביוזמה חדשה. הסגנון שלהם צעיר, מתאים לצווי האופנה. תמיד יש להם חוטים שמקדימים את השוק". את המקדמות האלה מביאות המעצבות של „נאקו" מאירופה, לשם הן יוצאות באופן סדיר כדי לקלוט רשמים ממרכזי האופנה הבינלאומיים.

התוצאה: בקולקציית החוטים של נאקו לחורף זה סידרה של חוטים חדשים משולבים באפקטים מיוחדים. מדלן – חוט שזור בשרוך מסולסל – הפך תוך שבוע ללהיט. חוטי ליבנת התקבלו אף הם בהתלהבות. החוטים האלה הם תוצאה של חשיבה מן הקיץ שחלף: „חשבנו שאפשר להתאים את החוט הדרוש באמת לחורף הישראלי, שהוא, אחרי הכל, רחוק מן החורף האירופי. הגענו למסקנה שבארץ יתאימו גם חוטים קלים הרבה יותר, ולא חמים במיוחד". על-ידי שילוב חוטי כותנה בסיב החורפי הושג אפקט הקלילות. שילוב זה נתן גם אפשרויות רבות להדפסת צבעים ולעיבודים מקוריים.

■ ■ ■

בצד החוטים המקומיים נוספו לקולקציית „נאקו" העונה 4 אפקטים מיובאים חדשניים במיוחד ובלעדיים. הפיצוץ האמיתי של העונה הם חוטי ציציות, המופיעים בשתי וורסיות: עם אלה אפשר לסרוג, ללבוש ולהיראות כמו בת הוואי, וגם להרגיש בהתאם. ציציות בולטות במיוחד, בשלל צבעים ובאפקט אקסוטי ופראי. „נאקו" ידעה לשים עין על החוט המיוחד הזה, ולהביא אותו לעם היושב בציון. אפקט אופנתי במיוחד השנה הוא השיער הארוך של חוטי המוהר. „נאקו" ייבאה חוטים מיוחדים אלה מאירופה באופן בלעדי. החוטים מצטיינים בשיער נקי, ארוך במיוחד, עם הזרקה צבעונית, והדפסת החוט באפקט שעדיין לא נראה בארץ.

את עונת החורף פתחה „נאקו" בתצוגה מרהיבה של חוטים ומוצרי צמר. במלון „קרלטון" בתל-אביב רוכזו כל החידושים, בסטייל מודרני של יצרן ענק, שיודע לשווק את הטוב ביותר בדרך העדכנית ביותר; כולל הדרכה והתאמה לשימוש בחוטים, ולניצול מלא של האפקטים המרשימים. ייצור, שיווק, איכות, תיחכום, מקוריות – נאקו הלכה חוץ בכל הכיוונים האלה. היום זה טבעי שהחוטים מתוצרת זו מתגלגלים בכל פינה בארץ.

ניתן למצוא אותם בכל מקום ובכל גודל, בכל החנויות למוצרי סריגה וצמר וגם, כמובן, בחנות המפעל. בצד החוטים מציעה נאקו גם הוראות סריגה מפורטות לדגמים הלוהטים שהופיעו בפרסומי החברה. אפשר לקבל אותם חינם בכל חנות סריגה בארץ. רוצים כמו בתמונה? אין בעיות. קונים חוטי נאקו, עוקבים אחר ההוראות ויש!

■ ■ ■

המחירים של נאקו, כמו בעונות קודמות, מאפשרים לכל אשה להתלבש כמו שצריך, במחירים סבירים מאד. חוץ מזה ממשיכים לחשוב שם על שיפורים, כל הזמן. גם על הנוחות והחסכון בקנייה. עכשיו אפשר למצוא את חוטי נאקו, בסיסיים ומיוחדים, גם באריזות חסכון של 150 ו-200 גרם. חסכון במחיר, גם סריגה ללא קשרים. גם למישהו שמישהו חושב על שיפורים כל הזמן, אפשר להתחיל להעלות עיניים.

חנות המפעל המרכזית של "נאקו", ברחוב אילת 22, יפו-תל-אביב. אמנם מכילה חנות את כל המבחר, כמו בחנויות המפעל [illegible] אלא שמומלץ לחפש [illegible] גם בכל חנות צמר [illegible].

הכיוון: ייצור מקורי

הדרך של „נאקו" לצמרת נעשתה בדרך מקורית, תוך הכנה יסודית של השוק ויישום בלתי פוסק של רעיונות חדשניים. איך? פעילות עצמאית ומאמצים להרחבה ולשכלול של פסי הייצור בכיוון של פחות ייבוא ויותר ייצור מקורי.

היום משלבת „נאקו" בצד הייבוא גם חוטים מייצור עצמי על-ידי שיזור ועיבוד של אפקטים מקומיים בשילוב עם תוצרת מיובאת. המטרה: השגת חוט ייחודי, „נאקו". נאקו גם משתפת פעולה עם שטיחי כרמל בהסכם שיווקי מיוחד לייצור החוטים הבסיסיים. כבר אמרנו, אחד משלושת הגדולים וביחד עם הגדולים ביותר.

חוטפים את מבצע החורף

זה להיט החורף של „נאקו" בחנויות הצמר. בנוסף לזכיה בצמר לסריגה בדגמים עכשוויים, המובילים בבירות האופנה בעולם, זוכה מבצע החורף של נאקו להיענות חסרת-תקדים. אלפי סרגניות – מקצועיות וחובבות – לוקחות חלק בהגרלת פרסים יקרי ערך בין קונות חבילות הצמר של נאקו.

מי שלא תספיק להשתתף בהגרלה הראשונה, שתתקיים בסוף דצמבר, יש עוד הזדמנות לזכות באחד מתוך רשימת הפרסים המרשימה: 2 מדיחי כלים, 2 טלוויזיות 14 אינץ' + שלט, 2 מכונות תפירה, 2 רדיו-טייפ, 6 מסחטות, 6 טלפונים אלחוטיים, 50 חבילות סריגה של 20 כדורי צמר.

מה עושים? קונים חוטי סריגה נאקו. זה א', אחר-כך סורגים. אחר-כך כל מה שצריך זה לאסוף 10 חבקים מחבילות הצמר, ולשלוח אותם אל הכתובת המופיעה על החבקים (תוויות). אפשר לשלוח יותר מ-10 (כל 10 במעטפה נפרדת). ככל שגדל מספר החבקים, [illegible]

כמה שערות אין לך בראש?

כמה שערות אין לך בראש?
כמה שערות אבדו לך בשנה האחרונה?
כמובן שלא ספרת אבל אם אתה סובל מנשירה והקרחה חבל שתחכה יותר מדי, בכל יום אובדות שערות נוספות, בכל יום מתנוונים שרשי שיער נוספים, חבל, אתה יכול למנוע זאת. אל תחכה להקרחה גמורה כדי להחליט לטפל בראשך.
אף פעם לא מאוחר מדי, גם אם תהליך ההקרחה כבר מתקדם ביותר - הפתרון, הסיכוי לשיפור, נמצא בשני בקבוקים קטנים:
ניו ג'נריישן.

ניו ג'נריישן הוא תכשיר המיוצר בארה"ב (ונמכר שם במליונים מדי שנה) על בסיס פיתוח של מדענים פיניים. השימוש בו מסדיר את חילוף החומרים בקרקפת, מזין את שרשי השערות (הן השרשים הפעילים והן אלו שחדלו לפעול אך עדיין לא התנוונו) וכך גורם לבלימת הנשירה להתאוששות ולהתחדשות השיער.

ואז... תוצאות השימוש מדהימות! אצל 95% מהמשתמשים נבלמת נשירת היותר תוך שבועות אחדים. אצל כשני שלישים מהמשתמשים מורגש בבירור תהליך של התאוששות והתחדשות השיער. תוצאות אלו הושגו הן במחקרים הקליניים שנעשו והן במציאות. בארץ יש עשרות אלפי לקוחות מרוצים הרואים בניו ג'נריישן (ובצדק!) את הפתרון היעיל והאמיתי לבעית ההקרחה.

יותר ויותר רופאי עור מפנים את מטופליהם לשמוש בניו ג'נריישן. נוסף ליתרונותיו כפתרון להקרחה, יש לניו ג'נריישן יתרונות נוספים:

- השימוש בו קל, מהיר ונוח. הוא מצריך דקה ליום בלבד!
- אין תופעות לואי - לא ריח לא צבע, אף אחד לא רואה שאתה משתמש בו
- כמעט בכל המקרים התכשיר מסדיר את פעולות הקרקפת גם מעבר למניעת נשירה: תופעות של קשקשים וגירויים נעלמות בד"כ, תוך כדי שימוש נכון בניו ג'נריישן
- השימוש יעיל לנשים וגברים כאחד
- השימוש חסכוני: מנת תכשיר המספיקה לטיפול של 3 חודשים עולה רק...
- קל להשיגו - הכנס לבית מרקחת ובקש ניו ג'נריישן.

כמויות קטנות - הצלחות גדולות!

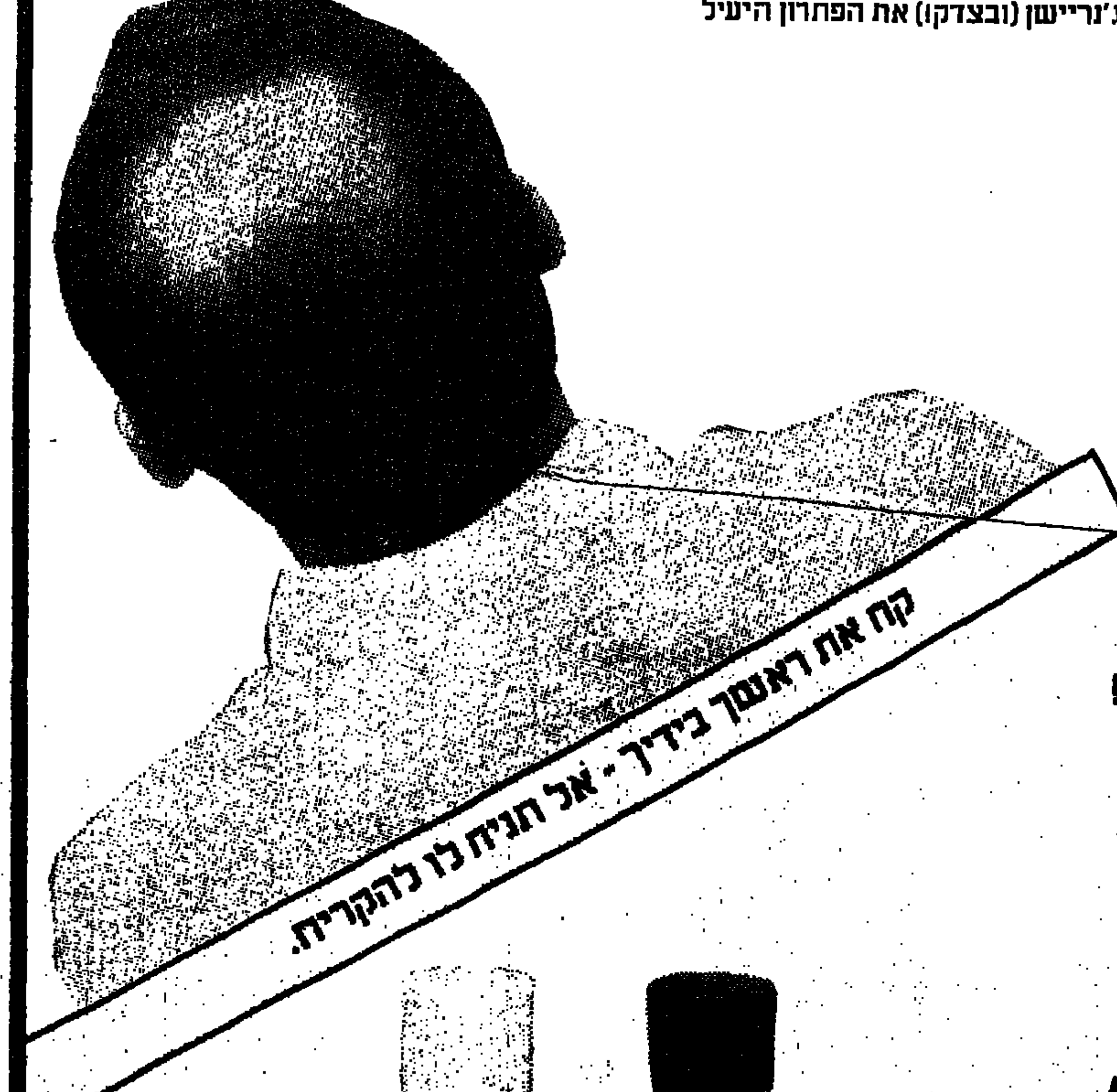

להשיג בבתי המרקחת

הפתרון להקרחה!

ניו ג'נריישן

ברשיון משרד הבריאות

למידע והזמנות חייג 08-401343, 08-469135, בכ"ל סחר יבואנים ומפיצים בישראל של ניו-ג'נריישן 08-401340

מ.ש.א. 82 מרכז המוסיקה והאודיו

מציגה: חגיגת מוצרים במחירים מדהימים!!!

PT-82 — אורגן — 156 ש"ח
- "המורה הפרטי"
- קסטת מחשב ROM ללימוד עצמי
- נורות בקרה ללימוד
- נגינה חצי אוטומטית

MT-88 — אורגן — 589 ש"ח
- קסטת מחשב ללימוד עצמי
- נורות בקרה ללימוד
- לימוד בשתי הידיים
- נגינה חצי אוטומטית
- 12 צלילים
- 12 מקצבים
- 4 אוקטבות

FX-82B — 34 ש"ח
מחשב מדעי לביה"ס התיכון. 49 פונקציות, מדעים, לוגריתמים, סוגרים.

MV-49 — 99 ש"ח
- טייפ רדיו קומפקטי
- רדיו AM/FM
- הפעלה באמצעות סוללה או כבל חשמלי 220 VAC

T-30 — 29 ש"ח
- רדיו AM/FM
- צליל מעולה
- כולל מיני אוזניות

רדיו כיתי **128 A** — 39 ש"ח

NC-868 — 69 ש"ח
- רדיו שעון
- השכמה באמצעות רדיו או צפצוף
- עמעם תאורה
- סוללה לשמירת זכרון בהפסקת חשמל
- כוון השעון והפעלה קלה

CR 388 — 455 ש"ח
רדיו טייפ דבל קסט סטריאו
הקלטה מהירה בין הטייפים
הרצה מהירה של קסטה
5 אקולייזר + 2 ווסתי עוצמה
רדיו 3 גלים AM/FM/SW
הספק 40 וואט

TC 03 — 95 ש"ח
ווקמן רדיו AM/FM שמיעה סטריאופוני באמצעות אוזניות
עיצוב חדיש

M-83 — 90 ש"ח
ווקמן רדיו טייפ
- רדיו טייפ סטריאו AM/FM
- שמיעה סטריאופונית ע"י אוזניות או רמקולים חיצוניים
- אפשרות להקלטה מהרדיו

M-668 F — 92 ש"ח
טייפ נייד או שולחני עם הקלטה, מגבר עצמי, צליל מעולה והספק גבוה. עצירה אוטומטית של הקלטת.

LCM8 — 135 ש"ח
מכונת קפה (פרקולטור)

8429 — 31 ש"ח
שעון מעורר עם צלצול מכני

TS-209 — 52 ש"ח
מסחטת פרי הדר
- הפעלה אוטומטית ע"י לחצן על הפרי
- מנגנון מעולה לסחיטה מושלמת
- סיבוב דו־כיווני לניצול מלא של הפרי

TS-323 — 36 ש"ח
מייבש שיער טורבו, 1200W וואט, קומפקטי, מתקפל, מתאים גם לנסיעות.

TS-326 — 39.5 ש"ח
מייבש שיער טורבו, 1600 וואט עם שינוי טמפרטורת החום, אפשרות אויר קר. עם עיצוב חדשני.

KS 2150 — 21 ש"ח
- שעון מעורר
- פטנט ייחודי - השעה מוקרנת על התקרה

TS-263 — 19.5 ש"ח
פנס כיס קומפקטי חרום
צריכת זרם קטנה קל לנשיאה

תצוגה: אצל היבואן מ.ש.א 82 רח' גאולה 16 ת"א 03-662211 (חניה בשפע).
את המוצרים ניתן להשיג: "קסיו ירושלים" בנין כלל. "כל אלקטריק" הנביאים 15 חיפה.

לשכוח את הרמקולים שהיו עד היום...

280,000 ש"ח לזוג רמקולים?

נכון, אינפיניטי גאה להציג
את שיא הטכנולוגיה בהתגלמותה
בזכות סידרת ה־Kappa החדשה.
סידרה זו נחשבת לטובה בעולם
מבחינת איכות הצליל והטכנולוגיה המיושמת בה.
הסדרה תוכננה ויוצרה ללא שום התחשבות
בגורם הכספי כאשר המטרה היתה
לקבל את הצליל הטוב ביותר בכל מחיר!!

הגיעו דגמי Kappa

גם לך מגיע אינפיניטי — החל מ־500 ש"ח

בכל שאר דגמי אינפיניטי ועד לזול ביותר במחיר מיושמים הידע והטכנולוגיות של הסידרה המובילה.
לדוגמא: וופרים מפוליפרופילן, טוויטרים מסוג EMIT ו־POLYCELL
קצוות חיבה מעוגלים ועוד...
לראשונה מוצעים רמקולים מעולים במחיר נמוך שהוא בהישג ידו של כל אחד
— החל מ־500 ש"ח!

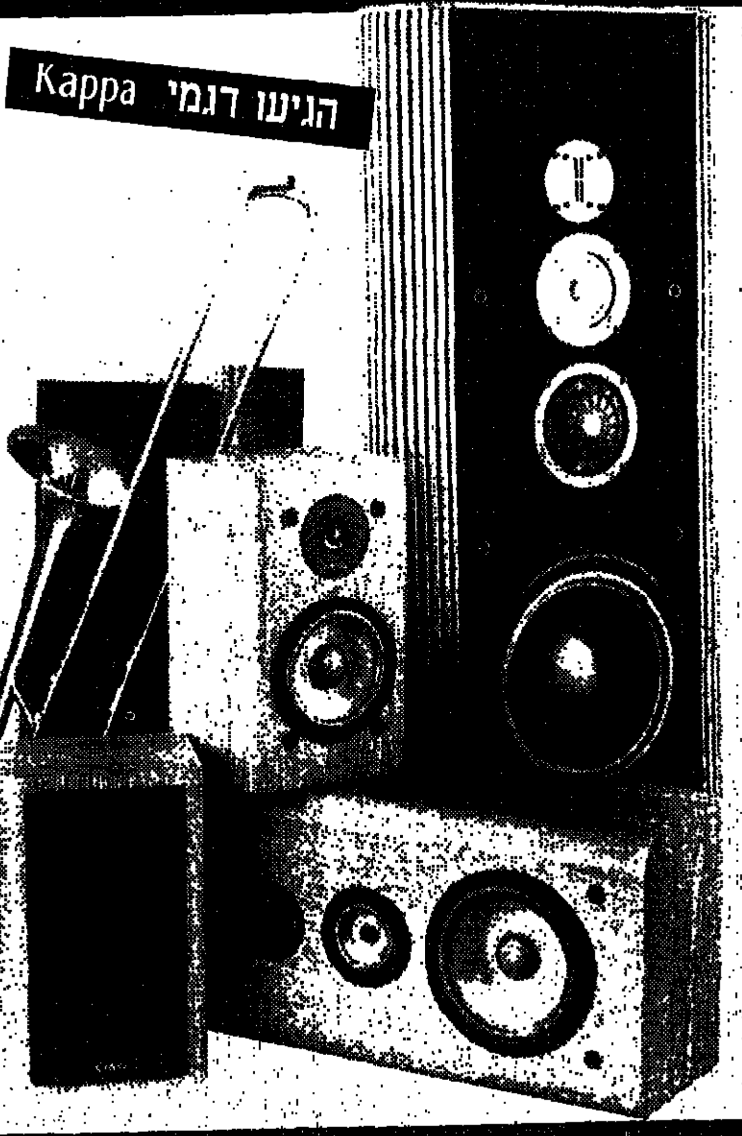

SPECIFICATIONS
Reference Standard 9 Kappa
Frequency Response: 29Hz – 45kHz + 3dB
Power Rating: 340 Watts RMS
Dimensions: (HxWxD): 151x55x20cm

בואו לבקר אותנו בתערוכה "סטריאו 88" 26-30 במרץ

במלון מוריה־פלזה ת"א חדר 207
(שעות 11.00-22.00)
ולהתרשם מהמגוון הרחב של רמקולים לבית ולרכב מתוצרת אינפיניטי - ארה"ב

Infinity®

הדור החדש וההיפר מקצועי של הרמקולים

חנויות המפיצות אינפיניטי:
ת"א: אורית בע"מ אחד־העם 19 טל. 615507 • מ. שטורם ה' באייר 24 ... 267560 • סטריאוקול ארלוזורוב 15 טל. 221751 • רפי־רור כפר מלבי ישראל 17 (במרתף) 232458
ירושלים: רדיו לוי שמאי 17 טל. 02-227110 חיפה: טרמולו שד' הנשיא 137 ... 04-380309 נתניה: ... 6 053-347477 אולם תצוגה ארצי: ביאליק 36 ר"ג טל. 03-751463

2 מ' × 1.40 מ'
100% צמר
299.- ש"ח

2 מ' × 1.40 מ'
100% צמר
299.- ש"ח

2 מ' × 1.40 מ'
100% צמר
299.- ש"ח

2 מ' × 1.40 מ'
100% צמר
299.- ש"ח

חדש!!

רשת בית כרמל יצאה עם כרמלנד - סדרת שטיחים חדשה ומיוחדת לילדים.
שטיח כרמלנד יהפוך את חדר הילדים לחמים ונעים והחשוב מכל, ילדכם יאהב אותו.
לכבוד החנוכה פנקו אותו בשטיח מסדרת כרלמנד, עכשיו במחיר הכרות מיוחד.
אז בואו עם הילדים בחופשת חנוכה, בחרו שטיח כרלמנד ותהנו מחגיגת חנוכה ברשת.
כל יום ב-5.00 אחה"צ יערך טקס הדלקת נרות. ליצנים חביבים יעשו שמח ויחלקו סופגניות חמות לילדים.
לבחירתכם בסדרת שטיחי כרלמנד:
★ שטיחים חדשים עם דמויות אהובות כמו מיקי מאוס, דונאלד דאק, שלגיה ובמבי.
★ שטיחים עם דוגמאות מיוחדות לילדים - עם מספרים, אותיות וצורות.
★ שטיחים מקיר לקיר בצבעים רכים לילדים.
★ ועוד שטיחים רבים שכולם כולם רק לילדים.
סדרת שטיחי כרמלנד קלה במיוחד לניקוי.
זכרו! הכניסה רק להורים ולילדים מגיל 16 ומטה.

2 מ' × 1.50 מ'
399.- ש"ח

2.25 מ' × 1.65 מ'
100% צמר
399.- ש"ח

2 מ' × 1.50 מ' 100% צמר
שטיח מרהיב ורך בעבודת יד
משכה שטיחים אומנותיים זמן בעבודת יד.
החל מ- 490.- ש"ח

שטיחים מקיר לקיר. "גלעד" שטיח לולאות צפוף, מיוחד לחדרי ילדים סינטטי, קל לניקוי, בשלל צבעים
חדר קומפלט רק 499.-* ש"ח
"שברון" שטיח בדוגמת נקודות, סינטטי, קל לניקוי, בשלל צבעים.
חדר קומפלט רק 299.-* ש"ח
* מחושב לחדר בגודל 10 מ"ר כולל: מדידה, התקנה, פנלים וסף אלומיניום, בהתאם לתקנון שבחנויות.

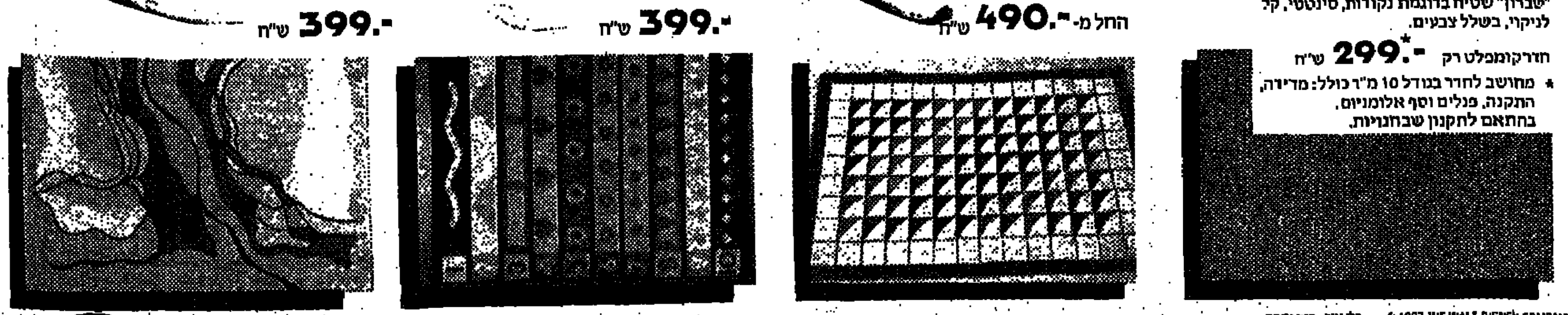

© 1987 THE WALT DISNEY COMPANY כלי זמר - בית ימתה.

★ רמת גן: רח' מודיעין 13
★ רמת גן: קניון אילון, דרך אבא הלל
★ רמת גן: "ביתילי" מול אצטדיון ר"ג
★ גבעתיים: שלום, כצנלסון 132
★ ירושלים: רח' יפו 29
★ תל-אביב: גרוזנברג 28
תל-אביב: ברוכים, דרך יפו 13
★ נתניה: רח' שמואל הנציב 5 (בפסג')
★ ראשון-לציון: המשך רח' הרצל כביש בית דגון
★ רחובות: רח' הרצל 183
★ עפולה: רח' מנחם 20
★ באר-שבע: בית האשל 26
★ חיפה: צומת הצ'ק פוסט (מול ההיפר שי)
★ כפר-סבא: רח' הרצל 63 (פינת המייסדים)
★ רעננה: אחוזה 184
דלית אל-כרמל: מרכז מסחרי

★ פתוח במוצ"ש
אחרי צאת השבת

רשת השיווק הישיר
בית כרמל
חיים איתני - שטיחי כרמל ושות'.

שטיחי כרמל קונים ברשת השיווק הישיר

7 ימים

12
נוב ופריטי
עם משפחת ארויו, 17 שנים אחרי האסון, על רקע המהומות בעזה
● שוש מיימון

18
בודדים במדבר
מצפה רמון עייפה ממלחמות. השמועות על ביקור המרגל פולארד לא שברו את האדישות
● יותם ראובני

20
משגיח כשרות
אברהם שדיר מסייר בירושלים המזרחית. סיפורו של תצלום אחד
● אדם ברוך

22
הון שחור
גם אתה, כמו כולם, שותף לכלכלה השחורה. לא ברור איך יוצאים מזה ● אלי תבור, אריה אבנרי, גד ליאור

29
מישהו מטפל בך
חדש בארץ – קלטות הדרכה בענייני מין. לא פורנוגראפיה
● רמי סקלר

30
תמונה קבוצתית
בוהמה, תקשורת ופוליטיקה מצטלמות לכבוד פתיחת מועדון תל אביבי חדש: „המוסד"
● בן לם ויוסי שריד

35
„הזמן השחור"
ראיון עם ח"כ מיעארי, הרשימה המתקדמת לשלום. לקראת שימוש ב„כל האמצעים", על רקע שביתת המגזר הערבי
● חיים שיבי

38
אשתו
המשבר של יצחק רבין, ערב מלחמת ששת הימים. פרקים מתוך ספר חדש ● לאה רבין

40
עליה ב'
להקת המחול 'תמר' עלתה ארצה בפעם שניה. יש תקציב
● עמנואל בר־קדמא

42
כולם בווידאו
ברל, דיין, ספיר, הרב קוק – עכשיו גם בסרט ● עדית נעמן

46
אחרי בורגיבה
תוניסית לא בוכה על המנהיג שהודח. קנאי הדת בעמדת המתנה
● אמנון קפליוק

1972. בן נולד לזוג ארויו, שנה וחצי אחרי רצח ילדיהם.
תצלום: יוסי רוט

מה שתול זוכר. מתוך תוכנית הבכורה של קבוצת המחול „תמר", ירושלים. תצלום: יורם להמן

לאה רבין ואילוה גור, בתערוכת ... במוזיאון ...
תצלום: אייל יצהר

בוב ארויו. תזכורת

„הערבים בני אדם, בדיוק כמונו"

„עשרת הדברות הן הבסיס לקיומנו, ואנחנו מתעלמים מזה. אנחנו רוצחים, גונבים, משקרים וחומדים"

17 שנים עברו מאז נרצחו בעזה שני ילדי משפחת ארויו ● בוב ארויו: „רצחו לי את שני הילדים, אבל הרוצחים האמיתיים הם הפוליטיקאים"

שוש מיימון

יום ששי, צהריים. נמרוד (16) ועדיה (14) משחקים פינג־פונג שולחן בפינת האוכל, הסמוכה למטבח. ברק בן ה־10 משמיע הערות. האם, פריטי, במטבח, שמלת טריקו שחורה, שיער שחור אסוף, איפור קל, מכינה צהריים, מדי פעם מתערבת במשחק. פעם מעירה, פעם נוזפת. ביניהם, משוטטים 5 חתולים.

תמונה משפחתית משדרת חום, הרמוניה ושמחה. מצהלות הילדים מרחיבים את הלב. פריטי, אשה יפה וחמה, צוהלת איתם. האב, בוב ארויו, שיער כסוף, גבוה וצנום, מתבונן בהם מן הצד.

במקרה אחר, הקולות הצוחקים, על רקע נזיפותיה של פריטי, ההמולה הביתית החיננית – אולי היו יכולים להיות 'גלוייה מצויירת' על גבול הבאנלי.

ואילו, כאן, בכפר הנגיד, 5 דקות מיבנה,

בוב ארויו. „חורה לנו שישחררו את כל המחבלים, כולל אלה שרצחו את הילדים שלנו"

צלומים: שוש מיימון

כשאת יודעת את ההתחלה של הסיפור, את תוהה איך המציאות מזמנת לעתים המשכים אופטימיים, יפים ונפלאים לטרגדיה איומה, ואיך רוח האדם מנצחת, בסוף.

את ה־2 בינואר 71', בוב ופריטי זוכרים לפרטיו. שוב ושוב יחזרו לתאריך זה, ישחזרו את [illegible] כל רגע, כל דקה, מי אמר מה, למה, מתי, מי ישב ליד מי. איך בדיוק זה היה, מה בדיוק קרה.

■■■

אותה שבת, ינואר 71', התחילה כמו כל השבתות [illegible] משפחת ארויו: בוב, פריטי, אביגיל בת ה־5 ומארק בן ה־7, התארגנו בהתרגשות שלאחר יציאה לטיול. מאז שעלו לארץ מאנגליה, שנתיים קודם, נהגו לסרוק את הארץ לאורכה ולרוחבה.

ארויו [illegible] מארצות הרווחה: עלית מתוך בחירה חופשית.

בוב ארויו פותח כאן משרד פרסום 'טל־ארויו', שבמהרה נעשה משרד משגשג. הם מחפשים בית במושב, בינתיים משתכנים בקיראון. כאמור, כל שבת מטיילים למקום אחר.

אותה שבת, החליטו על אל־עריש. הכל התחיל ברגל שמאל. העניינים היו יגעים, משום מה. התעוררו מאוחר, ולא כל כך דפק. החליטו לדחות את הטיול לשבת הבאה. משהו לא ברור אמר להם בכל זאת לנסוע. פריטי ישבה ליד בוב, ושני הילדים מאחור.

הגיעו עד ימת ברדוויל. תיכננו לחזור דרך ניצנה. השעה היתה מאוחרת והילדים היו עייפים. פריטי ובוב החליטו לנסוע דרך עזה. את המסלול הזה כבר הכירו. נסעו בשקט. הילדים בלעו את המראות. פתאום, רעש אדיר, זכוכית מתנפצת ורסיסים עפו לכל עבר.

אביגיל נהרגה במקום. מארק מת בבית החולים. פריטי נפצעה קשה.

■■■

הרוחות בארץ סערו. בוב ופריטי, אנשים יפים, רומנטיים, נסעו לטייל ואיבדו את הילדים. רצח מתוכנן, מארב.

אז, עדיין לא היו היתקלויות עם מתנחלים. לא היה לזה צביון פוליטי חד. אך עזה התחילה לקבל תווית של קן צרעות. אסור להיכנס לשם. להתעסק איתם – כמה שפחות.

היום, 17 שנים אחרי, מחזוריות כמעט קבועה, עזה שוב בחדשות. דבר לא השתנה. השד יוצא מן הבקבוק, פעם נוספת.

בוב ארויו מסביר אז בעיתונים את עמדתו „הנערים האלה מסכנים. העולם שלהם אבוד. אני לא מרגיש שנאה. מרגיש רחמים. מישהו הרעיל את נפשות הצעירים האלה. הם אינם אחראים למעשיהם, אף כי ברור לי, שאם תופסים אותם, צריך לשפוט אותם. איני חושב שצריך להפליל את כל הערבים על פשעו של יחיד".

לעומת בוב השקול וקר הרוח, פריטי אז בוטה וחריפה: „אילו יכולתי, הייתי נוטלת בקבוק מולוטוב, נוסעת לעזה וזורקת אותו שם עליהם. אני רותחת בתוך תוכי".

■■■

1971, מעיתונות התקופה, שחזור קצר. האירועים ואופן תיאורם כמעט שאינם משתנים. דוד אפל, כתב „ידיעות אחרונות" כותרת וכותרת־המשנה של הכתבה – *'באדישות וללא חרטה שיחזר הנער מעזה רצח ילדי ארויו. הוא החדיר תפוז לתוך מכונית נהוגה בידי שוטר, באותה דייקנות קטלנית שבה פעל בחודש ינואר האחרון'.*

„לעיני עשרות צלמי עיתונות וטלוויזיה, עיתונאים, קציני צבא ומשטרה, שיחזר אתמול בצהריים מחמוד סלימאן אל־זוקי, בן ה־16, „גיבור" המאבק הערבי משכונת סאג'יה בעזה, את מעשה הפשע שביצע ב־2 בחודש ינואר האחרון, כאשר זרק רימון־יד אל תוך מכוניתה של משפחת ארויו, הרג שני ילדים ופצע את אמם.

„מחמוד אל־זוקי, תלמיד בית הספר התיכון „יפו", הוא נער נמוך קומה, הנראה צעיר מגילו. הוא הגיע אל מקום הפשע סמוך לשעה 12 בצהריים, כשידו הימנית כבולה בשרשרת אל שוטר ישראלי. הוא יצא מג'יפ המשטרה ונדהם למראה מצלמות הטלוויזיה הגדולות ועשרות הכתבים, אשר עטו עליו. אולם [illegible] העצמי חזר אליו במהירות ובארשת [illegible] ומופגנת הוא הוביל את חוקריו אל עמוד חשמל, הנמצא בדיוק מול משהו [illegible] הכביש הראשי היוצא מעזה לכיוון [illegible].

„מחמוד [illegible] על העמוד, כשגבו אל [illegible], הוא החזיק בידו תפוז, במקום הרימון [illegible] את „טיול השבת" של משפחת [illegible]

אל עמוד החשמל, הסתובב אל־זוקי במהירות ובזריקה מדוייקת החדיר את התפוז מבעד לחלון הפתוח – בדיוק כפי שעשה, כאשר משפחת ארויו עברה על פניו.

„לאחר מכן, החל אל־זוקי במרוצה לעבר סימטה, המובילה לעבר שכונת דראג', הסמוכה אל שכונת סאג'יה, מקום מגוריו. כך, בדיוק, נמלט גם אז, מבלי שהספיק לראות מה עולל רימון היד שזרק.

„בהמשך השיחזור, הוביל הנער את חוקריו למרחק של כ־200 מטר דרומה, לכיוון עזה, וליד עץ שבצד הימני של הכביש נעצר והצביע. „כאן עמדו חברי", הוא אמר, „לפי סימן שקיבלתי מהם, שחררתי את הניצרה".

„כל תנועה של אל־זוקי, וכל מלה שלו נרשמו על ידי המפקח עזרא מצליח, הדובר ערבית רהוטה.

„מחמוד אל־זוקי לבש אפודה צבאית חורפית ומכנסי עבודה. לרגליו נעל סנדלים ולראשו חבש כובע צמר חורפי. הוא דיבר בחופשיות עם חוקריו, ולא נראה נרגש כלל, או מתחרט. לדבריו, היה נרגש יותר באותה שבת, כאשר זרק את הרימון.

„לאחר שהכתבים עזבו את המקום, ערכו קציני המשטרה, בראשותם של מפקד הנפה, סנ"ץ י. יהב, וסגנו פקד מ. כרמלי, שיחזור נוסף, והפעם ללא נוכחות זרים".

■■■

התקשורת, ואיתה תשומת הלב הציבורית, תחזור מדי פעם למשפחת ארויו. 14 חודשים לאחר הרצח, נולד נמרוד, ואחר כך עדיה, ואחר כך ברק. אריו הקימו משפחה חדשה.

פריטי אמרה אז לעיתונות: „אנחנו ממשיכים לחיות. הכי פחדתי שאחרי הפציעה לא אוכל ללדת. והנה, יש נמרוד ועדיה וברק".

עיתונות מהתקופה – „מעריב". *'בן נולד למשפחת ארויו: כשנתיים לאחר ששכלו את שני ילדיהם, שנהרגו מרימון בעזה, חזרה השמחה לשרות בביתם של פריטי ורוברט ארויו בקיראון'* – מאת מנחם שמואל:

„ברק השמחה חזר אל עיניה השחורות של פריטי ארויו. האשה הצעירה, ששכלה לפני כשנתיים את שני ילדיה, דניאל בן ה־7 ואביגיל בת ה־5, מהתפוצצות רימון בעזה, ושבעצמה נפצעה קשה מאוד, ילדה בליל שבת בבית החולים „תל השומר" בן זכר. למזל טוב. טקס ברית המילה ייערך בשבת.

'תודה לאל שהלידה עברה בשלום', היא מחייכת במיטתה, כשלידה יושב רוברט, בעלה, ושניהם מוקפים עשרות זרי פרחים שהגיעו מכל ידידיהם ומכריהם בארץ. 'היה זה הריון רגיל בהחלט. הילד בריא ושלם וגם אני מרגישה טוב'.

„רוברט ופריטי ארויו חזרו אל ביתם ואל ידידיהם בקיראון. רוברט ממשיך לעבוד במקצועו כפרסומאי עצמאי. פריטי היא עקרת בית. הלידה החזירה את השמחה למעונם.

„אולם שמחתם מהולה בעצב. קודם כל בגלל האסון בעזה. שנית, בגלל מותו של ד"ר מיקלוש אגר, לפני כחודשיים. ד"ר אגר מנהל מחלקה חירורגית א' בבית החולים המרכזי בבאר שבע, היה הרופא שטיפל בפריטי, אחר שהובאה לשם פצועה קשה מעזה. 'אם אנחנו חייבים למישהו תודה על הבן שנולד לנו היום, הרי זה בראש ובראשונה לד"ר אגר. רופא גדול ואדם גדול' – אומר הבעל. ד"ר אגר ריפא לא רק את גופה הפצוע של פריטי, אלא גם, מה שחשוב יותר, הוא שיקם את רוחה הפגועה, בשיחות ללא ספור [illegible] את רוחה ומפיח בה תקווה.

„הוא נתן לי את הרצון לחיות ולהתגבר על משברים. והאמן לי, היו לי הרבה משברים" – אומרת גב' פריטי.

„השניים מכירים טובה לכל הרופאים [illegible]

הפצועה. 'גם כאן, בתל השומר, מטפלים בי כל כך יפה' – היא אומרת ומצביעה לעבר האחיות המתרוצצות סביבה. הרופא המיילד היה ד"ר לורי ג'קס, מכר של משפחת ארויו.

„הידיעה על הולדת הבן למשפחת ארויו עשתה לה כנפיים בקרב כל ידידיהם ומכריהם בארץ. כולם באים לבקר את היולדת ולברך את ההורים, ששוב הם מאושרים".

זה היה הנוסח אז. משפחת ארויו חזרה לחדשות, דרך הלידות והמאבק לחיים חדשים. השבוע, ההחלטה להתראיין לא היתה מיידית. בוב ארויו, המבין משהו בעיתונות, חשש כי חלק מדבריו יובנו שלא כהלכה, על רקע הזמן ואירועיו, גם אם ימסרו במדוייק, ועל פי הקשרם הנכון.

■■■

היום, כאמור, הם גרים בכפר הנגיד. בוב נטש את עסקי הפרסום. מגדל עופות לפיטום, ויועץ שיווק. פריטי מגדלת את הילדים.

גם היום, בוב שקול ופריטי רגשנית. בוב רואה את הדברים מתוך ריחוק אובייקטיבי. ואת פריטי מפעילים רגשות. ישבנו בחדר העבודה עמוס הספרים. בוב סגור, עצור, שומר על ריחוק בריטי. לעתים מצטחק.

בוב ארויו: „רצחו לי את שני הילדים, אבל הרוצחים האמיתיים הם הפוליטיקאים. יש לי טענות חריפות וחמורות ביותר כלפי הערבים, אבל לא בזה אני רוצה להתעסק היום.

„כל יהודי מכיר את עשרת הדברות. להערכתי, 4 דברות, לפחות, שייכות לשיחה: 'לא תרצח', 'לא תגנוב', 'לא תשקר', 'לא תחמוד'. עשרת הדברות הן הבסיס לקיומנו, ואנחנו מתעלמים מזה. אנחנו רוצחים, גונבים, משקרים וחומדים.

„מה קרה ליהדות בישראל? מה קרה לערכים היהודים בישראל? אנחנו רוצחים פליטים, נשים וילדות. ועושים גם מה שלא כתוב בעשרת הדברות: משפילים אותם.

„אני ציוני. בגלל זה אני נמצא פה. לא נולדתי כאן. באתי מבחירה חופשית. אני חושב שיש לי זכות שאהיה שייך למדינה שהמנהיגים שלה יהודים. אם אני שולל את הזכות הזו מאחרים, אין לי כאן זכות קיום.

„וממי אנחנו מקבלים את הדוגמה ואת האישור לעשיית הדברים המכוערים והרעים הללו? מהמנהיגים. הדג מסריח מהראש.

„את המפלגות השונות ניתן לסווג על פי קריטריונים של חריפות או עוצמת השנאה כלפי הערבים. וזה כולל את כולם. מכהנא עד מפלגת העבודה ואפילו יותר רחוק.

„מוטה גור אמר היום, ואני קורא כותרת מהעיתון: 'יש לטפל במהומות ביד קשה'. הוא כלל לא מתייחס למקור הבעיה. אף אחד מהם לא מתייחס למקור, לשורש. מה שמעסיק אותם זה הבחירות בנובמבר.

„אני איש שיווק, ובשיווק יש מה שנקרא 'תופעת העדר'. אם מנהיג רוצח, או מאפשר לאנשיו לרצוח, גונב שטחים של אחרים, משקר וחומד, הוא הופך את העם שלו לכזה. וזה לא מה שהיינו אמורים להיות.

„לא הייתי רוצה שיעשו לי את כל הדברים האלה, אז אני יכול להרשות לעצמי לעשות את זה לאחרים? באיזו זכות?

„הכי מדהים אותי: כמעט 17 שנים חלפו מאז הטרגדיה הפרטית שלנו, וכאילו כלום. יש לי תחושה שלפעמים הפוליטיקאים מחכים שהמחבלים ינקטו באיזושהי פעולה, כדי לנצל זאת, אחר כך, למטרותיהם הפוליטיות".

■■■

– גם במקרה שלך?

„גם במקרה שלי, ועוד איך. אבל, אני לא רוצה לדבר על זה. אצלם כל אמצעי כשר לקדם את השאיפות הפוליטיות. אין טאבו. אין ערכים. אין מוסר.

„הערבים נותנים לנו מכה, ואנחנו נותנים בחזרה, לאט לאט זה הפך לדבר חולני. אנחנו מתנהגים כמו חיות. וגם אנחנו מושפעים מזה. מתחילים להתייחס ככה גם איש אל רעהו. בחוסר כבוד הדדי. אין יותר 'דיגניטי'.

„ואת הדוגמה אנו מקבלים מהמנהיגים שלנו. הם כל כך עסוקים בעצמם, שלא

17.12.87, פטרול בעזה. תצלום: רויטר

קנה ב"ויזה" וסע לאולימפיאדה

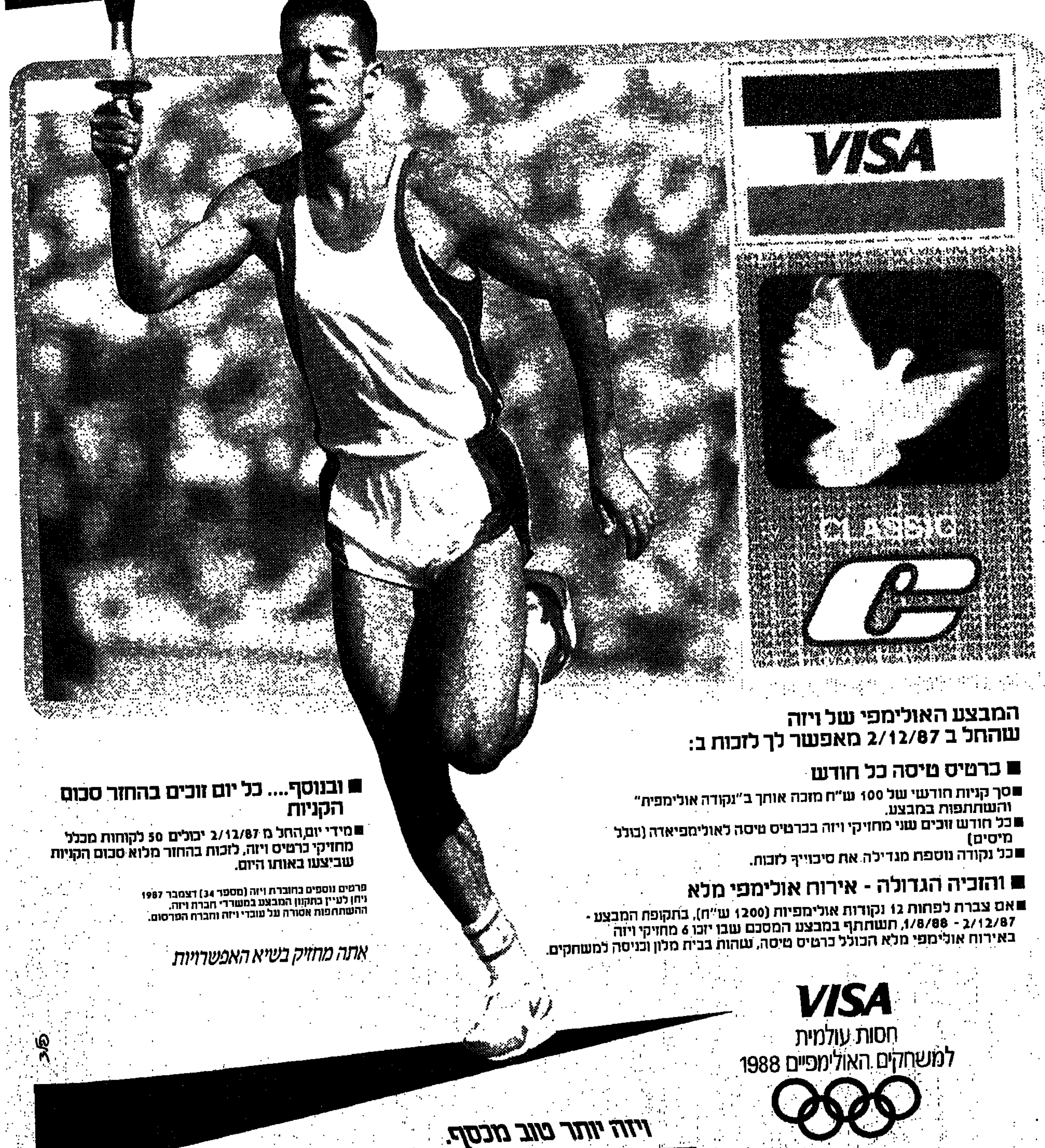

המבצע האולימפי של ויזה שהחל ב 2/12/87 מאפשר לך לזכות ב:

■ כרטיס טיסה כל חודש

■ סך קניות חודשי של 100 ש"ח מזכה אותך ב"נקודה אולימפית" והשתתפות במבצע.
■ כל חודש זוכים שני מחזיקי ויזה בכרטיס טיסה לאולימפיאדה (כולל מיסים)
■ כל נקודה נוספת מגדילה את סיכוייך לזכות.

■ והזכיה הגדולה - אירוח אולימפי מלא

■ אם צברת לפחות 12 נקודות אולימפיות (1200 ש"ח), בתקופת המבצע - 2/12/87 - 1/8/88, תשתתף במבצע המסכם שבו יזכו 6 מחזיקי ויזה באירוח אולימפי מלא הכולל כרטיס טיסה, שהות בבית מלון וכניסה למשחקים.

■ ובנוסף.... כל יום זוכים בהחזר סכום הקניות

■ מידי יום, החל מ 2/12/87 יכולים 50 לקוחות מכלל מחזיקי כרטיס ויזה, לזכות בהחזר מלוא סכום הקניות שביצעו באותו היום.

פרטים נוספים בחוברת ויזה (מספר 34) דצמבר 1987
ניתן לעיין בתקנון המבצע במשרדי חברת ויזה.
ההשתתפות אסורה על עובדי ויזה וחברת הפרסום.

אתה מחזיק בשיא האפשרויות

VISA
חסות עולמית
למשחקים האולימפיים 1988

ויזה יותר טוב מכסף.

ויזה - כרטיס האשראי של קבוצות בנק לאומי בנק דיסקונט

איכפת להם מהעם, מהמדינה.

„אין לי הצעות ספציפיות, אבל העובדות מראות שמזמן יכולנו להגיע למצב של שלום, עם כל הבטחונות שאנו זקוקים להם. ההזדמנות קיימת כבר הרבה זמן. הממשלה לא רוצה, או לא מצליחה, ולא חשוב למה. השאנטה, הם לא עושים כלום.

„ב־48', בן גוריון, בשם כל היהודים, הסתפק בגבולות החלוקה. היה מנהיג אמיץ. היום, אנחנו יושבים בשטחים הרבה יותר גדולים. זהו תיאבון בצע מבחיל. הרכוש הכי גדול שיכול להיות לי: שלום.

„תפקיד המנהיגים ליצור את המצב הזה. הם מזניחים את הנושא. יש להם גישה משונה: יותר טוב לא לעשות כלום. אולי אני נאיבי, אבל זה על חשבון כל אחד מאיתנו. ואני ריאלי. ברור שיש צורך בבטחון. צריך לטפל בזה לעומק. אני לא אומר 'ניתן להם הכל'. זו גישה בלתי מציאותית.

„יש את המאקרו ויש את המיקרו. האסון שקרה לנו הוא תקרית בחיי אומה. בפרספקטיבה כללית, זה מיקרה. אם לא נדבר ולא נחשוב בפרספקטיבות, איך נוכל לחפש ולמצוא פתרונות?

„למי יש לוקסוס לבחור את האויב שלו. אם מישהו נותן לך מכה, הוא האויב שלך. את חושבת שאני אוהב את אש"ף? אין לי ברירה. אני מוכרח לדבר איתו. כשאת רבה עם בעלך, את משלימה אתו באמצעות צד שלישי? זה ממש אינפנטילי".

– מה עוזה היום, כמושג פוליטי וכזיכרון אישי שלך, מעוררת בך?

„תחושה של בושה עמוקה. תתבונני בעיתון של היום. לא צריך ללכת רחוק. הכל כתוב פה. ה'תרמית' זה מה שחשוב לנו. 'מה יגידו'. מה קורה לעם שלנו? שום אור לא ייצא מירושלים. לא ככה".

– אתה מדבר כאילו מתוך ריחוק, במאקרו. האופן שבו שיקמתם את עצמכם

„אפשר להיות קצת אינטליגנטי בנושאים האלה. אנחנו מתנהגים בצורה לגמרי פראית. אין שליטה על המוסר, על השב.כ. יש חנינה פה, וחנינה שם".

– איך החינוך והמושגים האנגליים שלך מחזיקים מעמד במציאות הישראלית, כמי שזו מתוארת על ידך?

„אני כמעט 20 שנה בארץ. לפני שבאתי, זיהיתי את מקור הבעיה. ידעתי שאני בא למקום עם בעיות, אבל קיוויתי שייעשה משהו בנידון.

„באנגליה היינו מאוד מושפעים מהחינוך ומהערכים שקבלנו. ובגולה, כך אני מתרשם, הערכים היהודיים יותר אמיתיים מאשר בישראל.

„כשהגענו ב־69', היתה כאן אווירה אחרת. היום, הפכנו למיקרו קוסמוס של החברה האמריקאית. חומרנות, רדיפה אחרי אינטרסים אישיים. שלא לדבר על הממסד הדתי.

עונש מוות, עופרה מוזס לא היתה נרצחת. אם זו היתה מילונה בין חייל לחייל, הייתי מקבלת את זה. אבל הם לא משחקים משחק 'פייר'. מסתתרים אחרי ילדים ונשים במחנות שלהם. וכשהילדים נפגעים הם צווחים.

„זה גם מה שהם עשו לנו. הרגו לנו את הילדים ... יותר. הם מתקיפים נשים וילדים, ... מכן, שלא יודעים איך להילחם ואיך ... הם מזמינים ... הם צריכים לדעת שאלה יהיו התוצאות. אני לא מאמינה שהיו כל כך אמיצים מול חיילים. חייבת להיות דרך אחרת איך לטפל בהם.

„לדעתי, צריך להיות קשוחים עם הערבים. כל זמן שנשים וילדים הן המטרות שלהם, מגיע להם מה שקורה להם.

„לא אנחנו יצרנו את הבעיה. הם לא צריכים לחיות במחנות פליטים. יש כל כך הרבה שטח פנוי בארצות ערב. הם יכולים להתנחל שם. ארצות ערב לא עשו כלום

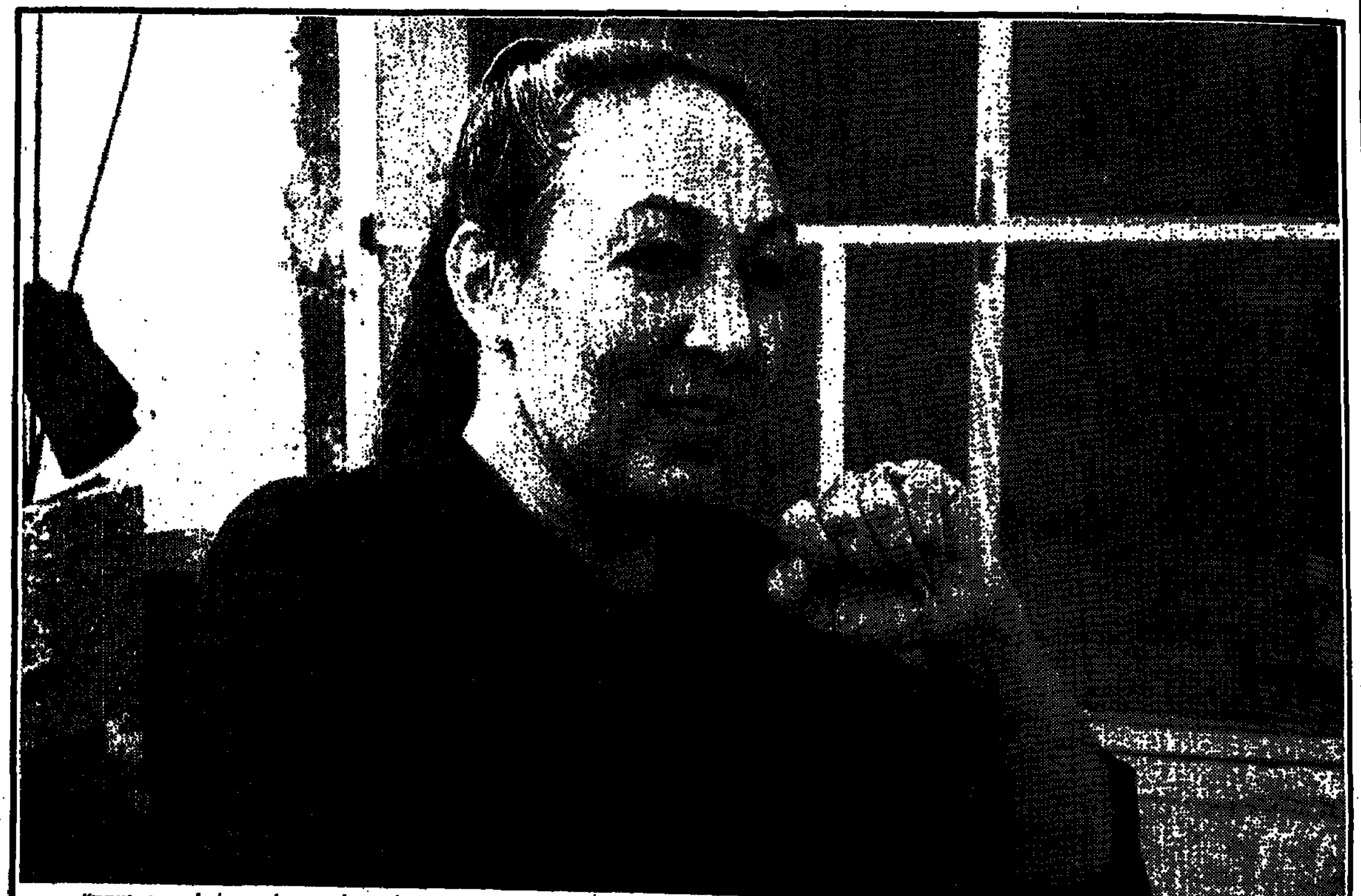

פריטי ארויו: „הכל נעשה יותר ויותר גרוע. כשתלמידת בית הספר הערביה נורתה, יכולתי להבין את התחושה של ההורים. זה נורא לאבד ילדים, אבל קשה לי להזדהות איתם"

„אני לא מאמין שהאמצעי מקדש את המטרה. בשני הצדדים. אלה הטענות העיקריות שיש לי כלפי הערבים, אבל, גם כלפינו. אנחנו לא יכולים להתנהג כאילו הערבים 'לא בני אדם'. הם שייכים לגזע האנושי בדיוק כמונו.

„מה אגיד: אנחנו העם הנבחר? כמו שהיטלר אמר? יש ערבים לא טובים, כמו שיש יהודים לא טובים. יש מכל הסוגים, בכל עם, בכל מדינה בעולם.

„אם בצד השני מישהו יתן פקודה לפגוע בחפים מפשע, למה אני צריך לרדת לרמה של אנשים רעים אחרים? ובכוונה אני לא אומר ערבים.

„כשאנחנו נתקלים במשהו שהוא לא בדיוק כמונו, יש לנו בעיה. אבל, גם היפנים מסתכלים עלינו כעל יוצאי דופן. זו תופעה טבעית. אנחנו נעשים יותר ויותר דומים לדרום־אפריקה. יש הרבה קווים מקבילים.

„ידינו עדיין על העליונה. צריך רק להכיר בכך שהעם הפלשתינאי רוצה מדינה משלו, בדיוק כמו שאנחנו רוצים מדינה משלנו. ותפקיד המנהיגים למצוא את הפתרונות. בשביל זה בחרו אותם, ובשביל זה הם מקבלים משכורת".

■ ■ ■

– אני לא מבינה. אין בך תחושות שנאה, זעם, נקמה? האם הינבת את עצמך לתגובה כל כך קרה, האציונלית?

מעורר הערצה. אני, משום־מה, מצפה למשהו פחות שכלתני, יותר אישי.

„כולנו מקבלים מכות. כל הזמן, במשך כל החיים. לא שיקמנו את עצמנו. קרה משהו, המשכנו לחיות.

„ואם תרשי לי נימה אחת אישית. חורה לנו, לי ולאשתי, ששיחררו את כל המחבלים כולל את אלה שרצחו את הילדים שלנו. אריק שרון, רבין, דוד לוי, שמיר, כולם ביחד, לא עמדו במבחן. אני לא מבחין בין מפלגות פוליטיות. הם מציגים את עצמם כאבירי המלחמה נגד המחבלים, והם אלה ששחררו אלף מחבלים תמורת שני שין גימלים שנרדמו בשמירה. איזה מחיר! צעקתי אז, ועשיתי הרבה רעש, אבל כל העסק כבר היה תפור. היום, הם מודים שטעו. גם שמיר, גם פרס, גם שרון.

„אגב, אף אחד מהממשלה לא הטריח עצמו לבוא לאנשים כמונו ולהסביר. שום דבר. התנהגות של חיות".

– כשאתה שומע על מקרים דומים, עופרה מוזס למשל, נוצרת אצלך מעין הזדהות, נוצר רצף של טרגדיה שגורם לך לתגובה?

„שוב, הכל נובע מאותו מקור. אם לא נטפל בשורש, המחלה תמשך. היתה תקופת רגיעה יחסית בעזה, והנה הכל חוזר, חוץ מזה מה שקורה בעזה והשטחים יקומם עלינו בסוף גם את ערביי ישראל. הם לא ישבו בשקט.

„מה זו 'זכות היסטורית'? איך מגדירים את זה? עד איפה 'הזכות ההיסטורית' שלנו? עד הפרת? לגאולה כהן או לשמיר יש זכות להגדיר את זה? אני מקבל את הטיעון של 'זכות היסטורית', אבל צריך להיות איזון.

„לא יזיק אם נתבונן שוב בעשרת הדברות, למען עצמנו, לא פחות מלמען אחרים. אנחנו מביאים את כל הצרות האלה על עצמנו. וזו רק ההתחלה".

■ ■ ■

ביציאה, שוחחתי עם פריטי ארויו. הטון והתוכן שלה שונים. בוב ארויו חושב שבכל אופן הם מאמינים באותם דברים.

פריטי ארויו: „הכל נעשה יותר ויותר גרוע. לא יודעת למה. כשתלמידת בית הספר הערביה נורתה, יכולתי להבין את התחושה של ההורים. זה נורא לאבד ילדים, אבל עדיין קשה לי להזדהות איתם.

„אני מאוד כועסת ששחררו את המחבלים שרצחו את הילדים שלי. 1170 מחבלים שוחררו. עכשיו הם מסתובבים חופשי.

„כששחררו את המחבלים, ניסינו לעשות משהו. רצינו לפנות לבג"צ, אבל זה היה כבר מאוחר מדי וההסכם היה מוכן. היה משהו לא נכון בכל העסקה הזאת. אני שמחה ששחרדר שבויים. אבל, זה היה צריך להיות עם הגבלות.

„כל זמן שאין עונש מוות. זוועות כאלה יקרו. עונש מוות היה מרתיע אותם. לו היה

בשבילם. יהודים עזבו את תוניס, סוריה, איראן, עיראק. אנשים תמיד זזו, החליפו מקומות. אין בזה שום דבר חדש. אז למה הם לא יכולים לזוז למקומות אחרים? מי אמר שהם דווקא צריכים לגור כאן?

„כל פגיעה, כל אירוע, מעלים לי את הזכרונות הקשים. זה דבר שבחיים לא ירפה ממך. בכל 2 לינואר אני נזכרת. בכל יום הולדת. עוד מעט 17 שנים.

„היה לי מאוד חשוב להקים משפחה מחדש. וזה היה הכי חשוב. אם היינו נשברים, הם היו משיגים את מטרתם.

„כשעלינו לארץ חיפשנו משק. מצאנו ברמות השבים, אבל לא הספקנו למכור את הבית שהיה לנו באנגליה. לכפר הנגיד עברנו ב־74'.

„כשהגענו, ישראל היתה שונה לחלוטין. לאנשים היה יותר איכפת אחד מהשני. היה הרבה יותר נחמד. היום, אנשים הרבה יותר חומרניים. אין לנו וידיאו, ואין לנו מיקרוגל. אנשים כל הזמן שואלים 'מה, אין לכם וידיאו?'

„אני שלמה עם זה שאני בארץ. מעולם לא חשבתי על ירידה. כשזה קרה, כולם חשבו שנחזור לאנגליה. לא אנחנו. באנו לחיות כאן. אני אוהבת לחיות כאן, אפילו שקשה".

בוב ארויו: „לפריטי, כפי שאת רואה, נקודת מבט שונה, אבל אנחנו מאמינים באותם דברים". ■

„היה לי מאוד חשוב להקים משפחה מחדש. אם היינו נשברים, הם היו משיגים את מטרתם"

סע לשלום. דלקול בפנים.

אתה אוהב את המכונית שלך. אתה מטפח אותה, בודק, מנקה, אך אל תשכח את ה"לב".
המנוע שעובד עבורך נון סטופ כל הנסיעה. המנוע שלך צריך בריאות, צריך כח, צריך שמן,
תן לו דלקול 20/50. שמן בעל כושר עמידות ממושך יותר, שמן המסלק פיח וחלודה
ומוריד את חום המנוע. שמן שחודר לכל פינה ומפחית את חשחיקה.
שמן שעבר את כל המבחנים ומומלץ ע"י יצרני הרכב.

דלקול 20/50 - שמן החיים של המנוע. סע לשלום ו...

דלק צלחה!

דלק

עד שיבוא פולארד

יוזמה מוזרה, לאמץ את בני הזוג פולארד, שהורשעו בריגול באמריקה, מחזירה את מצפה רמון אל הכותרות

יותם ראובני

שמועה על מרגלים עברה בשבוע שעבר ברחובות מצפה רמון. ג'ונתן פולארד, אמרו, היה כאן. השמועה השתהתה על עשרות הבניינים הריקים מאדם, תריסים שבורים, חלונות מנופצים, דלתות חסומות בבלוקים. בעיירה הרחוסה, המרכאת, כבר לא יודעים להשתאות.

עיר מאמצת עיר בחו"ל, או חטיבה בצבא, או קיבוץ. מצפה רמון אימצה את הזוג פולארד. יוקם ועד למענם. הוריו של ג'ונתן פולארד יגיעו בעוד חודש. לא יהיה פסטיבל, אומר ראש המועצה, אבל נשמע מהם, איך אפשר לעזור. המדינה בגדה בבני הזוג, מצפה רמון, העיירה שבה השגיים הירבו לבקר, אם כי איש לא ראה אותם, תתקן את המעוות.

ככל שדבר יהיה מופלא יותר, כך יתאים לשיממון של העיירה, ששלושה מקרב תשעת חברי המועצה שלה לא גרים במקום, באים להצביע. במכונית של המועצה, או במונית, באים להצביע, שלטון בשלט רחוק. אבל גם זה כבר לא חידוש. פעם היה למצפה רמון ראש מועצה שהתגורר בהרצליה פיתוח והיה מגיע ללשכתו במטוס קל.

לפני שנה, החליטה הממשלה לעשות צעד של ממש, מתוך כוונה לעזור לישוב, שעכשיו נשארו בו 700 משפחות, 3000 איש. כולם קיבלו פטור ממס הכנסה, עד משכורת של 3200 שקל לחודש. היו שחששו, כי ספוקלנטים יבואו לשם בהמוניהם. איש לא בא. אנשים שמרוויחים 600 שקל בחודש לא התרגשו מזה. לכל היותר, עוד שמועה. הפעם על משכורות, שבכלל אי אפשר לחלום עליהן.

הבתים המנופצים, נפגעי הזמן, האוייב האכזר מכל, פוערים עין קיקלופית על המאמץ של אלה החיים בעיירה, ורוצים להמשיך ולשבת בתוך הנוף הנפלא של הנגב, על שפת המכתש הגדול. ריקנות שבוזה לכל קבע, אלה שכבר לא יכולים לשאת את זה, חושבים כי הדבר הטוב ביותר שניתן לעשותו הוא, להעביר את מצפה רמון לידי צה"ל. מי שירצה, יעבוד בשביל הצבא. מי שלא, יקבל דירה בפנים הארץ.

מצפה רמון כבר לא מאמינה בעצמה. ממרומי המצפה, מעבר לקיר הזכוכית, רואים רק את המכתש, בור מסתורי, רמז על מעמקים, שתנועתם חשאית ונוראה. רוח חורפית נשבה.

■■■

ב־10 ביוני 1986 הגישה ועדת מנכ"לים, שדנה בבעיות של מצפה רמון וירוחם, את המסקנות שלה לראש הממשלה. כבר אז היה ברור, שהעיירה גוססת. הועדה קבעה, כי „יש לחזק את היישוב על ידי הבטחת הישארותם של תושבי המקום והבאת כמאתיים משפחות במהלך השנתיים הבאות. יש ייחוד לבעיות של מצפה רמון, עיירה המרוחקת מכל ישוב אחר. מדובר בחוסר תעסוקה, בעיקר לנשים, ובאובדן האמון להתקיים בעתיד".

אם המנכ"לים היו מתכנסים היום, היו בוודאי מגיעים לאותן מסקנות עצמן. העיירה שהפגינה כבר כמה פעמים, עייפה ממלחמות.

ענני הגשם חולפים מעל הבתים המנופצים, משאירים רק טיפות אחדות. המכתש, שגילו גבוה מגיל האדם, אדיש לאומללות האנושית שסביבו. הוא מספק נוף נהדר. זה כן.

„הבעיה המרכזית של מצפה רמון", אומר ראש המועצה המקומית שמואל כהן, „היא חוסר הפיתוח, על אף החלטות הממשלה. לא מעט מפעלים מתעניינים במצפה רמון, בהם מפעל תחמושת אמריקני. היזמים רצו להקים את המפעל הזה באירלנד, אבל החליטו להקים אותו כאן".

כהן היה רוצה תשדיר שירות למצפה רמון, בדומה לאלה המנסים לקרוא לתושבי מרכז הארץ לעבור ליישובי פיתוח. מצפה רמון לא נכללה ברשימה זו, מסיבות השמורות עם האחראים למערכת הפרסום. למרות, אומר כהן, שכאן בקיץ לא חם, נעים, ובערב צריך ללכת עם סוודר.

וחוזרה לדיבורים על התוכניות ועל הפיתוח. שמועות, לא יותר. בינתיים אין שום תזוזה. בעוד שנתיים, אומר כהן, פלוס מינוס, הוא הריץ בפרוייקטים אחרים, בתחום התיירות, שכהן היה רוצה לראות אותם בשלבים מתקדמים יותר. הם בדרך. הם לא הגיעו לעיירה.

אמנות: מושבת אמנויות, מרכז לימודי גדול, נמצא בשלבי תיכנון. השטח אותר כבר. גרעין נח"ל לאמנויות, 30 צעירים, נמצא עכשיו בטירונות. מקווים שצעירים אלה, בוגרי בתי ספר לאמנות במרכז הארץ, ישנו את פני הישוב. לא ברור בכלל מה יביא אפילו צעיר אחד מאלה, להישאר במקום. חוץ מהנוף, כמובן.

עוד כוונות, עוד אמנות: מחנה צה"ל לאמנויות, מרכז נופש לסופרים, ובית ספר שדה לאמנויות, שבו יהיו מחזורים בני שבועיים של תלמידי שמיניות. העניין מתוקצב על ידי משרד החינוך. אבל בינתיים, אין זו אלא עוד תוכנית. ובמצפה רמון, כבר ביום הראשון לקיומה, דיברו על תוכניות. המעשים לא מיהרו לבוא אחרי המילים האלה.

„אבל ברור שהריחוק הוא בעיה קשה. אין לנו כאן שום פריפריה התיישבותית. כל השירותים נמצאים בבאר שבע. שעה נסיעה. זה קשה. אבל זה גם נותן ייחוד לישוב. כל אחד מכיר את השני. כולם מעורבים במתרחש. הילדים כאן גדלים בצורה טובה יותר. זו חממה".

– כמה דירות ריקות יש כעת בעיירה?

„700".

– למי הן שייכות?

„חלקן באחריות עמידר וחלקן באחריות שיכון ופיתוח. לא תהיה בעיית דיור. ישנה גם השכונה הסולארית המיוחדת, שנמצאת בשלבי תכנון מתקדמים. תוך שנתיים, פלוס מינוס", אומר כהן. שוב. „משרד השיכון והבינוי לא מטפל בבתים שברשותו, ומי שמסתובב רואה את כל הבניינים המנופצים. זה עוול ליישוב ולתושבים".

אין אבטלה, לפי ראש המועצה. אבל אין פיתרון לנשים המחפשות עבודה. 20 אחוז מכלל התושבים הם אנשי צבא קבע, שזוים עם התפקידים שלהם. עובדים במפעל של רפא"ל, במפעלי שיש, באורון, המייצר חלקים לטנק המרכבה. ישנו מפעל לנייר רציף, מתפרה.

■■■

הוועד למען פולארד מתגלה כמשהו שבין תמימות לרצון למצוא עיסוק, שלא יהיה קשור במישרין לבעיות הכרוניות של הישוב.

„הזוג עשה הרבה למען ישראל. אנחנו מעבירים לארצות הברית כל מה שהם רוצים. אם שגריר אמריקני ירצה לבקר כאן באיזה מקום, יתנו לו. זה שיתוף אמיתי, למען ביטחון ישראל וארצות הברית. אנחנו שומרים על האינטרס האמריקני לא פחות מכפי שהם שומרים על האינטרסים שלנו. אם היו משתפים אותנו בכל המידע שלהם, שהיה עוזר לנו, לא היה צורך בכל זה. עכשיו הם התלבשו על הזוג המיסכן הזה. ישראל לא עשתה די למענם. אם הטיפול היה נכון, יכול להיות שהיו מגיעים אלינו כעולים. יש לנו אנשי מודיעין בכל העולם, והם צריכים לדעת שיש להם גיבוי".

– ומה תעשה כשיגיעו ההורים?

„נשמע מהם כל מה שקורה. אם הזוג ישכב בכלא בארצות הברית, לפחות שזה יהיה בתנאים טובים יותר. יחד איתי יש עוד הרבה ראשי מועצות שיעזרו בנושא".

– אתה רוצה לשלוח להם חבילות, משהו?

„אני עדיין לא שולח כלום. נחכה להורים".

– הזוג פולארד יהיו הגיבורים המקומיים של מצפה רמון?

„למה מקומיים? קח לדוגמה את חסידי אומות העולם, החיים בארץ בתנאים גרועים. כששמעתי את זה, כאב לי הלב וחשבתי לבקש את הכתובות שלהם ולהביא אותם לכאן. הממשלה החליטה לטפל בהם קודם, וזה טוב. אחרת הייתי מביא אותם לכאן".

– יש לך כאן דירות לבני הזוג פולארד ולחסידי אומות העולם?

„אכן".

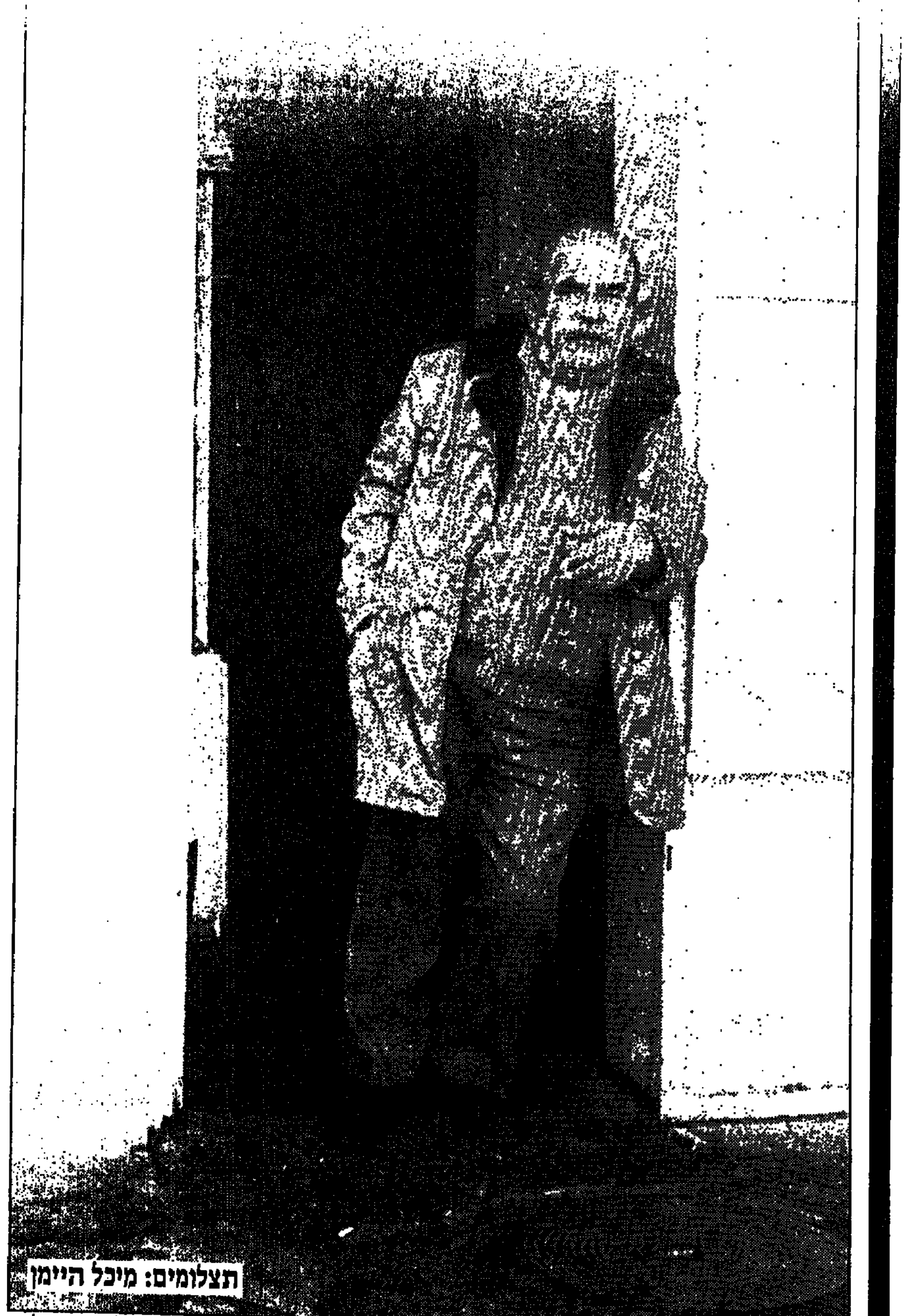

תצלומים: מיכל היימן

יצחק ברנשטיין, מראשוני העיירה. „אם היישוב צריך להישאר כך, אז צריך להפוך את העיר למחנה צבאי ולהעביר את התושבים לצפון

700 דירות ריקות, מנופצות ● שמועות על מפעלים ועל יזמים שיגיעו בקרוב. ובינתיים, הצעירים עוזבים ● הוועד למען פולארד מתגלה כמשהו שבין תמימות לריפוי בעיסוק

– התושבים בעיר יודעים על יוזמת פולארד?

„חלק יודעים".

■■■

את אלה שיודעים לא פגשתי. האחים ברוך ומשה אזולאי, חיילים, עוברים ברחוב הריק. לא, לא יאוש, אומר ברוך. זה המקום. בשבת בצהריים, אין במצפה רמון שום מקום פתוח, חוץ מהפאב של מיקו.

„פולארד?" אומר משה אזולאי, „סתם ביזבוז". אחרי הצבא? „אולי אחזור, אולי לא. בינתיים טוב. בצבא, תמיד נוסעים למרכז הארץ".

ארנון בן שושן ועצמון כהן, בדרך לפאב „החבית". בן שושן משתחרר מהצבא בעוד שבוע. יליד רחובות, 15 שנים במצפה רמון, הפסקה קצרה בימית, בעקבות האב, שהיה קצין בצבא הקבע.

„אני לא יודע מה לעשות", אומר בן שושן, „אבל ברור לי שאני רוצה ללמוד, לגור במקום שבו יש מה לעשות בערבים, חוץ מלהסתובב סתם. ואני רוצה למצוא עבודה טובה, בלי שום תככים פוליטיים. כאן, כל ג'וב קשור לפוליטיקה. אני לא רוצה למכור את עצמי עבור הפוליטיקה".

עצמון, עוד חצי שנה בצבא: „רציתי, ביחד עם גיסי מיקו, לפתוח חוות סוסים בחורשה פה, ליד המרכז. אמרו לנו שאם אנחנו רוצים לעשות חוות סוסים, צריך להביא גם גמלים וגם ג'יפים. למה גמלים וג'יפים? אני כבר 20 שנה כאן, וכלום, כלום לא משתנה. לא מתפתח. אם תהיה אפשרות לתתפתח, אני אשאר, למה לא. אבל איפה?"

בעניין חוות הסוסים, אומרים בעיירה, יש יזם נוסף, מישהו מבחוץ, שרוצה להקים בחורשה משהו גדול.

„יזם? איפה הוא?" שואל מיקו אדרי, בעל הפאב, האיש שרוצה להביא חיי לילה נוסח העיר הגדולה אל המקום שנסגר ומתקפל בשבע בערב.

„מה עושים האנשים פה?" אומר מיקו, שרואה את כולם אצלו, גם את ראש המועצה, שבא לילה אחד ומצא שהמקום מלא. „בדרך כלל, המסלול שלהם קבוע. מהעבודה הביתה, מהבית לבנק, החשבון תופח. אנשים מסתגרים, מסתכלים בטלוויזיה בכבלים. אחרי ארבע שנים, לכל היותר, עוזבים. מרגיז אותי שאין כאן תחרות ועסקים ומפשית. אם יש כבר נגיד, ירקן אחד, לא יתנו לך לפתוח חנות ירקות".

– אבל, הנה, הפאב שלך קיים. מה הבעיה?

„יש בעיירה מבנה גדול, מתאים מאוד למרכז בילוי, פיאנו בר, מסעדה. הפכו אותו למוזיאון. מה מוזיאון? ואני פה צריך לשלם שכר דירה 600 דולר לחודש, כמו בתל אביב. עבדתי כבר בכל המפעלים פה. מצפה זה חמולות. טוב להם שהמקום ככה. לכל אחד יש פה מכרה זהב והם לא רוצים שיהיה שינוי".

– אבל אין בעיית מגורים, מה?

„אין, אתה אומר. איך? עם כל הדירות הריקות האלה, עושים לי הגרלה בשביל לקבל דירה. מחכים, אומרים שצריכה לבוא קבוצה של ארגנטינאים. איפה הם? אני, מילא, כבר נשוי ואני בא. אבל צעירים כמו ארנון ועצמון, יעופו. בשביל לקנות נעליים,

[illegible] גדול, שיתחיל לאמץ את עולי רוסיה. את האתיופים לא הביאו כאן. ובינתיים, הכל כיון. יש אנשים שגלו שלום נדיבים מזה, אבל זה המצב. רק שבעיתונים כל הזמן מודיעים שמצפה היא גן עדן. אין מס הכנסה, יש דירות. אבל זה גהינום, תאמין לי, זה גהינום. וכל זה ללא מוצא. אני מת על המקום. אני במצב של מלחמה. רק את המוזיאון הזה אני רוצה, לפתח את המקום. הראש מסריח פה. הכל מסריח פה. האנשים יעזבו עוד מעט. כולם".

■■■

יעלים מגיעים אל שולי השכונות. עיירה רדופת שמועות. שמועות על אנשים שצריכים להגיע, להשקיע, לבנות. ככל שאתה מקשיב יותר לסיפורים של בני המקום, מתברר כי אין כאן אלא מעין משאלת לב, שנולדה מכבר בתודעה הקולקטיבית של האנשים. אנשים לא יכולים לחיות בלי להאמין שמשהו טוב יבוא, פעם.

וישנן שמועות אחרות. שמועה על איש חזק במפעל חרסית, שהוא בעצם הקובע מי יעבוד במפעל ומי לא. שמועות על רשיונות ועל עסקים שייפתחו השנה, שנת בחירות. שמועה על הספורט המקומי, שיתאושש. כיום, בהפועל מצפה רמון יש שחקן אחד מהעיירה ועשרה שחקנים מירוחם.

אברהם לוי, 49, אב לחמישה ילדים, 25 שנה בעיירה. „ראש המועצה רוצה להפוך את מצפה רמון לקיבוץ. אבל זה לא יכול להיות. זו עיירה. האשה והילדים שלי לא רוצים להישאר כאן. אין התקדמות. כלום. כולם תקועים פה".

מי שיש לו עבודה בעיר, יכול לרכוש וילה ב־24 אלף דולר. בקיץ אפשר לשכור דירת נופש ב־100 שקל לחודש. הנוף מקסים. האנשים לא יוצאים החוצה, כי שבת, כי חורף, כי בחוץ נושבת הרוח הקשה. הדיבורים על תוכניות נמאסו על כולם. מסתכלים החוצה מהבית החם. מנגבים את השמשה מהבל הנשימה, כדי לראות טוב יותר את מה שקורה בחוץ. אם זרים מגיעים לעיירה, הם בולטים לרחוק, כמו בכל עיירה קטנה.

המרחק הפיזי קובע את הכללים. מירות, ואפילו קשיים שבתחום הפרט, נתלים על קולב העיירה. האורחים פונים בדרך כלל למוזיאון המכתשים, לאכסניית הנוער החדשה שמולו. מעבר לכל זה, שותקת העיר.

■■■

יצחק ברנשטיין, בעל תחנת הדלק, הוא מראשוני העיירה. הגיע ב־1956. לא היה טקס ייסוד. המקום נועד להיות מעין קואופרטיב, שיפתח את המחצבות במכתש.

„שלוש שנים היינו קואופרטיב וזה לא הלך. הפכנו לייישוב עירוני. עד שנות ה־80, היישוב פרח. גם הקימו מדי פעם מפעל תעשיה. מאז חלה הידרדרות דראסטית. מפעלים נסגרו. משפחות עזבו ולא באו מספיק תושבים חדשים במקומן. הייתה תקווה, שעם פינוי סיני והקמת מחנות צה"ל החדשים, זה יפתח את מצפה רמון, שזה יהיה היישוב העירוני שיתן את השירותים. זה לא יצא לפועל".

– מה קורה לך שאתה הולך ברחוב ורואה את כל הבניינים המנופצים האלה?

„זה מכאיב, מכאיב נורא. אנחנו פה שואלים את עצמנו מדוע צריך לשכנע רק על איכלוס יהודה ושומרון, בעוד שיש כאן 700־800 דירות מוכנות".

– אתה מסתכל אחורה, על כל השנים שלך כאן. מה אתה אומר על העיירה?

„אחרי 32 שנים, אחרי שבניתי כאן את החיים שלי ואת החיים של הילדים שלי, אני חושב מדי פעם על עזיבה. אין עתיד לנכדים".

– זה כישלון?

„לא כישלון מקומי. האוכלוסיה שנמצאת כאן נהדרת. זה כישלון של כל הממשלות, שלא עשו כלום, כדי לקיים את חזונו של בן גוריון על הנגב, על מצפה רמון".

– נפגשת איתו?

„כן. פעמים רבות. הוא רצה שהמקום הזה יפרח. עכשיו, אם היה רואה את כל זה, אני לא יודע מה הוא היה אומר, אבל בוודאי שהיה מאוכזב. מאוכזב מאוד".

– שמעת על אימוץ בני הזוג פולארד?

„קראנו בעיתונים ואני יודע שזה הפליא את רוב תושבי המקום. אם יש כסף לפולארד – הרי בכסף הזה אפשר להקים מפעל קטן, בית הבראה, משהו".

– ומה אתה אומר על העתיד? מה יהיה הלאה?

„אם היישוב צריך להישאר כך, בכאב לב ובצער עמוק אני אומר שצריכים להפוך את העיר למחנה צבאי ולהעביר את התושבים האזרחים לצפון. אין לה שום תקנה אחרת".

והוא יצא מהמשרד שלו והלך לתת דלק ללקוח. הרוח החורפית נשבה. ■

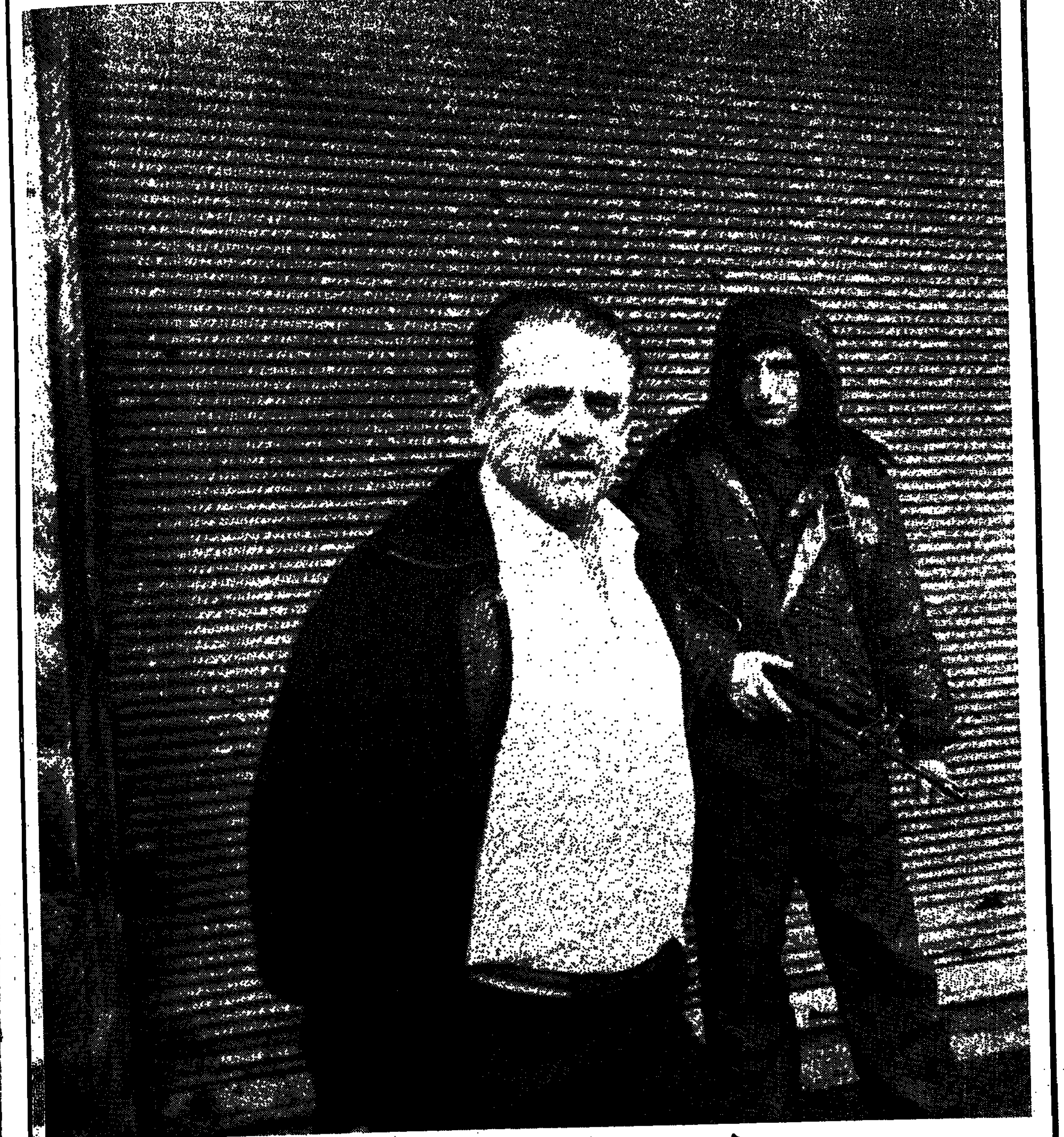

של התיירות, אברהם שריר, מסייר בעיר העתיקה, מזרח ירושלים

אדם ברוך

אברם היה פה

תצלום: זום 77

לבן אדם מהישוב הרי לא יכולה להיות טענה ממשית ליהודי אברהם שריר, שר התיירות, היוצא אף הוא לסיור בירושלים המזרחית. הכל יוצ־אים לסיורים למיניהם, ושילנסקי הלא עשה לעצמו מעין סיעה משלו, וכל אימת שתפתח טלוויזיה, חזקה עליו שיופיע, כשהוא מהלך בראש חבורה, וכמוהו כמעט כברון או כרב קוק, שהיו עורכים ביקורים בארץ ישראל.

כמוהו כמעט, ולא כמוהם בדיוק, משום שאיכשהו שילנסקי נראה יותר מעין משגיח כשרות ופחות ברון. ואולי נזכיר לעצמנו, שרובנו נראים יותר משגיחי כשרות ופחות ברונים.

ועוד נזכיר לעצמנו, שרב שילנסקי שמר הבחינה המושגית, הוא נציגנו, כמעט שכל אחד מאיתנו, ישראלים עטורי־צל"ש, כהיותנו מה שאנחנו, מסתתר 'המסייר הקטן'. ואולי הפקח הקטן, הקומיסאר הקטן, החניך התורן, אחראי המשמרת.

ובמובן ברור, שילנסקי, והייתי מגדיר אותו לצורך זה כ'אמן מבצע' מעולה, מימש בגדול את חלום 'המסייר': המסייר הוא, בקטן, קדמות משגיח הכשרות הטועם מן הסירים, ההופך מדפים, המביט בקערות, הפותח מקררים, שאין לו פחד אלא מהקדוש ברוך הוא.

אברהם שריר אינו דומה לשילנסקי, ובמחשבה נוספת אולי אין הוא דומה כלל לאיש, כולל גדעון פת, אלא לעצמו בלבד. אבל, בכל זאת יש בה משהו, כבת־הדמיון בין כל אלה.

שריר, ספורטיבי כהלכה, שעשרות בתי המלון שתחת פיקוח משרדו מעסיקים עשרות משגיחי כשרות, שמח לשמוע שהתיירים לא ביטלו הזמנות, ושעסקים כרגיל. היה מי שדאג להודיע לעיתונות על סיורו של השר בעיר המזרחית, ותצלומו הבלתי נמנע, והבה נודה שהוא תצלום הירואי למדי, הגיע באופן בלתי נמנע לעיתוני יום המחר.

והנה, דממה. תצלום בלבד. לא נלוותה לכך הצהרה, לא יד ברזל, ולא יד קשה, ולא יד ענוגה היתה לה.

התצלומים הבלתי נמנעים עושים את ההיסטוריה הבלתי נמנעת שלנו. אני מתייק את חלקם כאספן פרפרים, אם כי לא פרפרים נדירים. אני אוהב את המבט התיירי המלא אל המצלמה. את הלבוש הספורטיבי, המקרין הרגשה נוחה ביחס לשר: לא בשחפ"ץ אלא בקלות תנועה של, נגיד, תייר איטלקי הלוקח בחשבון התלקחות פתאומית ונסיגה מהירה מהשטח.

ובעיקר, הבדידות. והיא זו המבחינה אותו משילנסקי. ורק מובן ששילנסקי הוא רק מין מטאפורה, שבמקרה ירדה על ראשו של אחד שילנסקי, ולבשה את צורתו, עד שאין עוד להבחין בין שילנסקי האיש לבין המטאפורה.

אברהם שריר (בתצלום) בודד, בלי אנשים, בלי סיעה, גם אם למי שאינו מכיר אותו עשוי להראות כעיתונאי בוליבי — מגיע כאן להישג די נדיר בפוליטיקה הישראלית: מנהיג מצולם בלי רקע. הוא והמציאות. הוא והרחוב, הוא והנוף. הוא והחייל.

כל זאת, בעוד שילנסקי (המטאפורה) בדרך כלל נחלץ אל עין המצלמה מתוך סיעת מעילים אפורים, מגבעות ונשים אוחזות תיקים, צועדים במחילות או בסימטאות, כשהמלים „לא ניתן" או „לא נשכח" או „לא יעלה על הדעת", כבר מתגלגלות להן כביצים חמות בחלל פיו. ■

תצלומים: רזי

שפייזר טוען שהמנהיגות מפחדת לגעת בנושא ● מס הכנסה חושב ששפייזר מגזים ● ברוך נאדל סיפר את הסיפור הזה כבר לפני 12 שנים

אלי תבור, אריה אבנרי, גד ליאור

הכלכלה השחורה — או: מה עוד חדש

כמעט כל ישראלי משתתף בחגיגה ששמה „הכלכלה השחורה" ● הקבלן גניש עשה את זה בגדול. אתה ואני עושים את זה בקטן: בייביסיטר בלי קבלות, השכרת דירה במזומן, דברים כאלה ● ח"כ אליהו שפייזר יוצא עם דו"ח חדש: בידי הציבור בין 40 ל־60 מיליארד דולרים שחורים ● בוקר טוב אליהו, מה עוד חדש

בוקר טוב, אליהו

אתה, מר ישראלי, שכיר ממוצע במשק, חי על משכורת, משלם מס כחוק. לא כל כך מתוך הכרה כמו מחוסר ברירה, משום שמס ההכנסה מנוכה ממך במקור. מה תרומתך ל„כלכלה השחורה"?

יש לך תינוק, בגיל טרום־גן. אבל, כיוון שגם אשתך נאלצת לעבוד כדי לסייע בכלכלת הבית, לקחת מטפלת. אתה משלם לה כמה עשרות או מאות שקלים. אבל, האם תנכה לה מס הכנסה במקור? האם תדווח עליה כעל עובדת שלך? האם תשלם עבורה ביטוח לאומי, כפי שמחייב החוק?

ואפילו אם תהיה מוכן שהעסקתה תעלה לך כ־50 אחוז יותר, הרי שהטרדה הביורוקרטית הכרוכה בהצהרות, במילוי טפסים ובדיווח שוטף, תוציא לך את החשק לעשות זאת. חוץ מזה, ספק אם תמצא מטפלת שתהיה מוכנה לעבוד בתנאים כאלה.

פעם או פעמיים בשבוע, אתה נזקק לעוזרת־בית, שתסייע בנקיון הדירה, בכביסה, אולי בבישול. אינך חייב להיות אמיד כדי להעסיק עוזרת. ב־1985, אומרת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 106 אלף מתוך מיליון ו־100 אלף משקי בית בישראל העסיקו עוזרות בית. שוב, לפי נתוני הלשכה, הועסקו בעבודות סיוע בבית 33 אלף עוזרות, כשבממוצע עובדת כל אחת מהן אצל שלושה מעסיקים.

במס הכנסה יש רק לעוזרות בית בודדות תיקים. למה? אתה יודע, כנראה, בעצמך. האם אתה מנכה מס־הכנסה מהעוזרת שלך?

■■■

יש לך בן בבית הספר. הוא מתקשה בלימודי האנגלית והמתמטיקה. אתה נאלץ לקחת לו מורה פרטי. נראה אותך מצליח למצוא מורה פרטי, שיסכים ללמד אותו תמורת צ'ק רשום על שמו. רק מזומנים או 'צ'ק עצמי'. ותחליט אתה, אם להיות שומר חוק או אב לילד שנכשל במתמטיקה.

הבת הקטנה שלך רוצה ללמוד לפרוט על פסנתר, או לרקוד בלט. נסה לומר לה שאינך יכול לעשות זאת, כיוון שאין מורה לפסנתר המוכנה לקבל תשלום בצורה שניתן יהיה לעקוב אחר הכנסותיה.

אין לך ילדים גדולים, אבל יש לך תינוקת. פעם בשבוע, אתה רוצה לצאת עם אשתך. צריך בייביסיטר. הצלחת למצוא, במחיר השוק המקובל כיום של 7 שקלים לשעה. האם תנכה לה מס? האם תבקש ממנה קבלה? רק אם אתה מעדיף להישאר בבית או להשאיר את התינוקת לבדה, ללא בייביסיטר.

הצלחת למצוא שמרטפית ויצאת עם אשתך לסרט. אחרי הסרט הרשתם לעצמכם ללכת לסטייקיה. הזמנת וקיבלת סטייק. אבל, לא טרחת להתעניין מאין הבשר. אם היית עושה זאת, היה מתברר לך שהוא הגיע מרצועת עזה או מהשטחים, לשם מובלים עדרי בקר וחזירים הגדלים בישראל, לשחיטה זולה – שחיטה שמבצעיה אינם משלמים מס – ומשם הם חוזרים לתחומי הקו הירוק בצורת סטייקים זולים ובלתי מדווחים.

השארת תשר (טיפ) למלצר, בגובה 10 או 20 אחוז מהחשבון שהוגש לך, ולא שאלת אותו אפילו מה מספר העוסק המורשה שלו.

■■■

אינך יכול להרשות לעצמך לרכוש מכונית חדשה. אתה נודד בין המגרשים למכירת רכב משומש. הצלחת למצוא מכונית החולמת את צרכיך ואת תקציבך. אתה מתמקח על המחיר, ומגיע לעסק השווה עם בעל המגרש. ואז, לתמהונך, מועבר הרכב על שמה משטר מכר עליו חתום בעל המכונית האחרון. לא סוחר המכוניות. [illegible] אותה רק לפני חודש או שבוע, כפי שרכש 20 מכוניות בשנה האחרונה – רק כדי שיוכל להעביר אותן בשטר מכר לרוכש, מבלי שירשמו בספרי מגרש הרכב. במרבית ספרי החשבונות של המגרשים למכירת רכב משומש ניתן לגלות, שהם מכרו שלוש או חמש מכוניות בחודש. אתה לא הולך לבדוק כמה מכוניות קנה ומכר „בעל הרכב הפרטי", שמכר לך את המכונית. גם מס ההכנסה לא.

למרות שהקפדת על בחירת הרכב, הוא התקלקל אחרי חודש. אתה הולך למוסך ומבקש הצעת מחיר לתיקון. „500 שקל עם קבלה, 300 שקל בלי", יאמר לך המוסכאי. יש לך עכשיו שלוש אפשרויות ניחוש, באיזו הצעה תבחר, אם אינך בעל עסק פרטי היכול להכליל את מחיר תיקון הרכב בהוצאות העסק שלך.

■■■

הביוב בדירתך נסתם. לאשתך יש דלקת בשן. לשכנים יש טלוויזיה בכבלים וגם אתה רוצה. אתה מזמין שרברב, הולך לרופא שיניים, מתמקח עם מתקין הכבלים. אף אחד לא צריך לספר לך – גם לא כתבה זו – מה הם התנאים המקובלים בשוק, אם אתה רוצה את השירות.

אתה הולך לקנות מכנסי ג'ינס. אתה יכול לבחור בין שני זוגות, באותה איכות; אבל בפער מחיר של 100 אחוז: האחד יוצר בישראל, חשני בשכם או ברמאללה, לפעמים ע"י אותו יצרן ישראלי. רק שבמתפרה בעזה הוא לא משלם מס הכנסה ולא דמי ביטוח־לאומי.

אחרי כל זה אתה מחליט לחסוך ולקנות ירקות ופירות לא ברשת שיווק, אלא כרוכן בשוק או בחנות ירקות צדדית, מה כבר עשית רע? לא כלום, מלבד זאת שהזרמת מזומנים למשווק תוצרת חקלאית בלתי מוצהרת ומוברחת, שבעצמו אינו משלם מס.

אתה זקוק להלוואה דחופה לכסות את האוברדראפט המצטבר, לבצע שיפוצים בדירה, לסייע לאמך במימון מערכת השיניים התותבות שהיא ושקת להן, ואולי גם לנסוע עם אשתך לטיול קצר לחו"ל, „כמו שעושים כולם". הבנק מוכן להלוות לך, אבל רק סכום קטן, עם חתימות של שלושה ערבים טובים וזמון נייר. השכן מציע לך הלוואה ב„שוק האפור". נכון, קצת יותר ריבית, אבל בלי הניירת ובלי בלבולי הראש. ותמיד, אם לא יהיה לך כסף לפרוע את אחד התשלומים, תוכל לדחות תשלום [illegible] לחו"ל. מה שנשאר עכשיו, זה רק לרכוש את הדולרים: ב־1.85 שקל לדולר בבנק, או ב־1.69 שקל לדולר בלילנבלום? על פי נתוני בנק ישראל, רכשו כ־700 אלף הישראלים שנסעו בשנה החולפת לחו"ל, רק כ־300 דולר לנפש בממוצע בבנקים. זה יכול להספיק להם לשהיה של שני לילות במלון בינוני במילאנו, שלושה לילות בפאריז או ארבעה לילות בניו־יורק.

■■■

אפשר להמשיך את הרשימה הזאת עד אין סוף, בכל תחומי החיים. אבל, נדמה שהעיקרון כבר הובן. תרצה או לא תרצה, תצהיר על עצמך אזרח שומר־חוק והגון, אתה את חלקך למה שמכונה „הכלכלה השחורה" מזרים באופן שוטף וקבוע.

ישירות ובעקיפין אתה תורם להצבר ההון השחור של אלה המניעים את גלגליה. או מה הפלא, שכאשר מציעים לך, למשל, להרכיב אנטנות טלוויזיה אחרי שעות העבודה שלך, ב„תשלום נקי", ללא ניכוי מס – או אפילו אם אינך רואה את עצמך עבריין מס, לא תמיד תעמוד בפיתוי ותאמר לא?

■■■

לפני כשלושה חודשים, נמלט מהארץ קבלן הבניה הנודע שלום גניש. שעה שבבתי המשפט היו תלויים ועומדים נגדו עשרות תיקים פליליים – משימוש בסמים, דרך אחזקת מטבע־חוץ ועד להעלמות מס – הצליח גניש למכור בחשאי את כל רכושו ונכסיו בארץ.

במקביל, בנה לעצמו, במשך יותר משנה, וילה מפוארת באחת העיירות שליד מיאמי, פלורידה, בהשקעה של כמיליון דולר.

כשחיסל את רכושו בישראל, והווילה בפלורידה היתה מוכנה, נטל את בני משפחתו ונסע. בין שאר חובותיו, השאיר תביעות ממס הכנסה בסכום כולל של 9 מיליוני שקלים. הוא נשאר חייב סכום זה למס ההכנסה מכ־40 חברות פרטיות שהקים.

רק אחרי שגניש נמלט, הגישה חברת הבניה הגדולה בה היה שותף, 'אדירים', את מאזניה לשנים 1986–1981 למס ההכנסה. מהמאזנים התברר, כי מלבד ההכנסות עליהן לא דיווח בעשרות החברות שהקים – משך מחברת „אדירים" כספים נוספים, בסכום כולל של כ־14 מיליון שקל, עליהם לא שילם מס.

שלטונות מס ההכנסה יכולים כיום לרשום [illegible] תבותיו.

מיליונים אלה, יחד עם מיליונים אחרים, ששלטונות מס ההכנסה לא יודעים עליהם, הומרו לדולרים שחורים, הוברחו לחו"ל. הם רשומים כיום תחת סעיף ההון שחור של אזרחי ישראל, שהמספרים בו הולכים ותופחים משנה לשנה.

שלום גניש אינו בודד בתחום זה. רק שני מקרים, לדוגמה, מאלה שהיו באחרונה בכותרות: איש העסקים דוד סופר; הקבלן התל־אביבי נחום קלקא.

■■■

בכל מדינה מתוקנת, עברייני מס ומבריחי מטבע מוקעים כאויבי הציבור. לא רק מפני שהנורמות המוסריות רואות בעבירות־מס עבירות פליליות לכל דבר, הסיבה לכך אנוכית: ככל שמעלימים יותר, כך גדל נטל המס על האחרים.

לא בישראל. אין מנדים אותם חברתית ואין מתרחקים ממעלימי המס. לעתים נדמה, שככל שמעלים־המס הישראלי מצליח להונות יותר את שלטונות המס, הוא נחשב לחכם יותר, למצליח יותר.

שלום גניש היה בן־חסותו ומקורבו של שר השיכון דוד לוי, גם אחרי שהוגשו נגדו האשמות על עבירות מס. ראש עיריית תל־אביב, שלמה להט, היה בין באי ביתו של נחום קלקא בניו־יורק, עוד לפני שהגיע להסדר עם שלטונות המס. בסאונה של הילטון קיבלו חבריו של קלקא את פניו, כשחזר לארץ, בקבלת־פני־גיבור.

אליהו שפייזר, יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת, מכין דו"ח על „הכלכלה השחורה וההון השחור בישראל". הדו"ח מסכם 3 שנות חקירה בנושא, ומקדיש פרק מיוחד לנורמה הציבורית בתחום העלמות המס.

„הבעיה הראשונית (ואולי הקשה מכולן) היא הבעיה הנורמטיבית", נאמר שם. „נורמה המושרשת עמוק בציבור, קשה יותר לשנות מאשר חוק. חלק גדול מעבירות הכלכלה השחורה אינן נתפסות בעיני הציבור בישראל כמעשה רע. להיפך, משפט כמו 'מצווה לרמות את מס ההכנסה', ניתן לשמוע בכל שכבות הציבור.

„חשבון מט"ח שחור בחו"ל הינו סמל סטאטוס ולא אות קין, שמנסים להצניעו. ידיעה בעיתון על מעלים מס שנתפס מתקבלת באדישות, או במקרה הטוב בהערות כמו 'נתפס המסכן', או 'צריך להיזהר יותר'.

„אין הסבר יחיד ומוסכם לתופעה סוציו־פסיכולוגית זו. ישנן כמה תיאוריות להסברתה. יש הטוענים, כי המקור הינו בתפיסה ובמסורת הגלותית של 'השלטון שלהם' ולא 'שלנו'. ויש המייחסים את התופעה למנטאליות של הישראלי המתחכם וה'מסתדר'.

„אחרים מייחסים את התופעה לאי שביעות הרצון הכללית מהממשלה ומדרכי הוצאת הכספים על ידה, ו/או כאי אימון בממשלה ובהבטחותיה, ומכאן הרצון להסתיר מהממשלה כמה שיותר".

■■■

בספר „סדום או חלם", שהוציא לאחרונה לאור פרופ' עזרה זוהר, בפרק „מיליארדי דולרים בחו"ל" – הוא כותב, בין השאר: „לפי הערכת הבנק העולמי, מחזיקים ישראלים בחשבונות בנק בחו"ל 2.6 מיליארד דולר. אחרים סבורים, שהסכום גדול בהרבה. כסה"כ מעריכים שההון השחור שהצטבר במשך השנים נע בין 15 ל־30 מיליארד דולר, או יותר.

„עיסוק בהון השחור, או בהברחתו, מקיף את כל שכבות האוכלוסיה. בנקים מקימים חברות קש. סוכני נסיעות קשורים בהברחת כרטיסים. יבואנים מציגים חשבונות מנופחים כדי להשאיר דולרים בחו"ל. יצואנים מציגים נתוני ערך־מוסף כוזבים.

„מאותה סיבה, חלק גדול מהעוצמה הכלכלית של החברות הישראליות מצוי בחו"ל. התוצאה היא, שכתובות [illegible]

את עצמך: האם הפכנו עם של נוכלים?"

■■■

בתקופת הצנע ובימי הצנע של שנות ה־50' המוקדמות, דיברו על "שוק שחור". הכוונה היתה אז למכירת מוצרים, בעיקר מוצרי מזון, הלבשה ומטבע זר, שהיו בקיצוב ובפיקוח, במחירים מופקעים.

מאוחר יותר, היתה "הכלכלה השחורה" הגדרה לפעילות הכלכלית העבריינית של זנות, סחר בסמים וסחר ברכוש גנוב.

אחר־כך הודבק הכינוי ל"כלכלת המחתרת", זו הבלתי מדווחת, שהתנהלה "מתחת לשולחן" ושנועדה בעיקר להעלמות מס. ככל שגברו ותפחו מימדיה של כלכלה זו, כך החלה זו לבצבץ מתוך המחתרת, להופיע על פני השטח, לכבוש יותר ויותר תחומים גלויים ולגיטימיים, עד שכיום היא אינה מוגדרת עוד ככלכלה שחורה, אלא כ"כלכלה מקבילה".

נתוני "הכלכלה המקבילה" אינם נכללים ברובם במאזן החשבונות הלאומי, והופכים את נתוני המערכת החשבונאית הלאומית לחסרי ערך מבחינת תקפותם – אם מדובר בתוצר הלאומי הגולמי, אם מרובר בהכנסה הממוצעת לנפש.

"הכלכלה המקבילה" הזאת היא ההסבר היחיד למחזה האבסורד הישראלי, בו שכירים ועצמאים, שהכנסתם הממוצעת אינה עולה על 1,000 או 1,500 שקלים בחודש, רוכשים מכוניות חדשות ב־30 אלף שקל המכונית, מחליפים דירות ישנות בדירות פאר, נוסעים לפחות פעם בשנה לחו"ל, בדרך כלל עם בת הזוג או עם כל המשפחה – ומציירים את דירותיהם במעולים שבמוצרי האלקטרוניקה העולמיים, שמחיריהם בישראל גבוהים פי ארבעה וחמישה ממחיריהם במדינות אחרות.

■■■

בדו"ח העומד לראות אור, שיהיה מבוסס על ישיבותיה הסגורות של ועדה בנושא הכלכלה השחורה בשלוש השנים האחרונות, קובע שפייזר: "השלטונות בישראל הרימו ידיים ונכנעו מראש וללא תנאי לכלכלה השחורה. דיבורים היו הרבה. מעשים, מעט מאוד. פה ושם נעשו נסיונות חלקיים, ופה ושם הוגשו המלצות לתוכניות פעולה חלקיות, אשר ברובם לא בוצעו. מעולם לא גובשה, ובוודאי שלא יושמה, תוכנית כוללת למלחמה בכלכלה השחורה.

"קשה להשיב על השאלה, למה הממשלות בישראל לא עשו ואינן עושות דבר בנושא. חלק מהסיבות נובע משיקולים ביורוקרטיים, ממלחמות בין אחוזות פיאודליות שלטוניות, משיקולים פוליטיים של חוסר רצון, ומחוסר יכולת לבצע דברים לא פופולאריים, מהנורמות הציבוריות בנושא ואולי גם מקירבתם ומתלותם של אנשי השלטון באילי הכלכלה השחורה".

■■■

שפייזר אינו מגלה דבר חדש. "הכלכלה השחורה" התרחבה למימדים מבהילים בעיקר אחרי מלחמת ששת הימים, כאשר כלכלת השטחים שולבה בכלכלה הישראלית: כאשר אין אפשרות לפיקוח או למיסוי אמת על המיגזר המסופח.

עד 1976 היה, למעשה, קשר של שתיקה סביב התופעה. היה זה העיתונאי ברוך נארל ("ידיעות אחרונות") שחשף באותה שנה, בפעם הראשונה, את מפלצת הכלכלה השחורה.

נארל חיבר תזכיר, שנשא את השם הסתמי "תזכיר על מס ההכנסה בישראל", והשתרע על פני 73 עמודים. התזכיר, שהוגש למזכ"ל ההסתדרות דאז, ירוחם משל, ושהעתקים ממנו נשלחו לשורה ארוכה של אישי ציבור, חברי כנסת וכלכלנים, היה מבוסס בין השאר, על נתונים פנימיים מרתיחים של מס־הכנסה שהודלפו לנארל.

נארל האשים, כי מדיניות מס ההכנסה, המפלה לטובה את העצמאים, היא המאפשרת להם לבצע העלמות מס בקנה מידה שכזה, ומקעקעת את היסודות הכלכליים של המדינה. נארל סיכם אז את מחקרו, שעורר עם פירסומו ב"ידיעות אחרונות" תהודה עצומה, במילים: "הכסף השחור הפך בישראל מבוקש יותר מהלבן. הכלכלה השחורה הגדילה את עצמה מיום ליום. בעלי חנויות רהיטים הפכו מיליונרים ומתווכים גרפו הון. כל יבואן קטן גרף סכומי ענק. סביב המיליונרים גדל והלך מחנה נותני השירותים להם: כבעלי חנויות המעדנים, מדביקי הטאפטים, מתווכי הרכב ועוד. הכלכלה השחורה השתלטה על המדינה. היא ניהלה את עסקיה עם עצמה: בידי כרבע מהאוכלוסיה הצטבר כשני שלישים מההכנסה הפנויה".

■■■

מאז דו"ח נארל, כשנשבר קשר השתיקה, הנושא אינו יורד מסדר היום הלאומי. עסקו בו שתי ועדות חקירה: ועדת שימרון לחקירת הפשע המאורגן ב־78', וועדת צהפתו למלחמה בהון השחור, שהוקמה ב־84'. הוגשו

הכלכלה השחורה יונקת מכל תחומי החיים: מהפשיעה בכביש ועד לחשבוניות מע"ח מאושרים • כמו עם מזג האוויר, רק מדברים

המלצות, שרובן לא בוצעו. כל שר אוצר חדש שהתמנה, כל מנכ"ל חדש למשרד האוצר, כל נציב מס הכנסה חדש, הבטיח לטפל בתופעה.

התוצאה: סרטן "הכלכלה השחורה" מוסיף ומתפשט, מעוות ומעיק על הכלכלה הלבנה, גורם לתסכול לעוסקים בנושא.

כאשר יתפרסם דו"ח שפייזר, הוא לא יהיה שונה בהרבה מדו"ח נארל, 12 שנים קודם לכן. הוא אולי יהיה מפורט ומדוייק יותר, שכן מיגזורי משק "שחורים" רבים, שהיו בשעתו במחתרת, פועלים עתה בגלוי וקל לאסוף נתונים עליהם.

"הכנת רשימה של מגזרי הכלכלה השחורה, הינה מלאכה מייגעת אך פשוטה", קובע דו"ח שפייזר. "פותחים בדפי־זהב את מפתח הסיווגים ומעתיקים. גם רשימה מפורטת וכוללת זאת אינה מלאה, ויש להוסיף עליה את רשימת כל הפשעים שאינם פשעי אלימות גרידא.

"ניתן לומר בוודאות, שבישראל אין מגזר ואין תחום של פעילות כלכלית שאינו נגוע במידה זו או אחרת בכלכלה השחורה".

■■■

להלן כמה דוגמאות מתוך דו"ח שפייזר על פעילות "הכלכלה השחורה" במיגזרים שונים של המשק:

● שירותים לבית ולמשפחה. התחום הנפוץ ביותר של "הכלכלה השחורה", הן מבחינת מספר העוסקים בנושא והן מבחינת מספר נקודות המגע עם האוכלוסיה. ניתן להעריך בוודאות, כי אין אדם בארץ שלא השתתף, לפחות כצרכן, בפעילות כלכלית שחורה בתחום זה.

● שכר דירה. שוק הדירות להשכרה מתנהל בחלקו הגדול ללא דיווח. בשנים האחרונות קיים עודף ביקוש, דבר שגרם לעליית מחירים ניכרת. התשלומים בדרך כלל במזומנים, לתקופה מסויימת מראש, במקרים רבים במט"ח.

● שירותי רפואה. המדובר לא רק ברופאים וברופאי־שיניים, אלא גם בבעלי מקצועות מקבילים: אחיות, פסיכולוגים, מרפאים "הוליסטיים", דיאטטיקנים, "רופאי אליל" ובעלי "ידי חשמל". חלק קטן מהנ"ל עוסקים בריפוי ללא רישיון או בביצוע פעולות רפואיות בלתי חוקיות במחתרת. עיקר ההעלמות, אצל עוסקים מורשים: העלמת חלק מההכנסות, ביצוע עבודות נוספות בלתי מדווחות, קבלת תשלומים והטבות "מתחת לשולחן".

● שירותים אישיים. ספרות, קוסמטיקה וכד'. חלק גדול מהעוסקים במקצועות אלה אומנם עוסקים בכך בגלוי, אך היקף ההעלמות גדול, כי התשלומים מבוצעים במזומן ולא נהוג לתת קבלות. קיים גם נוהג ה"טיפים", בעיקר במספרות.

● שירותי בידור חוץ ביתיים. חלק הארי של העלמות המס הינם בתחום האכילה והשתיה. מתח הרווחים כאן גבוה. עיקר ההעלמות משני סוגים: אי־רישום תקבולים; טיפים

למלצרים. תחום נוסף עתיר העלמות – הופעות אמנים. דרכי ניהולן של קבוצות ספורט ותשלומים לספורטאים נמצאים זה מכבר על כוונת שלטונות המס.

● שירותים פיננסיים. השוק השחור במט"ח; השוק האפור־שחור באשראי; ניהול תיקי השקעות עבור פרטים, כשחלק מהשוק נמצא בידי פרטים בלתי מדווחים העוסקים בניהול תיקים ללא דיווח ותוך העלמת ההכנסה; יועצים פינאנסיים, כמו יועצי מס, סוכני ביטוח, העוסקים בנושא במוצהר ובגלוי ומעלימים חלק מפעילותם כעצמאים רבים אחרים.

● סחר חליפין. מעבר לשוק הממוסד, בו מתבצע סחר חליפין תוך רישום ודיווח, קיימת תופעה נפוצה למדי של סחר חליפין במוצרים ובשירותים, אשר מתבצע במחתרת.

● תעשיה וייצור. קיים גם "ייצור שחור": מפעל קטן, בית מלאכה, מתפרה או ייצור ביתי, שאין קיומם ידוע לשלטונות. מטבע הדברים, מתרכזת פעילות כזאת בעיקר במוצרים שייצורם פשוט ושאינם דורשים מכונות יקרות ולא כוח אדם רב, כמו טקסטיל, ביגוד, הנעלה, עץ ומוצריו, מוצרי גומי ופלסטיק, צורפות, כלי־בית ונוי ועוד.

● בינוי. בניית בתים ומבנים, עבודת־עפר, סלילת דרכים ועבודות תשתית אחרות. כאשר ענף הבינוי היה בפריחתו, היה ידוע כאחד המוקדים העיקריים של הכלכלה השחורה. בשנים האחרונות, שורר שפל בענף, אך הפעילות הכלכלית השחורה שרירה וקיימת.

● סחר־חוץ. סחר החוץ, יבוא וייצוא, מהווה מקור מושך לפעילות כלכלית שחורה. חלק מהפעילות מתבצע מחוץ לגבולות המדינה, רחוק מעיני השלטונות.

דו"ח שפייזר קובע עוד, כי תופעות כלליות של העלמות מס ושל כלכלה שחורה קיימות לאורך כל המגזר העסקי הלגיטימי, מהקונצרן הגדול עד לעצמאי הקטן. הדו"ח מציין, כי במגזור הממשלתי־ציבורי היקף הכלכלה השחורה נמוך, אך גם שם הוא קיים.

"עצם הבעלות הממשלתית אינו ערובה להעדר פעילויות כלכליות שחורות", קובע הדו"ח, "משכורות והטבות מדווחות כחוק, אך התופעה של עבודות נוספות בלתי מדווחות, נפוצה מאוד במיגזור זה".

בפרק אחר בדו"ח נאמר, כי יו"ש ורצועת עזה מהווים מקור נרחב לפעילות כלכלית שחורה. עיקר תרומתם היא בכוח־אדם לא חוקי, לא רשום ולא מדווח, בייצור שחור ובלתי מדווח, בהברחות ובשירותים פנימיים לא מדווחים.

עד כאן, ספק אם ימצאו רבים שיחלקו על מימצאי הדו"ח.

המחלוקת מתחילה כאשר מתחילים להעריך את היקף הפעילות השנתית של "הכלכלה השחורה" ואת מימדי ההון השחור שנצבר עד כה בידי אזרחי המדינה, בעשרות שנות פעילותה הבלתי מופרעת.

לא רוצים מלחמה

זמן קצר לפני שפרש מתפקידו כשר האוצר, מינה יורם ארידור את עוזרו לענייני תקשורת, בני פרידמן, כראש יחידה מיוחדת חרשה למלחמה בכלכלה השחורה. לפרידמן היו כישורים למלא את התפקיד בהצלחה. הוא היה קצין חקירות במשטרת חיפה לשעבר, בעל מוטיבציה רבה להצליח, וחברים שהתנדבו לסייע לו, ביניהם קציני משטרה מעולים ויוצאי יחידות קרביות, שהסכימו לחירתם למאבק רציני בהון השחור.

פרידמן בחר את המועמדים ליחידה בברכתו של נציב שירות המדינה, אברהם נתן, וביצע חקירת איסוף סמויה לדוגמה, בבורסת היהלומים ברמת־גן. הממצאים שריכז בידיו היו מדהימים.

בינתיים, נאלץ ארידור לפרוש. יורשו במשרד האוצר, יגאל כהן־אורגד, יועץ כלכלי במקצועו, הבין היטב לאיזה שרה מוקשים עלולה יחידתו של פרידמן להכניס אותו. הוא טירפר באלגנטיות את הקמת היחידה.

בני פרידמן: "כנראה שהיו לו סיבות טובות לחסל יחידה שהיתה בתהליך הקמה. אולי נבהל מהחומר שהבאתי לו על היקף ההון השחור המתגלגל בין היהלומנים".

יגאל כהן־אורגד: "לא חיסלתי את היחידה. העברתי את הנושא לבדיקת הממונה על הכנסות המדינה ואנשים אחרים בנציבות. הם טענו, כי אין מקום להקמתה של יחידה נוספת למלחמה בהון השחור, וכי ניתן לטפל בנושא במסגרות הקיימות".

הנושא מטופל. וככה זה נראה.

יכול להיות שהתל"ג לא אומר לך הרבה, אבל ההעלמות האלה באות על השבונך • משה נסים מסכים שמדובר ב־10 אחוז, בערך

יו"ש ועזה מהווים מקור נרחב לפעילות כלכלית שחורה: כוח־אדם לא מדווח, ייצור שחור, הברחות • כל שר אוצר חדש מבטיח לטאטא

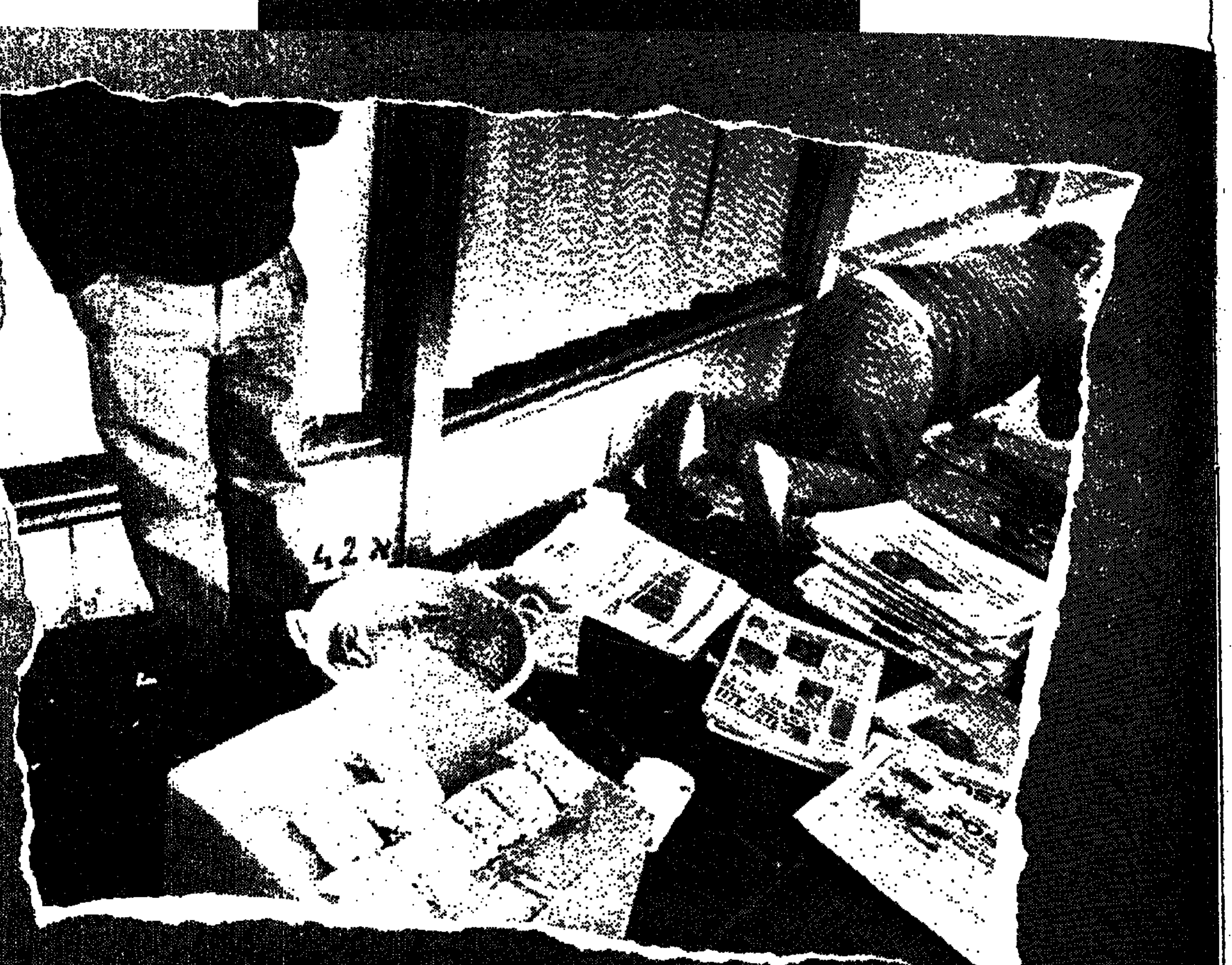

דוכן פיצוחים. "כולם עושים את זה"

שרברבות. הכל נבנעים לתנאי השוק

אליהו שפייזר: "הגורמים הקרובים ביותר לנושא, אנשי הכנסות המדינה ואגף המיסים באוצר, סירבו לאורך השנים לתת הערכותיהם לנושא באופן רשמי, ומסיבות שקשה להבינן. שלושה נציבי מס הכנסה, בהווה ובעבר, שהופיעו בפני ועדת הכלכלה, סירבו במפורש למסור כל נתונים על הערכות לגבי היקף הכלכלה השחורה וההון השחור. שרי האוצר אוהבים לצמצם מילים בנושא, משום שהם חשים באחריות עקיפה לכלכלה השחורה, שככל שהיא גדלה, כך גדלה העוולה הסוציאלית בישראל".

■■■

כשיתפרסם דו"ח שפייזר, תהיה בו הערכה, מבוססת על נתונים, אבל עדיין הערכה, כי ההיקף המצטבר של ההון השחור שבידי הציבור נע בין 40 ל־60 מיליארד דולר, כמעט כפול מסך כל חובות החוץ של המדינה.

ההיקף השנתי של פעילויות "הכלכלה השחורה" מוערך בדו"ח ב־7.4 מיליארד דולר לשנת הכספים 1986.

בשנת הכספים 1985, בה הסתכם התוצר הלאומי הגלמי בכ־26 מיליארד שקל, היה היקף "הכלכלה השחורה" בישראל, על פי הדו"ח, כ־9.6 מיליארד שקל.

במילים אחרות: היקף הכלכלה המקבילה, הבלתי מדווחת ובלתי מוחשבת, היה באותה שנה כ־37 אחוזים מהיקף התל"ג.

■■■

"הנתונים שפורסמו באחרונה על היקפו של ההון השחור מוגזמים ביותר ולא מקובלים עלינו", אומר המשנה לנציב מס ההכנסה, אברהם צרפתי. "אני לא מאמין שמישהו יכול לקבוע בבירור כמה הון שחור יש במדינה.

"למרות בדיקות שונות שערכנו במשך השנים, לא הצלחנו להגיע לנתון מוסמך. נשמח לקבל מיו"ר ועדת הכלכלה את העובדות המצויות בידו. מי יודע, אולי נסתייע בחומר שלו כדי להגיע למקורות של הון שחור, שלא היה לנו מידע מוסמך על היקפם ולא הצלחנו לטפל בהם עד כה".

■■■

פחות מסוייג נשמע נציב מס ההכנסה עצמו, יאיר רבינוביץ, רואה־חשבון במקצועו: "קשה מאוד לנקוב במספרים. ההערכות לגבי היקף הכלכלה השחורה, ההון השחור והעלמות המס, נעשות בטווח־סטיה של 20 אחוז לפחות, ואמינותם חלקית.

"על פי הערכותיו של ד"ר יעקב קונדור, במחקר שערך במרכז לפיתוח ע"ש פנחס ספיר, שליד אוניברסיטת ת"א, טווח שיעור ההעלמות בישראל נע אי־שם בין 12 ל־32 אחוזים מהתל"ג. במחקרים אחרים, הטווח הוא 10־15.

"על פי מחקרים בחו"ל, טווח ההעלמות בארה"ב הוא 14־27. כלומר, בין המספר התחתון לעליון יש פער של כמאה אחוז. לאור כל זאת, מוזר בעיני לקרוא ולשמוע הערכות לגבי היקף ההון השחור ועוד במספרים מדוייקים".

כאשר נשאל רבינוביץ' מהי הערכת מס ההכנסה לגבי היקף הכלכלה השחורה, אמר: "ההערכות הבלתי רשמיות, המדברות על סדר גודל של כ־10 אחוזים מהתל"ג, לא נראות על פניהן כבלתי הגיוניות. אני מעריך בכ־2־3 מיליארד דולר בשנה, ובוודאי שלא ב־7.37 מיליארד דולר".

גם שר האוצר, משה נסים, מחזיק בדיעה דומה. בתשובה לשאילתה של ח"כ חייקה גרוסמן (מפ"ם) אמר ניסים, מעל במת הכנסת: "כ־10 אחוז מהכלכלה הישראלית נחשבת לכלכלה שחורה, שעליה אין משולמים מיסים כנדרש בחוק". אבל, הוא התייחס רק להעלמות מס מהכנסה מדווחת, ולא לפעילות הכלכלית הבלתי ידועה, שניתן רק לאמוד את היקפה.

■■■

אליהו שפייזר אינו מוטרד מחיצי הביקורת הנשלחים לעברו ממשרד האוצר. "אין בליבי עליהם", הוא אומר, "הם אינם מסוגלים להתמודד עם הבעיה. המלחמה בכלכלה השחורה, שהיא כנפשה של המדינה, אינה עניינה של זרוע אחת.

"חוץ מזה, אין גיבוי ממלכתי ציבורי למלחמה כזאת. הם נטושים. מלחמתם היא מלחמת נמלים בדינוזאורים.

"לדעתי, כל ההערכות שנקבתי בהן הן מינוריות ולא מקסימליסטיות. אבל, במדינה הזאת, איש אינו רוצה לפרום את הסליל, כי אם החוט יפתח, הוא עלול להוביל לכל מקום.

"איש בהנהגה אינו רוצה להסתכן, בסך, מה עוד שהידידים הטובים ביותר של ראשי המדינה טבלו ידם בשרץ ונהנו מהכלכלה השחורה. בצמרת הפוליטית יש פשוט אי־רצון מוחלט לעסוק בנושא הזה.

"יש פה אנשים שרוצים לכסות ולחפות הכלכלה השחורה. שורה היום בכל מערכות השלטון והחברה. מלבד הנזק העצום שזה גורם לכלכלה ולאוצר המדינה, זה פשוט מכה על החברה וההנהגה הישראלית". ■

בעולם עוברים למזרוני בריאות אורטופדיים ללא קפיצים

חדש

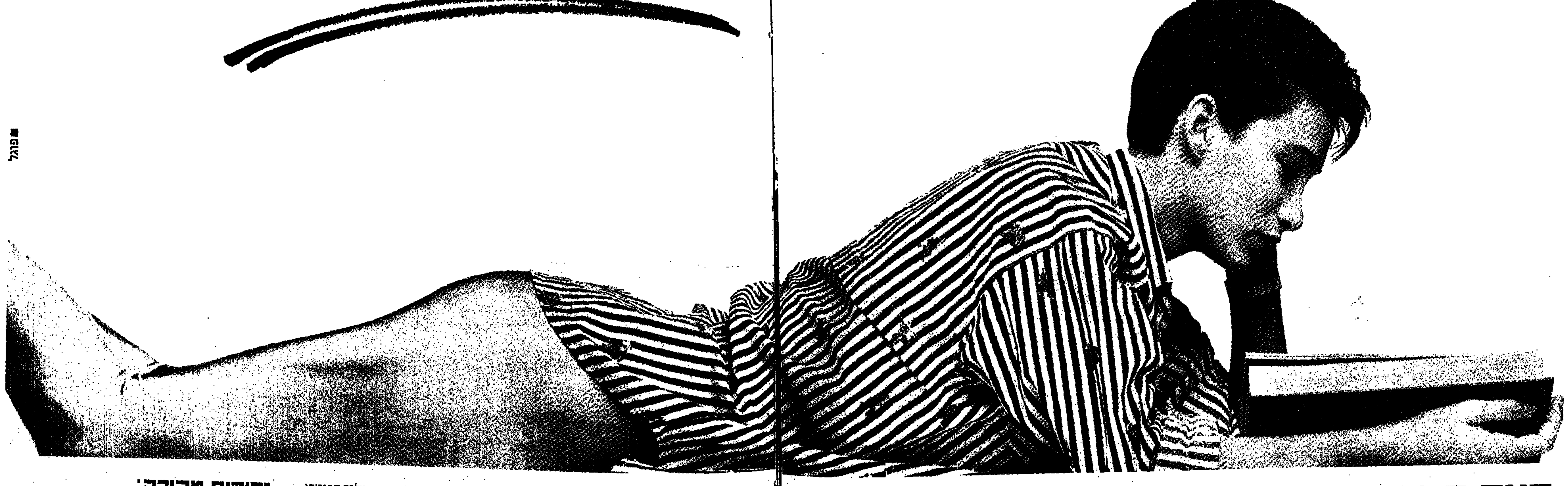

האם ב־1988 היית קונה מזרון עם קפיצים?

לא במקרה בשנים האחרונות גוברת בעולם הנטיה לעבור למזרוני בריאות אורטופדיים ללא קפיצים. יותר ויותר אנשים הסובלים מבעיות גב מודעים היום לקשר בין בריאות הגב למזרון. גם הרופאים מסכימים כי שינה לא נכונה מעוררת ומחריפה בעיות גב, ולכן הם ממליצים תמיד על מזרון אורטופדי כצעד ראשון להקלה. לא במקרה מאז שהופיע המזרון האמריקאי הראשון בשיטת ה־SLAT-O-PEDIC, ללא קפיצים, הוא זוכה להצלחה ולביקוש גובר והולך.

פולירון אורטופדי בשיטת SLAT-O-PEDIC שהקפיצה את יצרני מזרוני הקפיצים.

כך היה ותמיד יהיה - מוצר חדש מחליף מוצר ישן. פולירון אורטופדי המיוצר בשיטת SLAT-O-PEDIC (U.S. PAT 310042) על פי ידע אמריקאי הוא המילה האחרונה בתחום מזרוני הבריאות. זוהי הבשורה של 1988 בתחום המזרונים בישראל. לא עוד קפיצים המוכנסים למזרון ריק (במזרוני הקפיצים יש, כידוע, בעיקר אויר) אלא פסים אלסטיים הנמצאים בין שתי שכבות של ספוג פוליאוריתן מעולה.

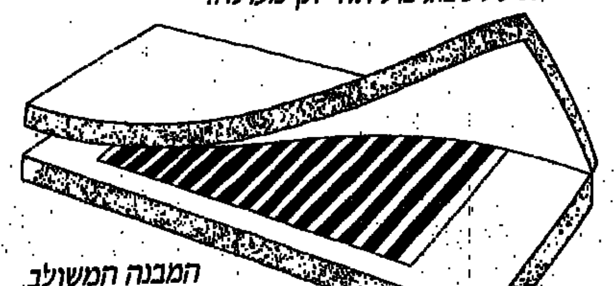

המבנה המשולב פותר את בעיית היציבה הנכונה של הגוף בזמן השינה.

הפסים פועלים ונעים באורח נפרד זה מזה בזוויות שונות והמבנה מתאים עצמו לקוי הגוף ותומך בו בכל חלקיו.

תמיכה מלאה בכל נקודה בגוף בלי אף קפיץ שיכול להתקלקל.

פטנט אמריקאי - U.S. PAT 3110042

פולירון אורטופדי מתוכנן באופן אנטומי אורטופדי המאפשר תנוחה נכונה ונינוחה. עמוד השדרה נותר גמיש. העצמות, השרירים, המפרקים וקצות העצבים משוחררים מלחץ וממתח. בשל גמישות הספוג הקושר את הפסים זה לזה, הגוף נתמך באופן האידיאלי ביותר ובצורתו הטבעית. אין במזרון חלקי מתכת העלולים להגיח מתוכו, אין בו קטעים אשר נחלשים פתאום ויוצרים שקעים, ומשקלו הנמוך יחסית מאפשר להפכו ולהשתמש בו בקלות.

10 שנים אחריות

כשמחליפים לפולירון אורטופדי כבר לא צריך יותר להחליף מזרון.

במזרוני פולירון אורטופדי אין כמעט דבר שיכול להתקלקל או לאבד איכות עם השנים (אגב לכל מזרון ניתנת אוטומטית אחריות ל־10 השנים הראשונות).

השימוש הממושך במזרון הוכיח כי מלבד תרומתו להקלה בבעיות הגב הוא גם מצטיין בנוחיות מקסימלית ובעמידות לאורך זמן.

כל מזרון פולירון אורטופדי מגיע אליך כשהוא מצופה בציפוי מיוחד בעל 3 שכבות: 1. בד עליון בעיצוב מקורי.
2. סיבים סינטטיים הנהוגים בשמיכות חורף.
3. בד כותנה.
אפשר להתחיל את השנה בשינה טובה.

נקודות מכירה:

חנות המפעל: קבוץ זיקים ד.נ. חוף אשקלון 79140. **תל אביב:** מחסן פולירון, רח' רעק 2, ע"י בית רוטש. **תל אביב:** המשביר המרכזי, רח' יגאל אלון 76. **תל אביב:** אחים שמי, רח' פלורנטין 34. **תל אביב:** "דימור", רהיטי תרבות הדיור, רח' ארלוזורוב 53. **אור יהודה:** "הדסית", רח' היוזמים 9 (על הרמפה), אזור התעשיה. **נתניה:** "אלמור", רח' הסנו 2, אזור התעשיה הישן. **הרצליה:** "אלמור", רח' המנופים, (מול פוסק סוכרו). אזור התעשיה. **קרית גת:** "צור", רח' הזית 1/41 (מול הבנק הבינלאומי). **חיפה:** מ. וידר ושות', רח' שיבת ציון 40. **קרית ביאליק:** מ. וידר ושות', רח' יוסף הלוי 7, אזור התעשיה. **קרית מוצקין:** רהיטי גרוסמן ואב, שדרות ויצמן 34. **קרית ביאליק:** רהיטי אושרת, רח' קרן היסוד 77. **טבריה:** רהיטי חן-קוני שמשון, רח' הגליל. **עפולה:** רהיטי טולדו, רח' הכנים 20. **עכו:** רהיטי לומי, רח' בן עמי 144. **נהריה:** רהיטי שושי, רח' הגעתון 2. **חיפה:** ציקנוסט, רהיטי דנם בע"מ, רח' שלמה בן יוסף 3. **צפת:** סבא יוסף, רהיטי חן, רח' הפלמ"ח 83.

השינה האידיאלית

פולירון
אורטופדי

מזרון אורטופדי חדשני על פי הפטנט האמריקאי SLAT-O-PEDIC

המפעל: קיבוץ זיקים טל': 051-21421/2
מרכז מכירות ראשי: תל־אביב טל': 03-655586

קלטת לשעות הקטנות

אילנה ארד־לוין, פסיכולוגית, מומחית לטיפול מיני, יוצאת בשתי קלטות שנועדו לעזור לכל מי שלא יודע

רמי טל

אילנה ארד־לוין. „בשביל להעניק מידע, לא צריך יחס אישי". תצלום: ציפי מנשה

„תדירות נמוכה של יחסי־מין. כמה זה תדירות נמוכה? ענ־ין סובייקטיבי ואישי ותלוי בגיל, אבל פעם בחודש זאת תדירות נמוכה. אם אתם רוצים, בסדר, גם פעמיים בחודש תדירות נמוכה.

„וההנאה המינית? כולה על אש קטנה. גם אם התגובה המינית כתיקנה, יש ריגוש, יש אורגזמה, לגבר יש זיקפה ושפיכה, האשה מתרטבת וגומרת, זה לא מי יודע מה. ובעצם, התלונות שאנשים מתלוננים על שיעמום מיני, או על אי הנאה מינית – במקרים די רבים מקורן, בעצם, בחשק מיני נמוך. כמו אוכל. אדם שאין לו תיאבון, האוכל הטעים ביותר וההרגשה הנעימה ביותר, לא יהיו מי יודע מה".

הקול הבוקע מקלטת, לעזור לך אם יש לך בעיה, הוא קולה של אילנה ארד־לוין. תל־אביבית, בת 38, אם לשני בנים קטנים („תאמין לי, שכח מקאריירה, שכח מכסף, שכח גם ממין – זיו וארז זה הדבר האמיתי בחיים").

פסיכולוגית קלינית בהתמחותה, ניסיון של שלוש שנים במכון לטיפול מיני שאנשים באים להרצאות, היא הרצון באינפורמציה"

– למי, בעצם, מכוונות הקלטות שלך?

מי שמרגיש שבעייתו חמורה – עליו ללכת לטיפול. הקלטת מכוונת לאוכלוסיה הכללית: אנשים נורמאלים, שיש להם בעיות, לא בעוצמה גדולה, אבל בכל זאת הן מודעים להן, או שלפחות הם חושבים שהדברים אינם טובים כפי שיכלו להיות. אלה יקבלו מהקלטת מידע בסיסי, ואולי גם יזהו כמה מהבעיות המציקות להם".

– האם אדם שיקנה את הקלטת שלך יהיה מאושר יותר בחיי־המין שלו?

„בהחלט לא הייתי מגדירה זאת כך. אני מקווה שהיא תיתן מידע. אם מישהו יגיד לי 'למדתי משהו שלא ידעתי, כשהאזנתי לקלטת שלך', אשמח. ואם אדם יזהה, על־ידי האזנה לקלטת, בעייה שממנה הוא סובל, ויבין שהוא נורמלי לחלוטין – הרי עשיתי הרבה מאוד".

■■■

ד"ר ברוך גיטליס, 47, יליד ירושלים, בוגר האוניברסיטה העברית בהסטוריה ולימודי אסיה אפריקה, למד לתואר שני ושלישי בתקשורת־המונים באוניברסיטה של דרום־קליפורניה. התמחותו – אלמנטים יחודיים של תעמולה בקולנוע וטלוויזיה.

בתל־השומר, אותו מנהל ד"ר עמי שקד.

בימים הקרובים, ייצאו לחנויות הספרים 12 קלטות, בהפקת „גלי אלפא – תקשורת". לקלטות שמות מבטיחים ביותר: „איך לשדר ביטחון עצמי", „איך להתמודד עם מתחים ומצבי־לחץ", „לרזות – ולא להשמין מחדש", „איך להצליח בבחינות", ועוד ועוד. לכל קלטת מצורפת חוברת בכתב, וכה תעתיק ההקלטה. מחירה של כל קלטת – 15 שקלים.

ה„אבא" של הפרוייקט הוא ד"ר ברוך גיטליס, מומחה לתעמולה בקולנוע ובטלוויזיה. בין המרצים הישראליים – ד"ר יריב בן־אליעזר, מרצה לתקשורת באוניברסיטת ת"א. אילנה ארד־לוין הקליטה שתי קלטות: „יחסים, אהבה ומין", ו„התשוקה המינית".

■■■

– אילנה ארד־לוין, נניח שאני הולך בשבוע הבא לחנות, מוציא 30 שקל, קונה את שתי הקלטות שלך, מאזין להן פעם או פעמיים. מה יוצא לי מזה?

„קודם־כל, אינפורמציה. מידע בסיסי. השתדלתי, בקלטות האלה, לתת מידע שהוא מתאים ונכון לגבי הרוב הגדול של האוכלוסיה. הבעיות הן תמיד אינדיבידואליות וסובייקטיביות. טיפול דורש יחס אישי, הכרת המטופל. אבל בשביל לתת מידע, אינך צריך יחס אישי. את זה אפשר לקבל בספר, בעיתון, ומעכשיו – גם בקלטת.

„אני מרצה הרבה על מין, במתנ"סים, ב'קאנטרי קלאב', עוד מקומות. אלה הרצאות פופולאריות, כמובן, לא אקדמיות. אנשים באים, ואני שואלת את עצמי – למה? הרי אני לא 'מחממת' את הקהל. ההרצאות שלי הן סולידיות. בלי פורנוגראפיה. הסיבה העיקרית

– ד"ר גיטליס, איך הגעת לנושא הקלטות?

„כשלמדתי לדוקטורט, שימשתי במשך שנתיים כאסיסטנט של פרופסור מורטון זארקוף, שהיה דיקן המחלקה לקולנוע ולטלוויזיה באוניברסיטת דרום־קליפורניה. על־פי השיטה של זארקוף החלו באמריקה להוציא לשוק קלטות, בכל נושא שבו אפשר לתת בצורה פופולארית הדרכה של מומחים. היום, זו תעשייה שלמה, המגלגלת מאות מיליוני דולרים בשנה".

– האם זו מעין היפנוזה, או היפנוזה־עצמית?

„בהחלט לא. אין כאן שום היפנוזה. הרי אתה מודע היטב לכל מה שעובר עליך, ויש לך – לא למהפנט – יכולת בקרה ושליטה. לכל היותר הייתי אומר שיש כאן אלמנט מסויים של אוטוסוגסטיה, מעין שיכנוע־עצמי".

– למי מיועדות הקלטות?

„לכל האוכלוסיה – בלי יוצא מן הכלל. אני משוכנע שהמידע הכלול בקלטות האלה הוא חשוב, מעניין, וגם מוגש בצורה טובה. אבל ברור שיש מיגזרים שיהיו מעוניינים יותר בקלטת ספציפית: תלמידים וסטודנטים, בוודאי, יהיו הקופצים העיקריים על הקלטת 'איך להצליח בבחינות'. אני מניח שסוכני־מכירות יתעניינו מאוד בקלטת 'תקשורת אפקטיבית בטלפון'.

„יש לי תחושה, למשל, שהקלטות של אילנה, בנושאי מין, יהיו להיט במיגזר הדתי, משום ששם ממעטים לדבר על נושאים אלה. ואני גם מקווה שהרבה תושבי שכונות ועיירות־פיתוח, שלא היתה להם ההזדמנות לרכוש ידע יתעניינו בקלטות" ■

קלטת להדרכה מינית. „לאנשים נורמאלים, שיש להם בעיות, והן מודעים להן"

חפיף תופס את הכינים בביצים.

תמיסת חפיף משמידה לא רק את הכינים, אלא גם את ביצי הכינים.

כן, תוך שעתיים הראש נקי מכינים ומביצי כינים!
ניסויים שונים הוכיחו כי טיפול בן שעתיים
בתמיסת חפיף מביא להשמדת הכינים וביציהן.
מסקנה זו אומצה ע"י משרד הבריאות אשר בכך
הלך בעקבות משרד הבריאות הבריטי שאישר
המלצה דומה.
לפני השימוש קרא בעיון העלון המצורף כפי שאושר
ע"י משרד הבריאות. להשיג בכל בתי המרקחת ללא
מרשם רופא.

התכשיר רשום בפנקס התרופות של קופ"ח "מכבי" (10%)

אביק וזה עובר.

יוסי שריד

המוסיקאי זהר לוי פותח מועדון חדש בת"א, „המוסד". החברים התייצבו לתצלום קבוצתי, שיעטר את קיר המועדון ● התצלום והחברים הם העניין כאן, עניין תל אביבי ובוהמי ● יוסי שריד, אחד החברים, על העניין

תצלומים: מיכל הײמן

ולא היה בינינו אלא זוהר

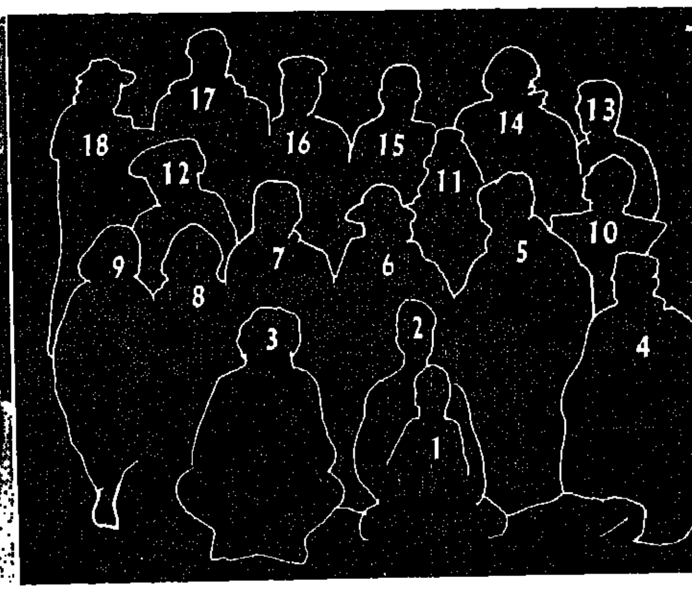

1. תינוק, 2. זהר לוי, 3. מאיר אריאל, 4. דן איתן, 5. יאיר הורביץ, 6. לאה ניקל, 7. מנחם פרי, 8. גאולה כהן, 9. נעמי שמר, 10. דני סנדרסון, 11. יאיר גרבוז, 12. שייקה בן פורת, 13. גידי גוב, 14. מאיר ויזלטיר, 15. יוסי שריד, 16. ירון לונדון, 17. מוטי קירשנבאום, 18. מרים גבריאלי

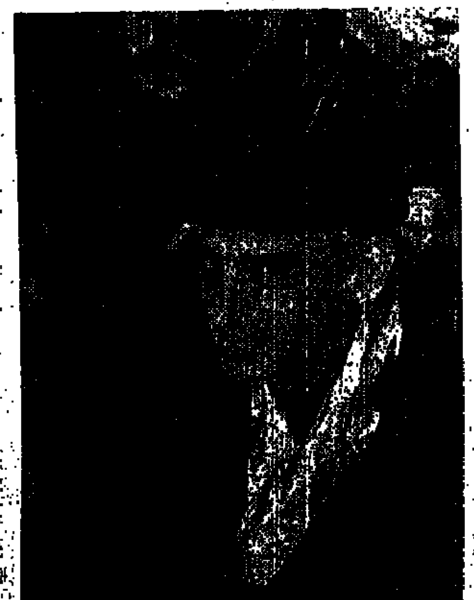

אל תשפיטו [illegible] העיניים ואל [illegible] את העדשות — התמונה [illegible] הז־את, תצלום שער „7 ימים", צולמו: כפי שהיא לפניכם, עיניכם הרואות, באגרת צולמה ובעיקר בתמונה. אין זה בשום פנים פוטומונטאז', וגם הבגדים הם על גופנו, לא ציור ולא ריטוש, כשם שהכובעים הם על ראשנו.

תמונה קבוצתית (תצלום: בן לם), שאיש ממשתתפיה אינו יודע מה פישרה, בעצם, מה היא באה להביע, מה רצו מאיתנו ומה אנחנו רצינו, איך בכלל נועדנו יחדיו ול־מה.

המשתתפים כולם הטילו עלי להסביר את המעמד הזה, שאולי לא חייב הסבר מראש – עובדה שהתכנסנו בלי לשאול שאלות. אבל, מחייב הסבר עכשיו, בדיעבד, כאשר השאלות נשאלות עם פרסומה של התמו־נה ברבים. האם יימצא לי ההסבר?

זוהר לוי („אחרית הימים") הוא מוסיקאי והוא חבר שלנו, של מי לא. והוא איש תמים ובר־לבב והוא פותח בקרוב, יחד עם ציפי מסטבויים ותנל'ה פלורסהיים, מסע־דה שהיא בר שהוא פאב שהוא בית־קפה שהוא מועדון שהוא קברט אמנותי.

מאז שהוא ילד הוא מתופף על כל דבר, עם כל דבר, ואפילו שהתבגר משהו בזמן האחרון, הוא נשאר המתופף הקטן מהלב, וכזה הוא כבר יישאר.

התוף הפנימי של זוהר הוא שאסף אותנו ביום ששי אחד לפני כחודש – רק שמענו את ההלמות המוכרת ובאנו, ולא היה בי־נינו אלא זוהר.

תוף־הלב שלו, תום־הלב שלו, יכול היה גם להפשיט אותנו – מי יעמוד בפניו – אבל הוא דווקא הלביש ואיפר אותנו, ותוך השתעבדות מוחלטת להזייתו המְמַכֶּרֶת, הצלחתי אך בקושי להתנגד לכובע.

מי אם לא זוהר לוי – הוא ולא אחר – מסוגל להניע אנשים קשים ורעים כמונו לעשות פעם צחוק מעצמם במקום לע־שות צחוק מאחרים.

לעצמנו צחקנו באותו יום ששי אחר־הצה־רים – התפקענו מצחוק עד כניסת השבת – ורק אז הפסקנו כדי לא לגרום למשבר נוסף ב'התחייה'".

לא שאלתי את זוהר, אני רק מתרשם שהוא רואה בתמונה הזאת ניצחון פרטי קטן שלו. אחרי הכל, הוא הצליח לרכז סביבו את הקונסנסוס הלאומי הרחב ביו־תר, הבלתי אפשרי, ממאיר ויזלטיר המוכן להגן על ביתו בחרוף נפש (ולא צריך להג־זים), בתנאי כמובן שמתחם ההגנה יהיה על הירקון, ועד לגאולה כהן, שאפילו הירְ־דן לא תמיד מספיק לה. כדאי לשים לב לפוזה שאני תפסתי במרכז התמונה, בדי־ין באמצע. כמו זה מזמן שאיפה גבוהה ומוקרנת להיות, טוף־טוף, בגילי, איש בינ־ים מתון.

הרגוונה מיועדת להיתלות אצל זוהר ול־השרות על המסובים במקום החדש מאו־וירותה הנינוחה והפייסנית. הציבור שטוף הקונסנטוס מוזמן.

עמוס קינן, שבולט כאן בהיעדרו, הוא שנתן למקום את שמו: „המוסד".

תמונתנו יכולה להיראות כתמונתם של אנשים טובים באמצע־ דרך אל המוסד־ הסגור, רק אם תמונת־הממשלה – תמונה קבוצתית עם גברת אלמוזלינו – נראית למישהו נורמאלית.

מבט אחרון וחטוף – אל הילד הקטן והי־פה, המלאכי, שיושב ליד זוהר, הילד הנצ־חי, ושניהם עירומים ולא יתבוששו.

אינני יודע את שמו של התינוק, אך בגלל הוורדרדות השמיימית שלו אקרא לו אנג'ליקו. פשוט התהפכו כאן היוצרות: הילד קורא בפליאה – המלך לבוש!

אל מול הערום הענוג והנפלא של אנג'ליקו, אנחנו נראים כל כך לבושים – שיכבה על שיכבה – עטופים, חבושים ומאופרים בכבדות. ■

פעם גאון תמיד גאון
סאניו - האיינשטיין של יפן, בהמצאה שהדהימה את העולם וגם את יפן!
סאניו הוא שם נרדף בעולם לטכנולוגיה גאונית, חדשנית ומקורית בכל תחומי האלקטרוניקה.
קשה להיות מנהיג בעולם בו חדשנות ויוזמה הפכו למושג יומיומי והדרישה לדמיון ולמקוריות היא מובנת מאליה.
סאניו עושה זאת. בהצלחה. כי ההמצאות הגאוניות של סאניו נובעות מהשאיפה לפשט תהליכים ולשפר עוד יותר את האיכות.
סאניו V.H.S סופר־דיגיטלי וידאו גאוני - היחידי המסוגל להציג על המרקע 9 תחנות או תמונות שונות
★ הצגת 9 תחנות שונות בו זמנית.
★ תמונה מרכזית בשידור ישיר ומסביבה - 8 תמונות עוקבות־מוקפאות של אותה תמונה מרכזית.
★ מאגר זיכרון לאיתור קטעים מתוכנתים מראש. עד 100 קטעים.
★ קלוז אפ - הגדלת התמונה המרכזית פי 4, 9 או 16 והגדלה של אחת מפינות המרקע פי 4.
★ אפקטים מיוחדים: תמונת פסיפס וסולאריזציה.
★ הילוך איטי דיגיטלי באיכות מקצועית.
★ תיכנות דרך השלט של 6 תוכניות עד ל־12 חודש.
★ הקלטה באיכות גבוהה במיוחד.
תכונות ייחודיות נוספות:
★ הקפאת תמונה משידור חי בטלויזיה.
★ P.I.P - תמונה בתוך תמונה - אפשרות לראות 2 תחנות בו זמנית, כאשר התחנה הנוספת מוקטנת באחת מפינות המרקע.
הטלויזיה הישראלית
ערוץ 2
כבלים
לווין 1
לווין 2
ירדן 1
EJECT
SANYO
HQ VHS
סאניו P.I.P טלוידיה גאונית היחידה המציגה על המרקע תמונה בתוך תמונה
★ P.I.P - תמונה בתוך תמונה. שידור רגיל על המרקע ובמקביל (באחת מפינות המרקע) ניתן לראות שידור מתחנה אחרת או מוידאו (אפשר להחליף בין התמונות).
★ קליטה ושידור סטריאופוני 2\15 WATT.
★ F.S.T - מסך שטוח ומרובע בגדלים 25" או 28".
★ 3 שיטות שידור - SECAM, PAL 4.43 NTSC
★ 120 ערוצים.
★ שקע „21 פינים" לחיבור ישיר לוידאו או למחשב.
סאניו - SURROUND SOUND מערכת סטריאו גאונית בשיטת צליל הקפי מורחב
מערכת משוכללת ההופכת את החדר לאולם קונצרטים.
240 WATT נטו המחולקים ל־4 ערוצים הנשלטים כל אחד בנפרד ע"י „אודיו ספקטרום אנלייזר", עם השהייה בין רמקול לרמקול לקבלת צליל הקפי מושלם.
★ מגבר - הספק 240W נטו. אחוז עיוותים - 0.03% L.C.D - תצוגת „ספקטרום אנלייזר".
★ אקולייזר - 14 תחומים.
★ טיונר - 3 גלים, סורק אוטומטי ו־24 תחנות קבועות.
★ טייפ דזק כפול עם הקלטה מהירה בין טייפ לטייפ.
★ פטיפון אוטומטי מלא.
★ רמקולים משובחים 3WAY.
ירושלים, הלל 1; ת"א, פרישמן 50; מפרץ חיפה, ההסתדרות 203; באר שבע, רמב"ם 21
SANYO
האיינשטיין של יפן

הזמן השחור של מיעארי

ח"כ מוחמד מיעארי. אסיפה של הרשימה המתקדמת לשלום. זה השבוע שלו. תצלום: יוסי רוט

חיים שיבי

מוחמד מיעארי, חבר כנסת, חשב השבוע שהוא רואה יותר מ"מרי אזרחי" בשטחים. מיעארי חשב שהוא רואה את ראשיתה של מה שהוא מכנה "המהפכה הפלסטינית". ח"כ מיעארי מוכן לדבר על הפרק הזה במהפכה הוא רוצה, מוכן לדבר גלויות.

מיעארי: "הכיבוש הישראלי בשטחים צריך להיות יקר יותר. כדי שיהיה שינוי בלב הנוטים לסיפוח, צריך שיהיה כיבוש מחיר. כמו בלבנון, זה לא יכול להיות עניין של טיול".

אולי זאת החסינות הפרלמנטרית שלו שעמדה יפה במבחן בג"ץ. אולי זאת מלחמת הקלמות הגדולה בין "הרשימה המתקדמת" בין הקומוניסטים של חד"ש. ח"כ מיעארי עכשיו את האמת שלו נטו, מדבר ברור על "הזכות להתנגד לכיבוש בכל האמצעים".

בשבוע של צמיגים בוערים, "כל האמצעים" של מיעארי בתירגום־שטח יכולים להיות גם הרבה מאוד אש.

■ ■ ■

יום ראשון השבוע, ערב השביתה בת היום במגזר הערבי. מיעארי בבית מסוייד לבן, נוטה אל הים, ברחוב יאיר שטרן בחיפה, עונג חיוך, מסביר שזה לא יאיר שטרן ההוא. היאיר שטרן ימאי.

מיעארי מעשן בשרשרת. המעגלים שלו הולכים ונסגרים: שביתה בשטחים, שביתה במשולש, שביתה בשטחים.

העשן השחור מכלה את מה שנותר מן הקו הירוק. 'פלסטינאי כל הקווים התאחדו', לפחות ליום אחד. יתכן שזה היה שבוע של מוחמד מיעארי.

בחיה פוליטית שורדת בקטע רחוב צפוף היום, מיעארי מאוכר שוב ושוב, שהשביתה של יום – הצעת פשרה שהצליחה ללכד הרחוב הערבי מהססים וקיצונים – היתה רעיון שלו.

נקודה יותר ל"המתקדמת". נקודה פחות לחד"ש.

■ ■ ■

אחרי כל שיעורי הבית האלה אפשר להתחיל לדבר.

- ח"כ מיעארי, בוא ניקח את החייל הסביר. אחד, מילואימניק שקיבל 30 יום ממאללה. לא משנה מה ההסדר המדיני שהוא רוצה לראות בסוף בשטח. בינתיים, הוא צריך לסנות ציר. אתה חושב שהוא הולך לשם להרוג?

מבוכת המילואימניק הסביר, וסוד מזונותיו בדרך לחודש אחד של שיטור בשטחים, לא צוברת אהדה אצל מיעארי. אין כובשים תמימים במילון שלו. יש כובשים, שבסך הכל רצו לגמור עוד חודש ולחזור הביתה בשלום.

המסר שלו: מי שעושה כיבוש, שישלם את המחיר. מיעארי מתכוון למחיר המלא. מבוכת הכובש היא חלק ממנו, אבל מיעארי רוצה גם שד. רוצה את זה כמו בלבנון.

■ ■ ■

ח"כ מיכאל איתן (ליכוד), בשנים האחרונות 'משמר הגבול של הליכוד', עושה בכנסת את פעולות השיטור שלו על חבר הכנסת מיעארי, ללא כדורי גומי.

איתן ניסה מספר פעמים – ללא הצלחה – להשך את מיעארי לחבר כנסת נטול חסינות, חבר כנסת מחוץ לגדר.

בקטעי הפרוטוקול של מליאת הכנסת אפשר לגלות, בקטעים החוזרים איתן־מיעארי, משהו דמוי הבנה של לוחמים הפועלים בשני צידיו של קו חזית אחד: קו אש.

ח"כ איתן: "האיש הזה מייצג תופעה מתחילה. עוד ב־1965, כשהוא פעל בשורות תנועת "אל־ארד". התופעה היא ניסיון להגשים את מטרות המהפכה הפלסטינית באמצעים שהדמוקרטיה הישראלית תעניק לה. אז, בית המשפט העליון חסם אז את הניסיון הזה. חלפו 20 שנה. מיעארי לא השתנה, אבל אנחנו אחרים. עכשיו החברה הישראלית נותנת לו לגיטימציה".

המחיר יותר נמוך מהשטיח!

שטיח במתנה (2.00×1.25 מ') על כל קניה מעל $29 בחודש

• הדוגמאות במודעה הן רק חלק קטן ממבחר עצום של כ־2000 שטיחים, אותם תוכלו לרכוש בתשלומים.
• למשלמים במזומן – הנחות נוספות בגובה 10־30%.
• אפשרות לתשלומים בשטרות הצמודים לשער הדולר היציג לפי ריבית של כ־17% לשנה.

שטיחים בגודל 2.40×1.70 מ' תוצרת חוץ בדוגמאות סיניות, אריגת שתי וערב בשלל צבעים ודוגמאות.
48 ש"ח לחודש

שטיחים בגודל 3.00×2.00 מ' תוצרת הארץ בעלי שיער גבוה צפוף ביותר בדוגמאות סופר־מודרניות בעשרות דגמים וצבעים שונים.
96 ש"ח לחודש

למי שמבין בשטיחים עבודת יד בגזיזה סינית עם חריטה במאות דוגמאות וצבעים שונים. גודל 2.00×1.40 מ'
94 ש"ח לחודש

שטיחים תוצרת חוץ בגודל 1.70×1.20 מ' בדוגמאות פרסיות קלאסיות אריגת שתי וערב עם תעודת אחריות ל־10 שנים בשלל צבעים ודוגמאות.
27 ש"ח לחודש

שטיחי כרמל בגודל 3.00×2.00 מ' באיכות יצוא בדוגמאות פרסיות מקוריות, באריגת שתי וערב עם תעודת אחריות ל־10 שנים.
78 ש"ח לחודש

שטיחים בגודל 3.00×2.00 מ' מתוצרת כרמל בדוגמאות קווקזיות מודרניות אריגת שתי וערב איכות יצוא אמיתית בשלל צבעים ודוגמאות. אחריות ל־10 שנים.
79 ש"ח לחודש

שטיחים בגודל 2.40×1.70 מ' תוצרת כרמל בדוגמאות פרסיות גיאומטריות, אריגת שתי וערב איכות יצוא, עם תעודת אחריות ל־10 שנים, בעשרות דגמים וצבעים שונים.
56 ש"ח לחודש

שטיחים קטיפתיים בגודל 2.90×2.00 מ' תוצרת חוץ בדוגמאות צרפתיות יפהפיות באריגת שתי וערב, בשלל צבעים ודוגמאות.
73 ש"ח לחודש

שטיחים בגודל 3.00×2.00 מ' תוצרת הארץ בעלי שיער גבוה צפוף ביותר בדוגמאות סופר־מודרניות בעשרות דגמים וצבעים שונים.
96 ש"ח לחודש

100 שטיחים לחדרי ילדים 2.00×1.50 מ' ב־99 ש"ח

שטיחים בגודל 2.90×1.90 בדוגמאות פרסיות עתיקות באריגת שתי וערב בשלל צבעים ודוגמאות, עם תעודת אחריות ל־10 שנים.

12 תשלומים

אפשרות תשלום ב־ ישראכרט דיסקונט EXTRA

צה כן יופי!

יוסף מלך השטיחים בבית מרס
פתוח במוצ"ש מ־18.00 עד 22.00
ת"א – הרצל 158 טל' 829188, 836286 פתוח כל יום מ־08.30־19.00, יום ו' עד 14.30. ב"ש – דרך חברון 1 ע"י גלי. טל. 057-31322
כל המחירים במודעה כוללים ריבית ומע"מ.

לא מוצאים על מה לריב

„יש לנו רק בעיה אחת", אומר מיעארי (רבע חיוך) על השותף מס. 2 ברשימתו, ח"כ מתי פלד: „לא מוצאים על מה לריב".

אין להם. פלד עושה עבודה פרלמנטרית חרוצה (281 נאומים בשלושה מושבים לעומת 69 של מיעארי) אבל בשקט, שהתקשורת לא תפריע לו להתרכז. מיעארי עובד על השטחים המוחזקים של תופיק זייאד.

קטע לעיון: למישהו בחד"ש, כמו להרבה חברי כנסת מהרבה סיעות, היו מכתבים של ואנונו. התקשורת ביקשה – וקיבלה – משהו מהקטע. גם למתי פלד היה מכתב. ביקשו יפה שיתן אותו לפירסום. פלד חשב, חשב – סרב.

„הוא לא עושה דברים כאלה", הסבירו מטעם „המתקדמת", למי ששאל למה.

מוחמד מיעארי ובני ביתו. ביוגראפיה של פליט. בג"ץ השאיר את זכויותיו. תצלום: רון סולומון

ח"כ מוחמד מיעארי כותב בפועל את „הזמן השחור" של ערביי ישראל ● „הזמן הצהוב" של דוד גרוסמן חוזר למימדיו הטבעיים: ספרות יפה ● ראיון עם מיעארי על הרשימה המתקדמת לשלום, הזיקה לאש"ף, אלימות כאמצעי פוליטי ● „זה לא רק מר־אזרחי זו ראשית המהפכה הפלסטינית"

„שיהיו יותר מוגדרים"

תהליך הרה־לגיטימציה שמנסה חלק מחברי הכנסת לעשות למיעארי, כמי שמוחזק „האיש של אש"ף", נעצר ברגעי מבחן בספסלי רצ, מפ"ם, וחלק מיוני המערך. מיעארי אומר, שהוא רוצה לראות את האנשים בספסלים האלה „יותר מוגדרים".

– למשל?

„למשל, יצאתי נגרם כשחיפשו הנהגה אחרת, חוץ מאש"ף, בשטחים עצמם. זה עשתה גברת שולמית אלוני. מפ"ם מנסה זאת כל הזמן".

מיעארי בפעולה, בכנסת. הצבעת אי אמון. שתי מלים על־שמעון פרס. תצלום: יום 77

לפחות שמעו

את המתח ההדדי „המתקדמת" מול „חד"ש" אפשר לקלוט גם במסדרונות הכנסת. תמונה לעיון: ימין סויסה, מנהיג שכונות אותנטי (מתוצרת טדי קולק, יעקב גיל ועוזי ברעם) רוצה מקום ריאלי ברשימת המערך בסיבוב הבא. נגר סויסה הגישה תלונה בחשד לניקוב צמיגים במכוניתו של ח"כ צ'רלי ביטון. ריב ישן, סיפור ישן. סויסה הכחיש. ביטון מסר ערות.

כל הקטע הזה, עכשיו, לא טוב לקידום האפשרי מאור של סויסה. כשהוא בא למסדרונות הכנסת, סויסה מחפש. מישהו שיקח את הסיפור. שיעשה מזה משהו. שיתן את הצד שלו בתקשורת. באגף של „המתקדמת" היה מי ששמע. לפחות, בעניין.

– בעיניך, מה התפקיד של מיעארי בכנסת?

איתן: „האיש של אש"ף".

■■■

„הקצנה", אומר מיעארי, „היא עניין יחסי. יש כאלה שסבורים, כי כל ערבי בישראל שאינו עוסק בעבודה שחורה ואינו מסתפק בחיי יום יום – הוא קיצוני. אבל, הכל מתחיל בעניין קביעת הזהות. ההגדרה הראשונה. מי אנחנו. והתשובה של הרוב היא: אנחנו פלסטינאים. אנחנו רוצים לקחת חלק במה שקורה לפלסטינאים מן המקום שאנו נמצאים בו".

מיעארי לא מאמין במוסקבה, משוחרר מהמילון של 'מאבק העמלים', אבל הוא מדבר ונואם בקודים של „הנציג הבלעדי/ הלגיטימי היחיד... מדינה פלסטינית לצד מדינת ישראל".

הניסיון הפרלמנטרי של הצמד מתי פלד ומוחמד מיעארי לתרגם את הקודים האלה לשפה הישראלית המדוברת, חיוור יותר, תקשורתי פחות – מניסיונות קודמים שנעשו בעבר על ידי חברי כנסת כאורי אבנרי ומאיר פעיל.

פלד, כמעט 'אוטיסט־מריה', עושה את העבודה הרצינית של הסיעה במליאה ובוועדות, מטפל ביסודיות בנושאים כבדים כמו הלביא או בלימת מרוץ החימוש הגרעיני באיזור. עמיתו, מיעארי, מסתפק בהופעות אורח קולניות יותר במליאה, ומתמסר בעיקר לעבודת שטח ברחוב הערבי.

מיעארי חבר בוועדת הפנים שהפכה ל„סיירת שילנסקי". נוכחותו בסיירת הזאת יכלה להיות תרגיל פרלמנטרי מתמשך. מיעארי ויתר מראש על עימות במה שנראה לו תנאי נחיתות, ויתר על הרבה מן הכלים שניתנו לו כחבר כנסת.

– כשח"כ שילנסקי הולך לעזה, אתה לא רוצה לסייר איתו?

„לעזה אני הולך לבד. אני לא אתן לשילנסקי את הפרס הזה של שיתוף פעולה איתו".

– מתוך עשר הישיבות האחרונות של ועדת הפנים, בכמה ישבת?

„בשלוש. הפעילות בכנסת חשובה, אבל היא לא היחידה. אנחנו עובדים בשטח, קושרים קשרים עם כל המי ומי בשטחים הכבושים. בכנסת, היום, לא מנהלים מאבקים. אתה הולך לשם להביע דעה. להתריע. להגיד את האני מאמין. אבל, להגיע לתוצאות במאזן הכוחות הקיים עתה – לכך אין שום סיכוי".

■■■

רגע של נוסטלגיה: בחיפה הארומה, בימים שאבא חושי היה ראש עיר ואמנון לין היה מנהל המחלקה הערבית של מפא"י, היו נוהגים להסיע ב־1 במאי את הערבים של האיזור להפגנות עמלי כל הארצות. לפעמים, במליאת הכנסת, מיעארי נזכר שהוא היה שם.

ח"כ אמנון לין (מערך): „והוא נוהג להזכיר את זה, איך הוא מכיר את אמנון לין מן הימים שלקחנו אותם באוטובוס להפגנות, ואז כל הערבים, והוא בתוכם, היו צועקים בקול גדול: „אנשיך אנחנו, אמנון". כן. עד שנכנס לפוליטיקה נחשב הגיוני ומתון.

„כן. אני חושב שצריך להוציא אותו מחוץ לחוק. אותו ואת כהנא. אי אפשר שהם יהיו בכנסת. לא מי שמערער על עקרונות הדמוקרטיה ולא מי שמערער על עצם קיום המדינה".

■■■

מיעארי וכהנא. למיעארי נתנו לרוץ, כי לכהנא נתנו לרוץ. או להיפך. אם יוציאו את כהנא, יוציאו את מיעארי. או להיפך. מה שבג"ץ מרשה למיעארי, למה לא מרשים גם לכהנא. או להיפך. הקצוות הבלתי אפשריים של בית הנבחרים הישראלי תלויים, למרבה תעוכם ההדדי, באיזון המכשיר בדוחק את שניהם.

יוסי שריד (רצ): „הדמוקרטיה צריכה למתוח את אבריה. לגבי אין שום שאלה באשר לכשירותו של מוחמד מיעארי לשבת בבית הנבחרים. הלגיטימיות של ישיבתו בכנסת נקבעת על ידי רצון הבוחר. גם בנושא כהנא היו לי ויכוחים מרחיקי לכת עם ידידי הקרובים. עבורי, הבוחר הוא הקובע".

מיעארי: „אני מבטא את העמדות של המפלגה שלי שהן תואמות את העמדה של אש"ף". הוא מדבר כמי שהיה בסרט הזה אלף פעם. אבל גם בפעם האלף ואחת הוא עוד טורח לתקן את המשפט: „קרובות מאוד לעמדה של אש"ף. ואני רוצה לסייג: קרובות בתחום הפוליטיקה".

■■■

יליד 1939, הכפר בירווה בשוליים הדרומיים של בקעת בית הכרם הגלילית, בין ארמות מושב אחיהוד וקיבוץ יסעור של היום.

אחרי 1948, תיק אישי של פליט: דודה בשכם. דוד אחר בצור שבלבנון. שני דודים בסוריה. כפר שאי אפשר לחזור אליו.

אחר כך, מגורים בכפר מכר שליד עכו, לימודי משפטים בירושלים, עבודה במשרד הפרקליטים של משה עמר איש מפ"ם בחיפה, והטעם הראשון של הוצאה מחוץ לחוק, 1965, „אל־ארד".

מוחמד מיעארי, היום עם משרד פרקליטים ררום בחיפה, עושה אותם מעגלים של אז, אבל בגובה אחר: עבודה משפטית, תמיד משנית, ופוליטיקה בקטע הלאומני, הלא־קומוניסטי של הרחוב הערבי.

המוסמך למשפטים מיעארי עשה את המהפכה שלו בחסות החוק, אך תוך חיכוך מתמשך עם הממסד הבטחוני: צווי ריתוק, הגבלה, מעצר של שמונה ימים אחרי פגישה עם עראפת בז'נבה, באוקטובר 1983.

מה השתנה במעגלים שלו לאורך השנים? מיעארי אומר, שהכמות והאיכות. 700 אלף ערבים בישראל '87 זה לא 170 אלף בשנות ה־50. והתחכום. מיעארי אומר, שמשכילים עושים את המהפכות שלהם טוב יותר.

■■■

– **אתה מבקר הרבה בבתי כלא? אתה רואה שם – כמו שאמרו לפעמים בשורות בתי הסוהר – את בתי הספר שאנחנו מספקים לאש"ף?**

„אני הולך כשיש מאורעות חריגים וכשיש אישים מיוחדים. לאחרונה, הלכתי לראות את פייסל חוסייני ואת רדואן עבו־עייש, ראש אגודת העיתונאים. אני נכנס כחבר כנסת, מודיע תחילה על הביקור ללשכת שר המשטרה. כן, אתה יכול למצוא שם אנשים שהם שרופים לעניין עצמו ויכולים עכשיו להעמיק ידיעות".

– **העניין עצמו, אתה מתכוון לפעילות?**

„כן. הם מנצלים כל מצב כדי לקדם את העניין שלנו. אדם אינטילגנטי יכול לנהל מאבק יעיל יותר. אז אנשים מתאספים ולומדים. מי שיודע אנגלית, פותח קורסים לאנגלית. יש אפילו תכניות לימוד".

■■■

מה אומר השם מוחמד מיעארי לח"כ צ'רלי ביטון, האיש של „חד"ש", באגף המתחרה של היצוג הערבי־יהודי המשותף בכנסת?

ח"כ ביטון, בעל 'שעות עראפת' משלו, יכול להחשב „עד עויין" בכתבה על מיעארי. ביטון לא מאכזב: „כיתתיות צרה. זה מה שאני יכול להגיד על מיעארי ועל מפלגתו. כיתתיות שאי אפשר להסביר אותה. אחרי המפגש שלי עם עראפת, הם ניסו להכחיש שהיה בכלל מפגש. אחרי זה לחצו על פעילים של אש"ף באירופה שיכחישו שהיה מסר. פוליטיקה קטנונית מהדרגה העלובה ביותר".

– **אין שיתוף פעולה בכנסת? כלום?**

„הם כל הזמן תוקפים אותי על היותי נציג שכונות ועדות. אמרו אפילו שאני גר בשטחים הכבושים. כל מה שרק אפשר להמציא עלי המציאו. לא היה שום מחסום בסיפורים. פשוט שפכו את דמי".

■■■

מוחמד מיעארי, קטע פרוטוקול, הצעות לסדר, יום זכויות האדם, הכנסת, 15.12.87: „כבוד היושב ראש. במבוא לאמנה של זכויות האדם יש משפט אחד שאני רוצה להשמיעו בפניכם, כי הוא אקטואלי מאין כמוהו למצבנו. וכך כתוב: „כדי שלא ייאלץ אדם להשתמש באמצעי האחרון ולמרוד נגד עריצות ודיכוי, חיוני הוא להגן על זכויות האדם באמצעות חוק..." – זאת אומרת, אם אין חוק, אם אין נוהל המבטיח את זכויות האדם, האמנה של אומות העולם נותנת לאדם זכות למרוד בעריץ שמקפח את זכויותיו".

מיעארי נואם לאט, בביטחון, בהטעמה. בנאום האחרון שלו בכנסת, דיבר ערבית. אין במליאה דריכות גדולה לנאומיו. צבא הקבע הקטן שיושב שם כשמגיע תורו לשאת את דבריו – שבח וייס, אולי חיים רמון, לפעמים וירשובסקי – מאזין ללא התרגשות. אם בני שליטא נמצא בכסאו, הוא נותן צעקה פרלמנטרית קטנה. עוזי לנדאו, ח"כ חובב אידאולוגיה, מגיב קבוע.

לנדאו מתעד שנים, בקפדנות, את פעילות הזרועות הפוליטיות של אש"ף, בעיקר במזרח ירושלים. לדידו של לנדאו, מיעארי הוא עוד זרוע אחת, „ביטוי לניצולה של הדמוקרטיה במדינת ישראל והחסינות שהיא מעניקה לגבהריה על ידי אלה שקמים עליה להרסה".

■■■

„החזית" של רק"ח מכתיבה, עדיין, את הטונים המרכזיים ברחוב הערבי. אבל, מעזה נושבות רוחות אחרות, רוחות של איסלאם.

מיעארי מסגל היטב את הזמנים האיסלמיים למודל המהפכן המשכיל שלו. מהפכן ומשכיל זה טוב. מהפכן, משכיל ומאמין זה עוד יותר טוב.

„צריך להבחין בין שלושה זרמים: עטר הרוב, הדת היא עניין שבין אדם לבין אלוהיו. קבוצה אחרת, קטנה, פועלת לכפיה דתית, בעיקר בעזה, מעט יותר בגדה, ורק ניצנים שלה מצויים בקרב ערביי ישראל.

„וישנו הזרם הדתי־פוליטי, המעמיד את הבעיה הפלסטינית במרכז התעניינותו – אבל יש לו רקע דתי. הלהט הדתי רק מוסיף לפעילות".

מה שהכנסת לקחה מחסינותו של מיעארי (עבודה של מיכאל איתן), לאחר שהשתתף לפני כשנתיים בעצרת זיכרון לזיכרו של פהד קוואסמה, במכללת אל־אברהמייה בירושלים – החזיר לו בג"ץ.

אחרי פסק דין ארוך ומנומק (158 עמודים), שהיה תקדים של התערבות שיפוטית בהחלטת הרוב בכנסת, מיעארי מדבר.

על אריאל שרון: „שרון, ועכשיו גם יצחק רבין, הם בעיני כפיית המשך הכיבוש באלימות ובאגרוף של ברזל. הקו הזה יביא בסופו של דבר למלחמה. הם דוחפים בכיוון הזה. במורע. המטרה: לא לצאת מן השטחים. להביא להכחדת העם הפלסטיני, הכחדת תשתית קיומו".

על עזר וייצמן: „התחלה. סימנים. אבל עוד לא הגשם עצמו. יש סיכוי שהאיש הזה יקום פעם ויגיד שהבעיה היא זכותם של הפלסטינים להגדרה עצמית. יש סיכוי שלא ימשיך לשחק בקמפ דיוויד, במצרים ובירדן".

■■■

שרואה מיעארי מגישה קפה. אני אומר למיעארי: קמפ־דיוויד שבר מחסום פסיכולוגי בין שני עמים. אתה עומד עכשיו בצידו של מחסום נוסף. אבל, אתה אינך מטיף לאי־אלימות. למאבק לא מזויין. אתה מדבר על „כל האמצעים". אתה רואה את המחסום הפסיכולוגי נעלם בעשן המיתמר של צמיגים בוערים?

„הבעיה איננה בעיקרה פסיכולוגית. כל החלטה שתתקבל על ידי הממשלה תתקבל על ידי דעת הקהל. גם החלטה על הכרה במדינה פלסטינאית. הממסד הוא הקובע. אני לא רואה אפשרות קרובה, שדעת הקהל בישראל תשתכנע לפני הממשלה ותוכל לכפות את עמדתה.

„אבל, אם הממשלה תשתכנע, היא תוכל לכפות עמדה תוך שבוע אחד. ברגע שהממשלה תרגיש את המחיר – יבוא שינוי בעמדה".

הוא לא מאמין במוסקבה. לא מאמין אפילו בשמעון פרס. „לא רציני", אומר האיש של הרשימה המתקדמת על רעיון הוועידה הבינלאומית. כל מה שלא מביא את אש"ף לשולחן לא רציני.

– **מישהו מדליק אש. האש מתפשטת. עכשיו אתה רוצה בקרה מוחלטת? שליטה מלאה על השריפה בשטח? מצב של אין נפגעים?**

מיעארי, דבק במילון הפוליטי: „אש"ף, הנהגת העם הפלסטיני, אומרת שצריך לנצל את זה לכיוון של השגת פיתרון".

– **והם דוחפים עכשיו מאלג'יר את השבאב של השטחים אל קו האש בשביל הפיתרון הזה?**

„אתה מדבר על המילואימניקו? אותם לא מנצלים לבצע מדיניות? איזה הבדל מוסרי יש בין אלה לאלה?

„וההנהגה הפלסטינית בטוניס, בטריפולי ובביירות היתה גם היא תחת אש. אלה לא אנשים שיושבים לבטח. גם הם נמצאים בסכנת חיים. ולכן הקשר הוא דו־סיטרי והדדי".

■■■

מלחמות הערבים: „העמדות שרק"ח נוקטת כלפי הרשימה המתקדמת לשלום", קובל מיעארי, „הן של שלילה טוטלית, אי שיתוף פעולה. אפילו במועצת פועלי נצרת. זה רק מראה לי כמה שהם דואגים וכמה שאנחנו כח לא מבוטל. אנחנו משוחררים מהגיבנת של רק"ח: מאבק המעמדות, עמדת מוסקבה. לנו יש רק נושא אחד. בלי תוספות. זה נותן לנו אפשרות, יותר מאשר לרק"ח, לחדור לסקטור היהודי".

– **אתה חושב שאתה חודר לסקטור הזה?**

„אנחנו אומרים לציבור היהודי את תנאי המינימום: ישראל מקבלת הכרה מכל הערבים וביטחון. הפלסטינים מקבלים הגדרה עצמית וקיום מדיני לצד ישראל. אם אנחנו מקבלים את זה בדרכי שלום, זאת הדרך. מי שלא מקבל את זה, עליו נופלת האחריות למאורעות הדמים".

מאזן מיעארי, השבוע: הוא קולט מבוכה בציבור הישראלי. הוא רואה חישב בהתחלת אומדן חדש של מחיר הישיבה בשטחים. הוא קולט תהליך של יציאה מ„כיבוש שאנן". כל זה, בשבילו, „הוצאה מתוק ממר". ■

ח"כ מיעארי. צ'רלי ביטון: „הוא והמפלגה שלו מנציחים את הכיתתיות"

כל הזמן אשתו

40 שנה לצדו. פלמ"ח, צה"ל, רמטכ"ל ששת הימים, שגריר בוושינגטון, פוליטיקה ● „המימוש העצמי מעולם לא הטריד אותי. הרגשתי, אף שלא נאמר לי מפורשות, שחשוב ליצחק לדעת שאני בבית עם הילדים" ● קטעים מספרה האוטוביוגראפי של לאה רבין, היוצא לאור בימים אלה

לאה רבין

כשנשמעה הצפירה בשעה 8 בבוקרו של ה־5 ביוני 1967, הידהדו ממנה כל הציפיה והחרדה שהתעצמו בשלושת השבועות של ההמתנה, שבהם הלך והתחוור כי המלחמה היא בלתי נמנעת. היה ברור שאנחנו נגבר וננצח ולא נושמד, אך על ממדיו האדירים של הניצחון הצבאי לא העזנו לחלום.

יצחק עזב את הבית באותו בוקר בשעה מוקדמת. את הילדים שלחתי לבית־הספר, כאילו 'העסקים כרגיל', ועכשיו ניצבתי ליד הרדיו והקשבתי להודעה הראשונה של דובר צה"ל: „מאז שעות הבוקר ניתשים קרבות קשים ביבשה ובאוויר בסיני". ירדנה, העוזרת שלנו, פרצה בבכי. למראה דמעותיה לא יכולתי לעצור את דמעותי: הנה המלחמה!

הרגשתי משונה ביותר. מה עושים ביום שפורצת בו מלחמה? מבשלים ארוחת צהריים לילדים כמו בכל יום אחר? את ההתלבטות פתר הירקן נאג'י, שעבר באותו רגע עם עגלתו ברחוב. „נו טוב, נקנה גם ירקות כמו בכל הימים", חשבתי ועשיתי.

שעתיים אחר־כך הגיע הטלפון הראשון של יצחק, כולו מלא סיפוק ועליצות: „חיל

היתה ליצחק יראת כבוד רבה כלפי בן־גוריון. הוא קיווה לקבל ממנו עידוד, ויצא מהשיחה עמו במפח נפש כבד

האוויר המצרי כבר הושמד כולו". חשתי רווחה אדירה. המלחמה התחילה, אבל לפחות התחילה כהישג מרשים כל כך.

■ ■ ■

כ־23 במאי סגר נאצר את המצרים, היה זה צעד שכמוהו כהכרזת מלחמה. הידיעה התקבלה ב־4 בבוקר. יצחק תפס את המכנסיים, לבש אותם בדרך אל הדלת, וחיש קל היה במכונית בדרכו למטכ"ל. זה היה היום שבערבו הוא נשבר.

הרבה נאמר ונכתב בנושא המשבר שלו, על סיבותיו ועל טיבו. אין לי ספק שהיה כאן צירוף של גורמים שונים. היו לו שתי שיחות קשות מאוד: האחת עם בן־גוריון, השניה עם השר משה חיים שפירא. שניהם שידרו לו למעשה מסר זהה: איך אתה מעז לצאת למלחמה עם צה"ל לבדו מול צבאות ערב? (למלחמת קדש, שהיתה מלחמה מוגבלת, יצאנו, כזכור, לאחר ברית עם צרפת ובריטניה שהתחייבו לסייע ולחפות).

היתה ליצחק יראת כבוד רבה כלפי בן־גוריון. הוא קיווה לקבל ממנו עידוד, ויצא מהשיחה עמו במפח נפש כבד. האומנם עשה טעות כשסבר שצה"ל יוכל להתמודד במלחמה אם ייקרא אליה?

עם הספקות האלה, שהתלוותה אליהם תחושת אחריות כבדה והעייפות הנוראה שצבר בשבוע החולף – שבו לא ישן ולא אכל בסדר, ולעומת זאת עישן גם עישן – הוא הגיע הביתה לפנות ערב. מיד הבחנתי שהגיע הזמן לעצור את המנוע הזה ולתת לו קודם כל לנוח. הזעקתי את ד"ר גילון, והוא הזריק ליצחק זריקת הרדמה. אחרי שינה רצופה עד לשעות אחרי הצהריים של יום המחרת, פקח את עיניו, התיישב במיטה וניכר בו מיד שהשינה עשתה את שלה. היא היתה דרושה לו כדי שיוכל להמשיך ולהתמודד עם הספקות והתגובות הקשות שהטרידו אותו, [illegible]

הידיעה על סגירת מצרי טיראן בידי נאצר התקבלה ב־4 בבוקר. יצחק תפס את המכנסיים, לבש אותם בדרך אל הדלת, ונסע למטכ"ל. זה היה היום שבערבו הוא נשבר. היו תלי־תילים של פרשנויות על 24 השעות שבהן יצחק נעדר

השעות שבהן נעדר הרמטכ"ל, ולכל זה אני מעדיפה שלא להתייחס. אני יודעת שעשיתי את הדבר הנכון כשעיכבתי אותו באותו ערב שבו היה מטושטש מעייפות ואמר לי שהוא נוסע לפיקוד הדרום ואני אמרתי: „לא. אתה לא נוסע לשום מקום. אתה זקוק עכשיו לפסק זמן של מנוחה".

■ ■ ■

בצהלה, חפרו ילדי הצופים שוחות בכל החצרות. דליה, אז תלמידה בכיתה י"א, היתה חוזרת מבית־הספר (הלימודים נמשכו כסידרם גם בימי ההמתנה), מחליפה בגדים ויוצאת לעבודה עד שירדה החשכה. בני הנוער עברו מבית לבית וחפרו את השוחות על פי ההנחיות שקיבלו. באחת החצרות, ניגשה אליהם בעלת הבית, נתנה מבט בשוחה הנחפרת והתריסה כלפי הילדים, שפרצו בצחוק: „איך אכניס לכאן את מיטת התינוק שלי?"

באותם ימים של מתח ההמתנה, [illegible]

של ורדה ותדי קני, שגרו בקרבת מקום. להם היתה כבר טלוויזיה ואפשר היה לקלוט את השידורים ממצרים. כל ערב קיבלנו את מנת האימה כשראינו את ההמון המצרי, משולהב על ידי נאצר, גועש, צועק ומנופף ידיים ורוכים אליעל. „מוות ליהודים. ג'יהאד, נזרוק אותם לים!" ב„ברכת לילה טוב" זאת היינו נפרדים מדי ערב ופורשים לבתינו ללילה נוסף של המתנה.

ורדה ותדי גרו מול ביתו של מוטי הוד, מפקד חיל האוויר באותם ימים. לפעמים, כשובו הביתה בשעה 10 או 11 בלילה, היה מצטרף אלינו, ואנחנו היינו חוקרים אותו: „מה הסיכוי שמטוסים מצריים יצליחו להגיע עד תל־אביב ולהפציץ אותה?" תשובתו היתה חד משמעית: „אין שום סיכוי שיצליחו לעשות זאת". החלטתי איפוא שלא להדביק את כל החלונות, ועל השוחה בחצר הסתכלתי כעל כלשהו.

במרוצת הימים האלה, יצאתי מפעם לפעם לשחק טניס. המגרש היה מאחורי הבית ואני הרגשתי צורך לפרוק עליו את המתחים שהצטברו. היו לי היסוסים איך זה ייראה בעיני השכנים, ש„הנה המלחמה בשער, בעלה מפקד הצבא, והיא הולכת לה לשחק טניס", אך ב„דיון" עם עצמי, החלטתי שבעצם איני גורמת נזק לאיש, ושאם זה צורך שלי, אממש אותו למרות מה שיגידו. לימים, לאחר המלחמה, אמרו לי לא פעם: „כשראינו אותך הולכת לטניס נרגענו מאוד. ידענו שעדיין אין מלחמה". לעולם אין לדעת איך מתפרשים דברים.

בגינה שמאחורי ביתנו התמקמה יחידה של משטרה צבאית. חבריה גויסו כולם, והם שמחו על הג'וב שנפל בחלקם: לשמור על ביתו של הרמטכ"ל. הייתי מגישה להם קפה ועוגות, היינו „מדסקסים" את בעיות השעה – אם ומתי תפרוץ המלחמה – וכמובן ש„ניתחנו" את מהלך הקרבות כשהתחילה המלחמה. התפתחו בינינו ידידות אמיצה, ואחרי המלחמה הם שלחו לי ארגז עם קקטוסים בשביל הסלעיה שליד ישנו.

■ ■ ■

בסופו של יום המלחמה הראשון, ב־5 ביוני, ב־7 בערב, נורו פגזי תותחים מאיזור קלקיליה (14 ק"מ מצהלה) לכיוון צהלה ותל־אביב. השוחה שהרשיתי לעצמי לזלזל בה נהפכה בן רגע למקלט שהתחפרנו בו, אני הילדים ומשפחה שלמה של שכנינו, משפחת שמיר. ישבנו בצפיפות זה ליד זה, וכל כמה דקות חלף פגז בשריקת אימים, מאיר באור מאיים, ממש לנגד עינינו או מעל לראשנו.

יובל היה בן 12 ונבהל מאוד. כל הזמן אמר: „אני רוצה להיות איפה שאבא שלי". אבא שלו היה במטה תת־קרקעי במטכ"ל, המכונה „בור", ואין ספק שבאותם רגעים היה נעים יותר ב„בור".

(C) הספר יוצא לאור בהוצאת „עידנים"

(המשך בעמ' 54)

לאה ויצחק רבין, זוג צעיר. „את יצחק ראיתי לראשונה ב'גלידה ויטמן' שברחוב אלנבי"

גפילטע פיש

באחד מביקוריה של גולדה בוושינגטון, תכננו ארוחה עמה לליל שבת. סביב שולחן אחד הסבו כ־20 איש, ואני סברתי שכשמדובר בראש ממשלת ישראל מן הראוי שנגיש ארוחה מסורתית למהדרין. הגשנו „גפילטע פיש", וזה היה כישלון חרוץ. הגויים לא אהבו את המאכל הזה. טדי קנדי ואשתו ג'ואן, שהיו בין המוזמנים, לא התמודדו כלל עם המנה הזאת.

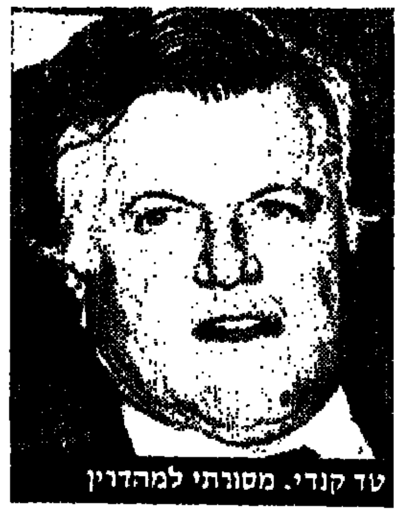

טד קנדי. מסורתי למהדרין

גלידה ויטמן

בארצות־הברית שמעתי לראשונה את הביטוי „הם נפגשו לראשונה במפגש גלידה", כלומר: באקראי. עד כמה שזה יישמע מוזר, את יצחק ראיתי לראשונה ב„גלידה ויטמן" שברחוב אלנבי. הייתי תלמידת הכיתה השישית ב„תיכון חדש", ובאחד הימים החמים, בדרכי מספריית אקסלרוד, סרתי ללקק גלידה אצל „ויטמן". שם, מולי, ראיתי אותו, משהו דומה לתיאורו של דוד המלך: „אדמוני עם יפה עיניים". עינינו נפגשו.

לא עבר זמן רב, ושוב נפגשנו, לא הרחק מאיזור מגורי. עוד פעמים מספר נתקלתי בו, תמיד באותו ציר תנועה, ובמרוצת הזמן הפסיקו ההתקלויות האלה להיות מקריות. חיפשנו זה את זה. היה נעלם לשבועות, ולפתע הנה הוא שוב.

התחלתי להתעניין אצל כמה מידידי מי הוא. נאמר לי שמדובר כנראה ביצחק רבין, שהוא פלמחניק ושהוא „בחור נהדר". ניחשתי איפוא נכון. משהו כהופעתו, בהליכתו, כבש את לבי. הוא נראה לי חריג מאוד. ויום אחד נעצרנו זה מול זה ושאלתי אותו ישירות: „האם שמך יצחק?" „כן" – השיב. „ואני לאה". סוף סוף עשינו הכרה והמשכנו לצעוד יחד. עד היום הזה.

לאה רבין. לבחור לבד

לאט לאט לומדים ילדים לשנוא

בגלל 20 אלף דולר, מתה להקת תמר הראשונה. עכשיו, בירושלים, ניסיון נוסף • בשבוע הבא פרמיירה, גם עם מסר פוליטי

עמנואל בר־קדמא

אמיר קולבן, רקדן וכוריאוגרף, חזר לכאן מגרמניה. כאשר צילצלו אליו לשם ואמרו לו שלהקת תמר קמה מחדש, היו רגשותיו מעורבים. מצד אחד, שמח. הלהקה הזאת, בזמן הקצר שהיתה קיימת, ישבה עליו טוב. ומצד שני, לא מזמן עקר את עצמו לגרמניה. רק עכשיו, נגמר החלק הקשה, ההתאקלמות הראשונה. „תנו לי קצת זמן", אמר. נתנו לו. עכשיו הוא כאן. עם האשה והבת. בירושלים.

צבי גוטהיינר, גם הוא רקדן וכוריאוגרף, קיבל את הצלצול בניו־יורק. לא האמין. רצה לראות קבלות, שהניסיון הקשה מן העבר לא יחזור על עצמו. גליה פווין רקדה עימו. גם היא עמדה בפני הדילמה. אווי ליפשיץ התאוששה אחרי לידה. לעמוס פנחסי לא היה צריך לומר פעמיים. כולם עמדו בקו ההתחלה של הגלגול השני.

ביוגראפיה וגיאוגראפיה מטורפות. ניו־יורק – רמלה – ניו־יורק – ירושלים. צבי ואמיר וגליה ואווי ועמוס. ועוד חמישה, שהצטרפו: עדנה דה ביר, נֹעה דר, רונית זלטין, גל אלסטר ורודי סכפסמה. מעניין. מעולם, לא היתה תמר להקה כל־כך גדולה.

קומה שלמה במתנ"ס ירושלמי. שלושה חדרי עבודה. רצפת לינוליאום. מראות. ברים. כל מה שצריך. גם משרד וטלפונים וחדרי הלבשה ומקלחות. ביום ראשון הבא, פרמיירה. גאלה עם כל המיומי. הרבה אופטימיות.

■■■

להגיע אל משכן הלהקה מלב ירושלים, בשבוע בו התאבך העשן השחור של הצמיגים הבוערים אל השמים האפורים, זה כמו לבוא לעולם אחר. עכשיו, בשעה זו של לפני הצהריים, הלהקה בחזרות. כל העשרה. הבכורה קרובה. אני מתבונן בדמויות. נעלמה, למשל, דמות הבלרינה הקלאסית – גבוהה, תמירה, זוויתית, עור לבן ושקוף, צוערת בריתוף ושיערה החלק והארוך מתוח אל קוקו מהודק מאחורי הראש. לרונית יש כמעט קרחת. רק לגליה יש אורך־שיער מעורר השוואות. אף אחת לא גבוהה ולא זוויתית. גם הבנים אינם דמויות־תאומות של נורייב או ברישניקוב.

אחרי הצהריים, יתמלאו האולמות האלה ילדים ונערים. לא רק מהסביבה. גם ממבואות ירושלים, מקיבוצי הפרוזדור, מרכעים יותר מרוחקים. רקדני הלהקה הם סגל המורים. מקווים להגיע ל־300 תלמידים בטווח הנראה לעין. לטווח יותר רחוק, אני רואה בעייה אחרת. הסביבה הולכת ומתחרדת. המחול אינו בריוק כוס־הקידוש של המאגיה השחורה המציפה, רחוב אחרי רחוב, את בירת ישראל.

מה יש בה, בתמר, שהיא מצמידה אליה אנשים? אולי דווקא זה. כל אחד מוציא את האישיות שלו. מעט טייטס, הרבה אימוניות. פלוראליזם, מלת מפתח. כל להקות המחול בארץ, וכנראה גם בעולם, בנויות חוק סביב דיקטטורות אישיות או מוסדיות. אין כאן ז'אנט אורדמן, יהודית ארנון או ברטה ימפולסקי. יכול להיות, שלצבי גוטהיינר או לאמיר קולבן, או למאירה אליאש־צ'יין יש יותר מעמד. אבל בוודאי לא סמכויות.

רוב האנשים כאן אינם טירונים חסומי דרך. רובם גם רקדנים, גם כוריאוגראפים, גם מורים. כאשר התפרקה להקת תמר הראשונה, בקיץ 1984, זה לא קרה מסיבות עקרוניות. רק כסף. הם התפרקו רק אחרי שניגבו את תחתית הצלחת וכל קופות הגמ"ח הציבוריות והלאומיות ננעלו בפניהם.

„כל העסק", אומר אמיר, „התפרק על 20 אלף דולר".

■■■

צבי גוטהיינר הוא האב־המייסד. יש לו זכרונות מניו יורק, 1982. ניו יורק היתה טובה אליו. ניתן לו ליצור שם מחולות. הוא מלמד. לא חסר לו שום דבר. אבל לצעיר, בן קיבוץ מסילות, יש כמיהה. כן, אבל איך?! ההשתלבות באחת המיסגרות הקיימות לא באה בחשבון. „היה משולב טוב מאוד בניו־יורק", הוא אומר, „אם לחזור, אז רק בשביל דבר שהוא עוד יותר טוב".

נוצר הגרעין. התחילו לעבוד כבר בניו־יורק, ושם גם הציגו את הבכורה הראשונה לקראת שובם ארצה. הם השתקעו ברמלה. שידוך של יוסי פרוסט, אז מנכ"ל אמנות־לעם. היו אמורים להיות להקת־הבית של היכל־התרבות המקומי ולרכז את פעילות המחול בעיר. בעיקר כמורים. מכאן השם, תמר – או, בעצם, תמ"ר, תיאטרון מחול רמלה.

זה נמשך שנתיים. שלוש תוכניות מלאות על הבימה. נסיונות של מחול בטבע, על שפת הים. נוצרת לשון אמנותית ייחודית, בעלת צלילים וטווח רחב מאוד. מישהו הגדיר, בצדק, את הטריטוריה הרחבה הזאת כמשתרעת מגבול הבלט הקלאסי עד קוו־התיחום עם התיאטרון והאמנויות הפלאסטיות.

■■■

להקת תמ"ר לא הגיעה בדיוק לנוף שמם. היו להקות, עם קהל והישגים. בבת־שבע כבר רקד הדור השלישי או הרביעי של רקדנים, בת־דור התפתחה לפי שרביט הדיקטטור של ז'אנט אורדמן ולהקת המחול הקיבוצית החלה לעצב את אישיותה. גם הבלט הקלאסי צבר רמה ורצינות. היו גם משה אפרתי ורינה שיינפלד, כל אחד וייחודו. והיו עוד.

תמר היתה משהו אחר. יכול להיות, שזה המפתח לסקס אפיל של תמר. שהיא יכולה לתת אפיק של ביטוי לכל אחד. ובנתוני הנפשות הפועלות, זה הישג גדול מאוד. שהרי תחת הגג הזה התקבצו אנשים מכל קצווי עולם המחול. סולנים וכוריאוגראפים ומורים ואנשי בלט ואמנים שנושכים ברוחם הפוסט מודרניסטית של שנות ה־80. אומר צבי גוטהיינר: „האטרקציה הגדולה ביותר של

התחילו לעבוד כבר בניו־יורק, שם גם הציגו את הצגת הבכורה לקראת שובם ארצה, לרמלה. מחול בטבע, על שפת הים

תמר היא בכך, שאין לה אידיאולוגיה ואין לה מצע. כל אחד פורק בה את המטען האישי שלו.

„תמר נותנת תשובות לאמביציות של האנשים, נותנת את התשובות הכי הטובות בנושא של איך לחיות את החיים המקצועיים. אין בשום מקום אחר תשובות יותר טובות. זה נובע גם מידידות בין האנשים, מהקשר האישי. כל אחד חש רמת מחוייבות גבוהה מאוד".

„לא רק הקשר האישי", מוסיפה גליה פווין, „זה עניין נזיל. מבנה הלהקה מאפשר תשובות לבעיות של כל אחד".

זו הנקודה לציין, שתמר היא גוף דמוקרטי. הרפרטואר נקבע בהצבעת רוב. ההחלטות האמנותיות הן דמוקרטיות, „אבל", אומר צבי, „גם האחריות היא קולקטיבית".

לתמר יש מנכ"לית, מאירה אליאש־צ'יין. חברה לכל דבר בדמוקרטיה של תמר. חשבון הטלפון האישי שלה איפשר את ההתקבצות המחודשת הזאת. העקשנות, התושיה, כושר הארגון והדבקות האוהבת במשימה הביאו את הלהקה עד עכשיו. תקציב, מיסגרת והכל.

דמוקרטיה איננה שיטת־אירגון מקובלת בגופים אמנותיים. בעצם, אין כמו גופים אמנותיים לניהול סמכותי־ריכוזי. נסיון ההיסטוריה מראה, בדרך־כלל, שהדמוקרטיה, היכן שהתקיימה, לא היתה לטובת העניין.

„גם כאן", אומרת מאירה, „הניסיון הדמוקרטי עוד לא הוכיח את עצמו לזמן ארוך. בינתיים, כולם מודעים לסכנת האנרכיה הצפונה ביתר־דמוקרטיה. מה מונע אנרכיה? הרבה בגרות וניסיון אישי של אנשים. יש הקפדה גדולה על משמעת. זמני החזרות קרושים. התפקידים מוגדרים בקפדנות".

„אבל", זוקר צבי את אצבעו, „הדמוקרטיה נגמרת על גבול היצירה עצמה. הכוריאוגראף חופשי בליהוק יצירתו, בחלוקת תפקידים והוא דיקטטור מוחלט בשעת עבודה".

■■■

השוני מקורו, אולי, גם בעובדה שחלק נכבד מחברי הלהקה הם בני־קיבוצים. מושגים אחרים של חברות. אבל גם מנסיון חיים שלילי.

צבי: „תמר היא להקה דינמית, שבה יכול אדם להגשים את עצמו. כל החיים טיפלתי במנהלים אמנותיים שהזיזו אותך כמו בובה על חבל. אני רוצה לקחת אחריות על החיים האמנותיים שלי. חשוב לי לעבוד עם חברים, עם אנשים קרובים. חשובה לי לעצב מערכת שונה של יחסים בין כוריאוגראף לרקדן".

אמיר קולבן, בן קיבוץ עין השופט, שהה תקופה בכרם שלום. התרומה שלו לבכורה הקרובה: יצירה בשם „אט, אט, לומדים ילדים לשנוא". מוקדש לבתו בת החמש, שחוזרת הביתה מהגן עם מושגים חדשים על תכונותיו הזאביות של האדם. „אצלנו", צוחקת מאירה, „הוא ממונה על הצד הפוליטי־חברתי".

„גם אני", הוא אומר, „סבלתי ממנהלים אמנותיים שהטריפ האישי שלהם מכתיב לך את החיים. הייתי בבת־שבע, יצאתי וחזרתי. התבשל בי רצון לחיות בקבוצה שבה יוצר אדם בזכות ולא בחסד. בלי גישה פרובינציאלית ליוצר, רק מכיוון שהוא מקומי, ובתור שכזה – אזרח ממדרגה שניה".

אמיר קולבן צופן בלבו מרירות לא קטנה על כך, שעבודה ראשונה שלו, עבודה פוליטית שחוותה את מלחמת לבנון, שהוכתרה בפרס, לא נכנסה לרפרטואר. „תפסתי", הוא אומר, „שכיוצר אין לי מקום בבת שבע. ששם לא המקום להיגד פוליטי או חברתי, או מחוץ לדימוי האסתטי העיקרי של המחול הרווח".

גליה פווין קיימה דיאלוג אמנותי מתמשך עם צבי. רקדה שנים בבת שבע. „מה שהניע אותי להצטרף לתמר הוא החידוש בצורת ההוראה, בגישה לטכניקה ולצורת התנועה. כל השנים לימדו אותי להילחם בגוף, במשקלו, להתנגד לתנועה הטבעית. וכאן אני אמורה לקבל את הגוף ואת משקלו ולעבוד איתם. להשלים את שפת הגוף האישית שלי".

■■■

ללהקת תמר הראשונה לא היו חבלי קליטה. חבריה היו מורים מקובלים על מאות ילדים המלאכים. לראשונה, הגיעה כל הקהילייה היוצרת לבכורות בהיכל התרבות של רמלה. אבל מוטת הכנפיים התרחבה עד מהרה. הביקורת, בדרך־כלל, קיבלה אותם, פירגנה להם גם בשביל מרחב הסקרנות האמנותית וגם בשביל הניסיון המקורי הזה – לעבור על רמה מקצועית טובה במגוון כל כך רחב של סגנונות.

„הלכנו לרמלה בכיף הכי גדול שאפשר", אמר אמיר, „לא רצינו להיראות מוצנחים, אלא להשתלב. ההוראה היא חלק מהאמונה שלנו. חלק מהעבודה. לא רק פרנסה. גם עכשיו, בירושלים, יש לנו כבר יותר ממאתיים תלמידים".

אני זוכר את להקת תמר הראשונה לא רק מעל הבימה, שמול הכסאות שבאולם. האירועים בעכו, בתל־חי, העבודות בחיק הטבע, השימוש בעצים, במבנה הקרקע, באבנים. או הריקוד המיוחד ההוא, שראינו אותו בשעת דמדומים של קיץ בחוף המערבי בתל־אביב. קצת במים, קצת ממש על שפתם. יפה, ים תיכוני, מיוחד.

כל זה לא הספיק. יום אחד, עיריית רמלה החליטה לקצץ את תמר. חברי הלהקה, שלא רצו להתפרק ולחזור כל אחד למקום ממנו בא, פנו למשרד החינוך והתרבות. מנהל האגף לתרבות, אבנר שלו, לא נענה. לא היה לו מאיפה להוציא 20 אלף דולר. אחר־כך, פוסט־מורטם, אמרו כולם: פשלה.

דומה היה שהעניין מת ונקבר סופית. צבי שוב היה בניו־יורק, אמיר, כאמור, בגרמניה, כל היתר, איש במקומו. רק מאירה אליאש־צ'יין, שהיתה מעורבת גם בתמר הראשונה, נצרה את הניצוץ. התחילה להידפק על שערים ירושלמיים מוכרים, שנפתחו לה. גם קרן ירושלים וגם המחלקה לתרבות של העירייה נענו. באוגוסט 1986, שנתיים אחרי התפרקות תמר הראשונה, התקבלה החלטה להקים את „תמר ירושלים כלהקת־מחול מקצועית העיר". הבסיס שלה נקבע במתנ"ס ע"ש גרוס, ברוממה.

צבי: „כשמאירה התקשרה אלי, ובפיה הרעיון להקים שוב את תמר, ישבתי מחדש טוב בניו־יורק. עשיתי שש עבודות והרמתי שלוש הפקות. כל העסק נראה לי חשוד. לא האמנתי".

גליה: „צברנו אי־אימון".

צבי: „לא הבנתי איך מדינה מתמוטטת מבחינה כלכלית יכולה להקים להקת־מחול".

גליה וצבי בניו־יורק. אמיר בגרמניה. בשיחות טלפוניות לכיוונים שונים, בשלה ההחלטה לחזור. לא היה פשוט. היה צורך לתת לחברים הללו הבטחות סולידיות מאוד, שפרשת רמלה לא תחזור. שהם לא ימצאו את עצמם אחרי תקופה קצרה במצב של פושטי רגל ויד. כבר בקיץ 86', חזרו לירושלים והורו בסדנה לרקדנים. בקיץ 87', התחילה העבודה הממשית.

„בטח", אומר אמיר, „לא פלא שהיססנו. עד עכשיו אני לא יכול להשתחרר מהמרירות. הציניות שבה פורקה תמר הראשונה. תאר לך: בגלל 20 אלף דולר. הרי, רק להביא להקה מניו־יורק לסיבוב הופעות קצרצר עולה פי כמה. ואנחנו ביקשנו את זה לשנה שלמה. שלא לדבר על כך, העלות הלא נמוכה של ההתארגנות מחדש". לחלב שנשפך אין ניחוח־זורדים.

בשיאה, לא מנתה להקת תמר (רמלה) יותר מחמישה רקדנים. עכשיו, כאמור, עשרה. „זהו גודל שעדיין עונה להגדרה של אינטימי וגם, מצד שני, מאפשר עבודה גם כאשר חבר או שניים יוצאים למילואים", אומרת מאירה. זה, היא מוסיפה, היה אחד התנאים הבסיסיים להתחדשות הלהקה.

■■■

ירושלים, כאמור, היא האם הרוחנית והחומרית של הלהקה. בעיקר קרן ירושלים. אבל, גם העירייה. כמו שאמרתי, גם משרד הקליטה. ברוך מחזיר יורדים. גם מפעלות דיסקונט וגם המתנ"ס ע"ש גרוס הסופג את כל עלויות תפקוד הלהקה. מעניינת התמיכה של אירגון הדקלאים, הם מגדלי־עץ־התמר. קיבוצניקים ומושבניקים מעמק הירדן ומהערבה. בראש חבר־הנאמנים, השופטת העליונה שושנה נתניהו.

בסך הכל, תקציב שנתי של 300 אלף דולאר.

הילאתי את הקורא בכל השמות והסכומים, רק בשביל להודיע, שהממשלה, נכון לעת כתיבת שורות אלה, אינה משתתפת באף אגורה אחת בתקציב להקת תמר. לאנשי תמר אין הסבר לכך. „נפגשנו באוגוסט 86' עם אבנר שלו, והוא הביע שמחה גדולה. ביקש נייר ובו מיפרט מלא של התקציב והפעילות. קיבל. אנחנו לא קיבלנו אף פרוטה", אומרת המנכ"לית.

התוכנית של הצגת הבכורה משקפת את דיוקן הלהקה. ארבע יצירות, שאין להן שום מכנה משותף. „כל ריקוד נפרד ומדבר בשם עצמו. הלהקה, הרי, מדברת בהרבה קולות", אומר גוטהיינר.

כבר סיפרתי על היצירה של אמיר קולבן, „אט אט לומדים ילדים לשנוא". היא מחזיקה את כל הלהקה. גם יצירתו של צבי גוטהיינר, „הלוך ושוב", מחזיקה את כולם. אווי ליפשיץ מציגה את „למטרות רציניות", ועמוס פנחסי, עם נעה דר, ברואט הנקרא „מה שהחול סיפר".

קשה לדובב את אנשי תמר על ענייני אמנות עתידיים. כנראה, שגם להם אין מושג כיצד יתיישמו, במגמה של עתיד יותר מרוחק, הערכים של ביטוי אישי ופלוראליזם. עד כמה שראיתי, יש להם עדיין תו ההיכר של שונות. שזה רק יחזיק מעמד. אני מקווה ששונות זו לא תהיה פצצת זמן, הגם שהקיום החומרי, בינתיים, מובטח.

ב־3 בינואר 88' כולם יבואו לגאלה. אחר כך, עוד כמה הצגות. „כן", אומרת מאירה, „גם בתל אביב. בשכונת התקווה. לא שום סיבה אחרת, מלבד העובדה שזה האולם הכי מתאים לנו".

ואחר כך, חזרה למשטר של חזרות לקראת התוכנית הבאה, שתהיה מבחן אמיתי לאמיר קולבן. מפקידים בידיו ערב שלם, יצירה אחת: „רקוויאם".

„ההספד", אומר קולבן, סוציאליסט, „הוא לגדוד העבודה". ■

גל אלסטר, רודי סכפסמה, צבי גוטהיינר, עמוס פנחסי, אמיר קולבן. ניו־יורק, רמלה, ניו־יורק, ירושלים

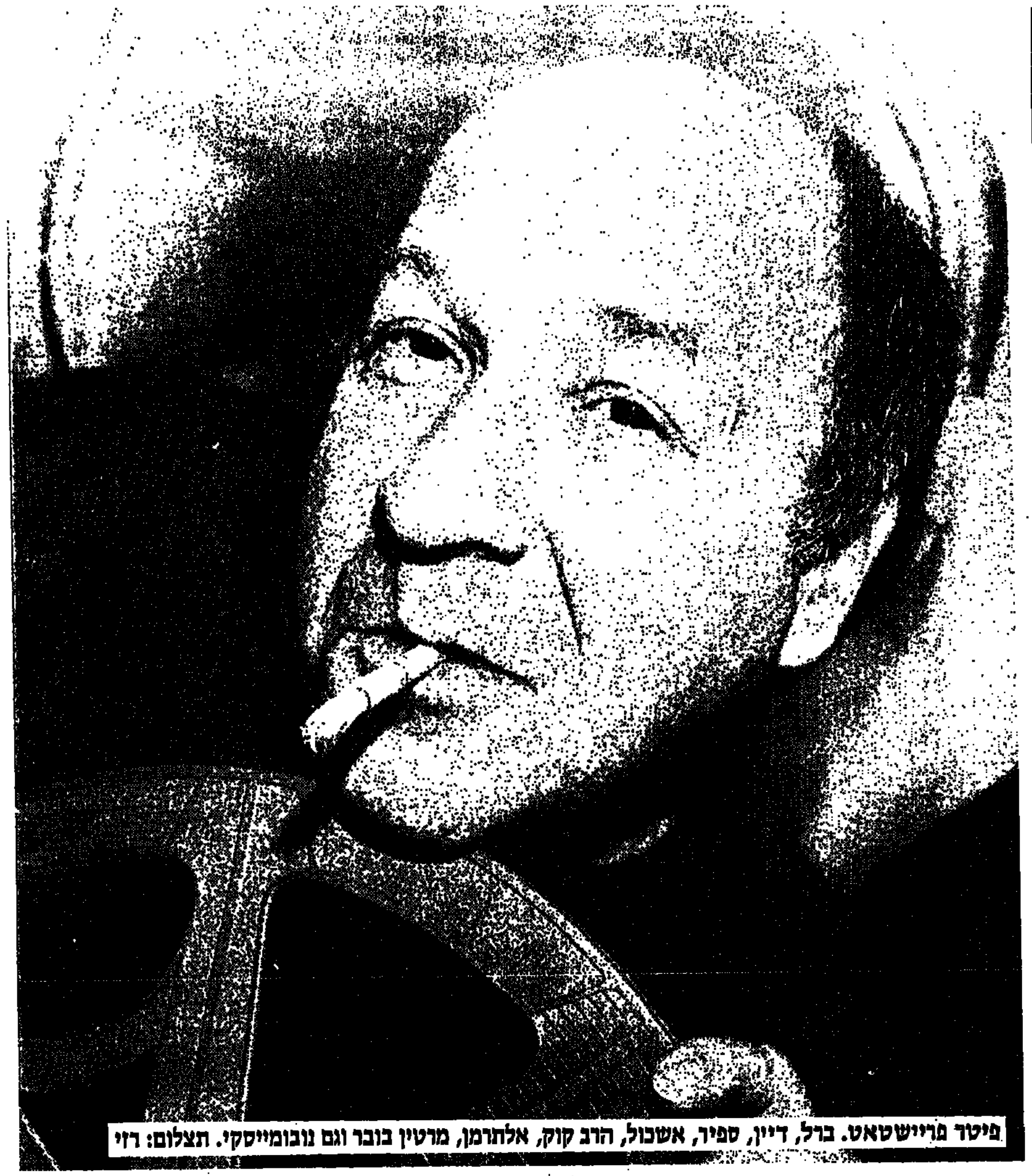

פיטר פריישטאט. ברל, דיין, ספיר, אשכול, הרב קוק, אלתרמן, מרטין בובר וגם נובומייסקי. תצלום: רזי

את הכסף לסרט של ברל ליקח לו שנתיים לגייס, כי מי אוהב, ומי שונא, ומי בעצם זוכר היום את האיש הגדול? נובומייסקי היה השילום כנראה היתה יותר פשוטה: מפעלי ים המלח נתנו את הכסף בשמחה.

ומה הוא לו, יומרה לא. פריישטאט קורא למפעל מפעלו הזה בשם „האנציקלופדיה הוויזואלית של החזון היהודי". בעבר כבר עשה 60 סרטונים על ציירים ופסלים ישראליים ו־40 סרטים על שירים וישובים בישראל. קודם הוא יוצר מסגרת, אח"כ ממלא אותה בסרטים.

בעבודת התחקיר על הסרטים משתתפים פרופסורים ומומחים לנושא. את החומר מחפשים בגנזך המדינה, ארכיון הסרטים הגדול שהיה שייך לחלוץ הקולנוע נתן אקסלרוד, בארכיון הסרטים של הסוכנות.

תקציבי ההפקה נמוכים, יחסית. „בשום מקרה לא לקחתי שחקן שיגלם את הדמות. אני משתמש רק בחומר מארכיונים, פילם ותמונות סטילס ואנשים שמספרים על האיש. ישנם גם קטעי שיחזור ובימוי, כמו בסרט על דיין, כשמסופר איך דגניה נשרפה ואמו ברחה משם בעגלה עם התינוק משה בזרועותיה. את הקטע הזה שיחזרתי, שרפנו שטח מסויים וצילמנו אשה ותינוק בורחים משם בעגלה".

■ ■ ■

פריישטאט מתחמק ממחלוקות. בסרט על משה דיין לא ראיין את בני משפחתו, לא התעמק בשאלת האחריות למלחמת יום הכיפורים. הוא מנסה לחשוף את הצד האנושי, את האיש הפרטי, לפעמים מגלה משהו שלא היה ידוע.

„בסוף חייו של דיין, כשהלך לבחירות עם מפלגה משלו, הוא היה לבד כמו כלב, וגם היה עיוור, כי גם בעין הבריאה כבר לא ראה ואיש לא ידע על כך. פה ושם החזיק מישהו לידו, שיוביל אותו, מבלי שירגישו בזה. אני לא הייתי מחסידיו של דיין, אבל כשעושים סרט מתקרבים אליו, כמו לכל הדמויות עליהן עשיתי סרט.

„במהלך העבודה, לומדים ממה האנשים האלה סבלו, את מי אהבו באמת. קחי את ברל, שאהובתו שרה שמוקלר מתה בגיל צעיר ממלריה. לא היו לו ילדים, לא ממנה ולא מאשתו לאה. הוא חי עוד 20 שנה לאחר מותה, אבל כאיש שבור. גם פנחס ספיר, שעשה תמיד רושם של איש גדול חזק, סבל אימים בשנתיים האחרונות לחייו, כשהעיתונות עשתה בו שמות. הוא פשוט נשבר מזה".

הרב קוק על הבד

פיטר פריישטאט, האיש שעשה היסטוריה מקומית בשערק מצ'כוסלובקיה למען אהובה ישראלית, מנציח עכשיו אנשי חזון יהודיים. שניים שלושה סרטים בשנה. עד מתי? „תלוי בכמה זמן אחיה"

עדית נעמן

על כרטיס הביקור שלו כתוב פיטר פריישטאט, יו"ר איגוד במאי הקולנוע והטלוויזיה בישראל, אבל זה רחוק מלהיות הגדרה מספקת. הוא נמצא היום בעיצומו של מה שאפשר לכנות מפעל חייו. פריישטאט מנפיק, בקצב, סרטים על אנשי חזון בעם היהודי. שניים עד שלושה סרטים בשנה, כל סרט קצת פחות משעה. בספרייה הלאומית באוניברסיטת ירושלים כבר הקימו חדר מיוחד לסרטים של פריישטאט. חדר „אנשי החזון".

„כל החיים אני מתעד", הוא אומר. „ראיתי עולמות נעלמים ונחרבים: המשפחה שלי, כל הקהילה היהודית בברטיסלאבה. הכל הלך קיבינימט. אפילו הספריה של אבי. הביוגרפיה שלי מעוררת בי את הצורך לתעד".

תזכורת: ב־65', פריישטאט עשה כאן היסטוריה כשערק ממולדתו צ'כוסלובקיה למען האהבה שמצא בישראל: בקי סוזין, דור חמישי בארץ.

העיתונות טיפלה אז בשקיקה גדולה במקרה פריישטאט, שהיה בימאי תיאטרון וקולנוע מפורסם בארצו, וזרק את הכל מאחוריו באותו רגע שהגיע לכבש המטוס שיקחהו בחזרה לצ'כוסלובקיה, ולפתע הרביץ זינוק גדול חזרה והודיע: אני נשאר כאן. זה היה יום אחד לאחר הפרמיירה של „הכד השבור" של פון קלייסט, הצגה שהוא ביים. בקי סוזין היתה כוכבת ההצגה. רומן מהסרטים. היום היא בקי פריישטאט, ואם לשני ילדיו הבוגרים.

אם מביטים לעבר הרחוק יותר, רואים סיפור עצוב, של ילד שאביו ואמו נשלחים לאושוויץ כשהוא בן 13, והוא מצליח להינצל, מתחבא אצל משפחה נוצרית. „אחרי כמה חודשים תפסו גם אותי ושלחו לטרזיינשטאט. אבל זה היה כבר הסוף. הרכבות לאושוויץ כבר לא נסעו".

ואפשר להביט עוד יותר רחוק, אל שורשי משפחתו, שכוללת, לדבריו, את קרל מארקס ואת היינריך היינה. גם זה מתועד. איך לא.

■ ■ ■

לפני שנתיים וחצי יצר פריישטאט את המסגרת יצירת הסרטים על אנשי החזון: עמותת אנשי ציבור, ח"כים, סופרים ומשוררים, שהוא היו"ר שלה, ושר החינוך, על תקן רוח הקודש, נותן לה את חסותו.

כבר יש לו כמלאי סרטים על ברל, דיין, נובומייסקי (תשאלו נובומייסקי מה? זה האיש שהקים את מפעלי ים המלח בסדום), ספיר, אשכול. הבא בתור הוא הרב קוק, ואחריו יעלו ויבואו סרטים על אלתרמן ומרטין בובר. וזו כבר תוכנית לשנת 89'.

מה פתאום נדחף לו נובומייסקי, עם כל הכבוד, בין דיין וספיר? תשובה חלקית: כסף. לסרט צריכים כסף, וכדי לגייס תקציב לסרט ביוגראפי, מסביר פריישטאט, צריך למצוא מישהו עשיר שאהב את גיבור הסרט.

עכשיו הוא עסוק ברב קוק. עוד חודשיים יתחיל להסריט. אחד המרואיינים שלו בסרט על ברל הציע לו לעשות סרט על קוק, ופריישטאט אמר למה לא.

„מצאתי צילום שלו בכל משרד של איש דתי בארץ. זה סיקרן אותי. לא קראתי את סיפרי ההגות שכתב, אבל כשבא ארצה וגר ביפו, מי היה החבר הכי קרוב שלו? ברנר, סוציאליסט שרוף, וכשבא אליו אחד ש"י עגנון, סופר צעיר וחילוני מוחלט, הוא הפך לחוזר בתשובה אצל הרב קוק".

משרד החינוך נותן חצי מתקציב הסרט, משרד הדתות אמור לתרום את השאר.

כמה סרטים יהיו באנציקלופדיה הזו בסוף הדרך? תלוי כמה שנים אחיה, אומר פריישטאט. „אפשר לעשות סרטים על אנשי חזון בעם היהודי בלי גבול, כי יש בלי גבול, אבל אני בן 56, אצלי הכל בא באיחור. אם הייתי מתחיל בגיל 30, היה יותר טוב".

האם יש אישים שעליהם יעשה סרט, בכל תנאי?

„כן. על היינה, כי הוא מהמשפחה שלי, ועל המשוררת רחל, כי אני מאוד אוהב את שירתה", (לחברת הסרטים של פריישטאט קוראים „רחל"). „גם על בן־גוריון כוודאי אעשה סרט, אבל מכיוון שעכשיו היתה שנת המאה להולדתו וכולם עשו סרטים עליו, נחכה קצת".

„גם על טרוצקי הייתי רוצה לעשות סרט", הוא נזכר פתאום, „יהודי מעניין". ■

בישולים

חכו לו

אחד הדברים שהכי מצחיקים אותי, זה לראות את הקצר בן השלוש במשפחה שומר על הזכויות שלו. אפילו כשאנחנו מלבישים אותו ללא ספק ליציאה איתנו, הוא – אין לו אמונה שאנחנו בעניין שלו. חכו לו! חכו לו! הוא צווח בגוף שלישי ומדדה כל עוד רוחו בו במדרגות אחרינו, כאילו מישהו חשב בכלל סבלעדיו.

ההם לו הזה נהיה כבר קוד של בדיחה.

או זהו. מה אני יכולה כעת חוץ מלצעוק חכו לו חכו לו יש סופגניות. אין דבר שחנוכה קצת עבר. זה כל כך פטנט ששווה. מה לעשות שרק עכשיו יצא מהמעבדה. סופגניות שמרים אמיתיות בטירחה של אינסטאנט, וטעם חלום של כאילו שבוע עבודה. סופגניות בקיצור. כן, כתוב 'בקיצור', ואחר כך מכה של דף. אבל הב'קיצור' מתייחס לעשיה בשטח, שצריכה להיות מוסברת מרוייק.

תודה לקונדיטוריה עידית, שאין בעיני כמו הסופגניות שלהם לטעם, על מירשם הבסיס למתכון.

בשנה שעברה, למדנו את כל הסודות של הסיפון הקלאסי. השנה, בכל מקום שאפשר, עושים קפיצה. כל העסק פינת הגאון. יש רק לשים לב להערות שבסוף המירשם, כי הם הם הסייג ממוקשים מקובלים.

אבל ראשית: כף/כפית מחוקה פירושו כף/כפית גדושה, שסכין ישר עבר על פניה (ממש כתף) והוריד כוויש ישר את כל העודפים.

לכ־23־21 סופגניות „מיקצועיות": בקערת המערבל מערבבים עם כף:

500 גרם + 4 כפות מחוקות קמח רגיל (זה 60 כפות מחוקות)

50 גרם 'שימרית' (חבילה)

גרד מחצי לימון

בפינג'אן בינוני מבשלים עד להמסה (אין חשיבות אם זה רותח, אבל זהירות זה גולש):

100 גרם מרגרינה בלי מלח (חצי חבילה)

2 שקיות סוכר וניל (כל אחת של 10 גרם)

7 כפות מחוקות סוכר

7 כפות חלב (או מיץ תפוזים, לפרווה)

חצי כפית מחוקה מלח

3 כפות קוניאק רום אימיטציון או קוניאק רגיל+ חצי כפית תמצית רום

משהים כמה דקות לצינון ואז מוסיפים קר מהמקרר: 3 ביצים גדולות (מס'1־2) ובוחשים חזק.

שופכים את תוכן הפינג'אן אל תכולת קערת המערבל ומערבבים בכף, קצת, רק עד הרטבת כל הקמח בנוזלים כדי שלא יתעופפו ענני אבק בזמן הלישה במערבל. לשים עם קרס הלישה במהירות בינונית רבע שעה על השעון (כולו). להשגיח על המערבל ה'נוסע' מבוכר העיסה. לישה ידנית נמשכת אורכת פי שלוש זמן. אם דייקתם כחוק השערה, יוצא בצק עולמי. רך, גמיש, ולא דביק. הלישה הממושכת הזו עושה את כל הניסים והנפלאות של הטקסטורה.

מכסים את קערת המערבל עם מגבת, ומכניסים את זה לתא התנור (המכובה!!!) לתפוחה עד פי כפול מנפחו. (גודל כדור הבצק, וכאילו עוד אחד כמוהו כתוצר סופי). בימים חרפיים אלו, תהליך של שעתיים, בימים חמימים, פחות.

מוציאים, מעבלים בקה שלמה (!), וקורצים

סופגניות.

לא מערוך, לא כלום.

'תולשים' חתיכת בצק (50 גרם ליחידה), שזה גודל של כדור פינג־פונג או שזיף סנטה רוזה גדול. מכדררים כדורון בין שתי כפות הידיים (הבצק העולמי לא נדבק אפילו טיפה!) ומניחים על תבנית תנור מרוזה דקיק בשמן, במרחק 5 ס"מ. מחזירים לתנור (המכובה!!!), הפעם לא מכוסה, להתפחה נוספת רק עד גודל כפול (כדי לא לאבד להם את פוטנציאל הגדילה בתוך השמן). עסק של עוד כשעתיים.

כל התהליך עבר קיצורים, מלבד שלב ההתפחה. אין מה לעשות נגד העניין הזה. כל קיצור בו הוא חבלה נטו. צריך לקחת בחשבון

רוות של 4 שעות מרגע ההתקף עד שרואים איזו תוצרת, אבל אין צורך בשמירה אישית.

מחממים בסיר רחב ושטוח שמן בגובה 5 ס"מ ל־180 מעלות צלסיוס (חום השמן חשוב!). תוקעים בעדינות 4 אצבעות מתחת לסופגניה התפוחה, מקרבים אותה בלי פחד עד גובה פני השמן (ככל שמתקרבים יותר ל'סכנה' זה דווקא פחות מתיז) וממש מניחים אותה 'הפוכה' בתוך השמן, עם החלק התפוח כלפי מטה, קשמו, מחכים עד שמשתזף יפה (אורח המרכז ישאר נא).

הופכים פעם אחת, מחכים לצבע נכון, ומוציאים. לא מזריקים ריבה, ולא מחפשים פרוייקטים. חותכים אפקי כל סופגניה בסכין משונן, ושמים בפנים כפית קטנה (כדי שטעם הריבה לא יעיב על טעם המאפה הנהדר), קונפיטורה תות עם חתיכות תענוג, שבכלל לא עוברות במזרק.

מצחיק איך המאכל המבואר [illegible]
שנותן להשיג בנוגה [illegible]

סופר סמל יהודי. לא נזוקים אבקת סוכר, כי טעים גם ככה, ומי רוצה לנשום שדה לבן. אם צריך מאוד למטרות ייצוג, אז רק כשמצטנן. קולעים אותן כמו גרעינים ישר ללוע, ואם מצליחים לעצור אחרי העשירית, צל"ש.

בעיות ופיתרונן

אין תרמוסטט לשמן

לחמם השמן על להבה גדולה, ולתקוע לתוכו עד קרקעית הסיר ידית של כף עץ. כאשר נוצרות סביבה בועות מקציפות, זה מוכן. להעביר ללהבה הקטנה ביותר של הכיריים,

אך בעוצמתה הגבוהה ביותר רק בתנאי שזו להבה כמו שצריך. אם המבער הזה סתום כמו תמיד והאש אנמית, להעביר למבער הביניים על הכי חלש. וזו. בערך.

סופגנית עם קרום משומן מדי

כשהשמן לא די חם (180 מעלות צלסיוס). הסופגניה 'שותה' שמן. עדיף ככה מאשר:

סופגניה קשה ורדומה

שמן מהומתו ראו האפוה לא מספקת, שמן חם מדי, [illegible] הקרום החיצון [illegible] אותו כמו תבנית מעוטרת יצוקה. הסופגניה, שאין לה לאן לגדול, יוצאת דחוסה, ללא בועות אוויר, כמו לחם כבד.

לכן, להקפיד על חום לא גבוה של השמן, התפחה באותה עד לגודל כפול. תא התנור המכובה הוא כיס אוויר מבודד טוב מאוד למטרה זו.

לסופגניה קלה, מנבך, תפוחה היטב ונכון יש [illegible]

תפוחה שוקעת רק שליש (בכלל שמלאה אוויר) לתוך השמן, וכשהופכים אותה נוצר הפס הבהיר. סופגניה כבדה, שלא תפחה דיה, שוקעת לעומק שני שליש מכל צד, ולכן אין לה חגורה, וכולה 'נעולה' בקרום הקשה.

'אמצע' לא אפוי עם בצק נא

חום השמן היה גבוה מדי (ואז ה'בחוץ' כבר שרוף, וה'בפנים' עוד נא), או זמן הטיגון לא היה מספיק. לטגן תמיד רק אחת, לחצות לשניים, להציץ, ואז להחליט לפי הממצאים, אם לחכות בסיבוב הבא לגוון יותר עמוק של שיזוף. בכל מיקרה ניתן לחפור עם קצה סכין את האמצע הנא, ולהכניס ריבה ל'בור' שנוצר.

הסופגניה יוצאת מהתפחה כמעופסת לצדדים כמו פיתה

למישהו לא היתה סבלנות, והוא חימם מעט את התנור בחום שבא מלמטה. לא להדליק את התנור. פשוט לחכות בסבלנות.

הטיגון אורך המון זמן

להשתמש בווק סיני. מחבת טיגון ענק בצורת חצי כדור, בחנויות כלי בית משוכחות. צריך רק יותר שמן כדי ליצור בתחתית הוו מצב 'עמוק', אבל בהחלט ניתן להשתמש בו שוב.

הסופגניות מאבדות את טעמן בתוך שעה אם לא אוכלים אותן מיד

המצאת המאה. כל סופגניה חוצים במצב חם, מכניסים לה כפית קונפיטורה, סוגרים, מכניסים ככה, חם, לשקית פלסטית קטנה (שקית אוכל), וסוגרים בפיתול. כל סופגניה בשקית אחת. זה באמת לא הורג תקציבים ונשמר ככה בטעם של 'הרגע', שעות. אם רוצים לאחר כך, מקפיאים את השקיות חמות, מפשירים בטמפרטורת החדר, ומחממים שניה בטוסטר אובן.

גיוונים

במקום מילוי קונפיטורת הפירות: מילוי של ריבת חלב דרום אמריקאית, ולמעלה סירופ שוקולד. מילוי של כרוז גלידה וניל. טיגון כדורים קטנים יותר ושפיכת שפע סירופ - עשוי מרבע כמות דבש, רבע כמות סוכר, חצי כמות מים, וקצת קינמון - עליהם.

פינת הגאון

בקערת המערבל הציקולד+4 כפות מחוקות קמח רגיל (60 כפות מחוקות) +50 גרם שימרית (חבילה)+ גרד מחצי לימון. לערבב בפינג'אן לחמם עד המסה 100 גרם מרגרינה בלי מלח (חצי חבילה)+7 כפות מחוקות סוכר+2 שקיות סוכר וניל (20 גרם יחד)+7 כפות חלב או מיץ תפוזים (עדיף חלב)+ 3 כפות קוניאק רום אימיטציון יאוי קוניאק רגיל+חצי כפית תמצית רום + חצי כפית מלח.

כשנמס, לכבות להבה. להשהות קצת לצינון, ולכתוש פנימה 3 ביצים גדולות קרות מהמקרר. לצקת את תוכן הפינג'ן אל תכולת המיקסר לערבב קלות בכף עד שהקמח נרטב. ללוש במערבל 15 דקות (!). לכסות במגבת להכניס לתא התנור המכובה לשעתיים התפחה עד לגודל כפול. להחזיר הקערה למערבל, ללוש עוד דקה שלמה, לכדרר בין כפות הידיים כדורונים בגודל פינג פונג (50 גרם כל כדורון), לסדר אותם ברווחים של 5 ס"מ על תבנית משומנת דקיק, ולהכניס לתנור המכובה, לא מכוסה, ולשם לעוד שעתיים התפחה או עד גודל כפול (הכדורון המקורי, וכאילו עוד אחד).

שמן עמוק של 180 צלסיוס, להכניס עם הצד הנפוח לתוך השמן, עד צבע זהב עמוק. לחצות בסכין משונן, לגרוק את מצב התוך להמשך טיגון השאר, להכניס כפית קטנה ריבה, לסגור, ולהכניס כל אחת לשקית פלסטית קטנה לשימור הטריות. להקפיא, אם רוצים, במצב חם [illegible]

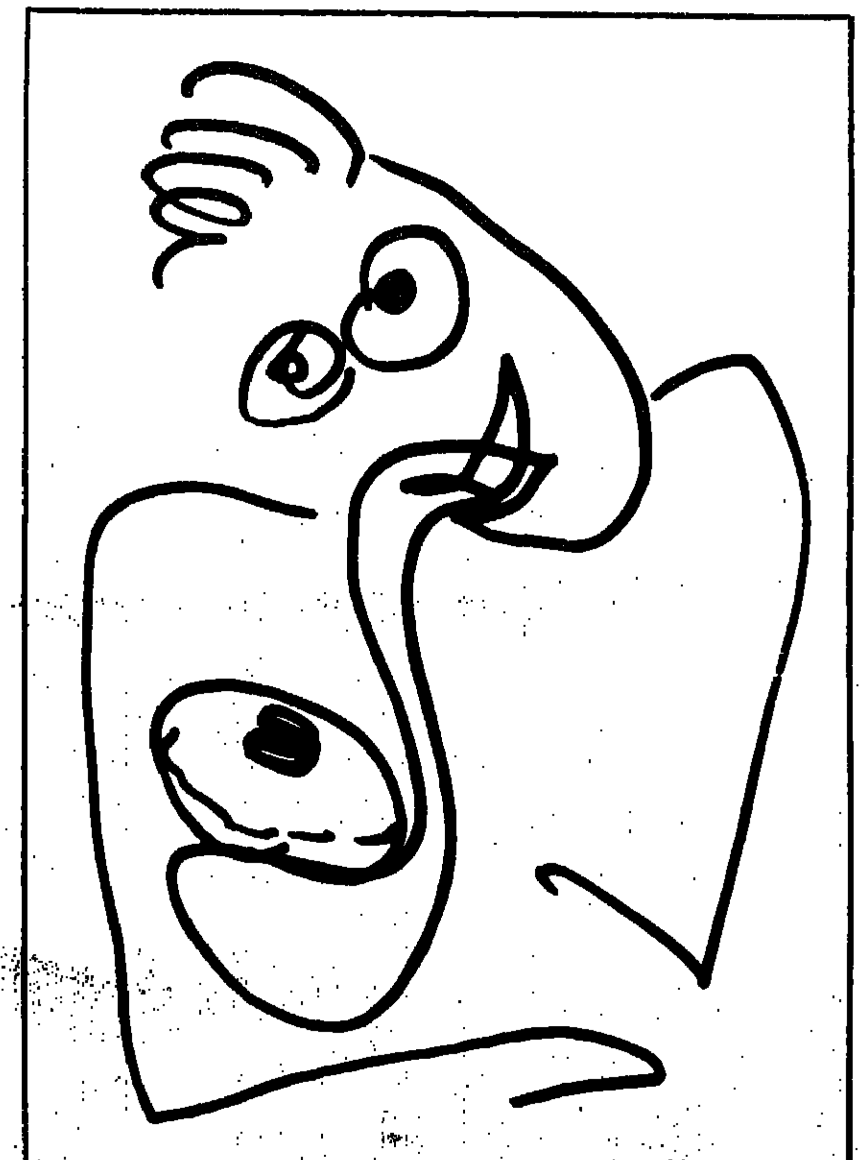
איור: עמיר דום

אסם מגישה ממיטב מרקי העולם אל שולחנך.

הטעם עשיר ונפלא ורק 5 דקות הכנה.

מעכשיו תוכלו להתענג מטעמם המשובח של מיטב מתכוני העולם!
סדרת מרקי העמים החדשה מצטיינת בטעם עשיר במיוחד,
ורק 5 דקות של הכנה!

כשר

לבחירתכם מבחר מרקים מוקרמים חלביים: ● מרק עגבניות מוקרם בסגנון ספרדי ● מרק פטריות מוקרם בסגנון פריסאי ● מרק תירס בסגנון יפני ● מרק ירקות מוקרם בסגנון שוויצרי ועוד להנאתכם: ● מרק עוף עם ירקות בסגנון סיני ● מרק בצל עשיר בסגנון צרפתי.

זה טוב - זה אסם

בחזרה לכיכר אפריקה

ב־7 בנובמבר, לאחר 30 שנות שלטון, נאלץ חביב בורגיבה, „נשיא לכל ימי חייו", לפרוש מכס הנשיאות. זין אל־עאבדין בן־עלי, הצליח לגבור עליו במהפיכה שקטה ● אמנון קפליוק היה עד לאחד ממבחני האהדה הראשונים של השליט החדש

תוניסה, יומיים אחרי הדחת בורגיבה. תמונת בן־עלי נישאת בידי ההמון הצוהל. תצלום: סיגמה

אפשר לצאת לטיול של סתיו בשדרות בורגיבה, ולחשוב שדבר לא השתנה. אותם עצי פיקוס עתיקים מטילים צילם על הטיילת המרוצפת, חנויות הפרחים מלאות קונים כמו תמיד, ילדים מתרוצצים בין הפנסים בסגנון פנסי פאריז הישנה. אפילו פסלו של חביב בורגיבה, רכוב על סוס, עוד ניצב בכיכר שבקצה השדירה. רק מכוניות המשטרה בקרנות הרחוב מרמזות שמשהו אירע בתוניסיה.

הכיכר בקצה השדירה נקראה 'כיכר השלושה באוגוסט', תאריך לידתו של אל־מוג'אהד אל־אכבר, גדול הלוחמים, תוארו הרשמי של בורגיבה. אבל שם הכיכר הוסב באחרונה לשמה הקודם, כיכר אפריקה. ובורגיבה, שמזמן חדל ללחום, כבר לא על הסוס.

■ ■ ■

30 שנה שלט כאן בורגיבה, מאז זכתה תוניסיה בעצמאותה, ב־1956. 30 שנה השקיפה דמותו על התוניסאים בכל אשר פנו. לאחר הדחתו, ב־7 בנובמבר, הוסרו כל תמונותיו מן המשרדים והחנויות. עברתי בשוקי העיר העתיקה של תוניס, ורק בחנות סידקית אחת גיליתי תמונה שלו. המוכר, זקן משועמם, לא שם לב כנראה שכל שכניו תלו במקום תצלומיו המצהיבים של בורגיבה את תמונתו החייכנית של השליט החדש, זין אל־עאבדין בן־עלי.

עד החודש האחרון, הקרינה הטלוויזיה לפני מהדורת החדשות מעין פסוקו של בורגיבה: חמש דקות של קטעי נאומים ישנים של המנהיג, רובם בשחור לבן. גם החדשות הוקדשו ברובן לנשיא הישיש. הצלמים דאגו לצלמו מזוויות מחמיאות, שהסתירו את ההידרדרות במצבו. ואילו במהדורות החדשות בהן כיכב מדי ערב, לא שמעו את קולו הרועד: כשהופיע בורגיבה על המסך, השמיעו ברקע קטע מסימפוניה של מוצארט.

היום זה אחרת. מהדורות החדשות מראות מעט מפעילותו של הנשיא החדש, והרבה חדשות חוץ. את מוצרט משאירים לקונצרטים ובמקום חמש הדקות של הנאומים הישנים של הנשיא המודח נותנים עתה מהדורה מורחבת של תחזית מזג האוויר.

בן־עלי מוחק את שמו של בורגיבה בשיטתיות: הוא ביטל את ההמנון הלאומי, שמילותיו פיארו את בורגיבה, ובמקומו הנהיג שיר לאומי ישן וידוע, שמקורו במצרים. הופסקו העבודות להקמת פסל ענק לבורגיבה בקסבה של תוניס, ובניית יד הזיכרון בביזרטה הוקפאה. בטאון מפלגת השלטון מחק את השורה שהתנוססה תמיד בעמוד השער: „המייסד והעורך הראשון: חביב בורגיבה".

■ ■ ■

התככים בחצר בורגיבה היו גירסה ים תיכונית של „שושלת". חמישה ראשי ממשלה שירתו תחת בורגיבה, וכל החמישה הודחו כשבורגיבה חש שהם צוברים יותר מדי כוח. לפי סעיף 57 בחוקה, הופך ראש הממשלה לנשיא כשנבצר מן הנשיא שבשלטון למלא את תפקידו. רק ראש הממשלה השישי, זין אל־עאבדין בן־עלי, הצליח לגבור על הנשיא.

הבחירות הכלליות האחרונות, שנערכו בנובמבר 1986, הוחרמו על ידי כל מפלגות האופוזיציה. הן ידעו, כי מפלגת השלטון („המפלגה הסוציאליסטית חוקתית" – לשעבר „ניאו דוסטור") תזכה ממילא בכל 136 המושבים, וכך היה. התוניסאים ידעו ששלטונו של בורגיבה לא יסתיים בתבוסה בבחירות, אלא במותו או בהדחתו. רוב הפרשנים המקצועיים, כמו החובבים, ניבאו כי יישפך אז דם; שאחרי מות בורגיבה תפרוץ מלחמת אזרחים. היו שחזו את השתלטות הצבא, או השתוללות קנאי דת, אחרים צפו התערבות לובית או אלג'ירית. אני זוכר זאת היטב מביקורי הקודמים בתוניסיה: לא היתה כמעט שיחה שלא גלשה בסופו של דבר לשאלה הניצחית: מה יקרה אחרי בורגיבה.

אבל בן־עלי לא נזקק לצבא או לאלימות כדי לסלק את בורגיבה, אלא לדו"ח רפואי. הוא הזעיק באישון ליל שבעה רופאים, ונתן להם זמן קצוב לחתום על מסמך הקובע, כי בורגיבה סנילי ואינו בר־שלטון. זאת, מבלי שייראו כלל את ה„פציינט" שלהם. הרופאים חתמו, כמובן. חביב בורגיבה, „האחר בדורו", נאלץ לפרוש. גם מי שאהד את בורגיבה אומר שהיה צריך לפרוש לפני עשר שנים, ולצאת מזה בכבוד. עתה הוא מרותק לארמון מונאג, זקן חולה וכמעט עיוור, שמשרתיו מקריאים באוזניו את המתרחש בארץ בה שלט. אם הוא בכלל רוצה לשמוע.

התוניסאים מרוצים מהמהפיכה השקטה של בן־עלי: „זו היתה הפיכה קונסטיטוציונית", אומר לי חמיס שמרי, סגן יו"ר הליגה לזכויות האדם של תוניסיה, אחד הגופים הפעילים והמכובדים במדינה.

לפרוש בזמן וכמו ליאופולד סנגור הסנגאלי או יוליוס ניירה הטנזאני, סביר כי „הלוחם העליון" היה אפוף אהבה והערצה עד יומו האחרון. כיום עתה קורא בעתונות: „יש רק לוחם עליון אחר – העם".

כותבי המאמרים נזכרו פתאום בעובדה מביכה מעברו של בורגיבה: הוא שוחרר מהכלא בעת מלחמת העולם השניה ע"י הנאצי קלאוס בארבי, „הקצב מליון", והנאצים הם שהחזירו אותו לצפון אפריקה. והטענה נכונה, אבל חובה גם להזכיר, כי בורגיבה ירד למחתרת מייד עם שובו לתוניסיה, והצטרף לתנועה האנטי־נאצית). העתון „אל־אנואר" כתב לא מזמן „זקנה בלה" מתחת לתמונתה של סעידה סאסי, בת אחותו של בורגיבה, שהיתה האשה החזקה האחרונה בחצרו של הנשיא.

נפגשתי עם וסילה בן־עמאר, אשתו לשעבר של בורגיבה. אשה נמרצת, בעלת גוף מלא ותווי פנים נאים. היא מסרבת להתראיין, מוכנה רק לשיחה בלתי רשמית, בדירתה, מחוץ לגבולות תוניסיה. אשת שיחה מרתקת, וסילה. היא מקווה, לטובת בורגיבה, שהוא כבר אינו מודע בדיוק למצבו, ושלא קוראים באוזניו את מאמרי ההשמצה בעיתונות. מעולם לא ציפה לקץ שכזה. גם היא לא האמינה שכך יקרה ל„נשיא לכל ימי חייו".

■ ■ ■

שעת אחר הצהרים בכיכר העצמאות של תוניס הבירה, ליד הקתדרלה הקאתולית בסגנון ניאו ביזנטי. אין לך מקום טוב יותר להשקיף על הנוף האנושי. אתה תופס מקום תצפית באחד מבתי הקפה, לוגם תה עם נענע וקולט את המראות. אשה בלבוש מסורתי שחור חולפת על פניהן של שתי צעירות בסוודרים הדוקים ובמכנסי ג'ינס. רואים גם זוגות צעירים שלובי זרוע, מחזה שלא תראה כמוהו באף ארץ ערבית אחרת (מלבד תימן הדמוקראטית). גבר בגיל העמידה, בחליפה מחוייטת, מפשפש בתיק ג'יימס בונד. קבוצת צעירים מזוקנים בגלאביות לבנות.

רק לפני חודשיים, הצעירים המזוקנים, בני הזרם המוסלמי האדוק, לא היו מעזים להופיע כך בחוצות. חוליות מיוחדות של המשטרה חיפשו אחר בעלי הזקנים הללו, גררו אותם בכוח לניידות המשטרה, שהסיעו אותם הישר אל המספרה המשטרתית. כעבור כמה דקות היו מגולחים למשעי.

בורגיבה החליט שתוניסיה תהיה מדינה מודרנית, ללא חותם דתי. הוא עודד את התוניסאים שלא לצום בחודש הרמדאן, כי הדבר פוגע בכלכלה. הוא אסר על ריבוי נשים לגבר אחד. כשנתקל בעת סיוריו בחוצות הערים באשה לבושה בצ'אדור – הצעיף המסורתי, נהג להסיר אותו מעליה ולומר „כך את יפה יותר, גבירתי".

הנשים חוששות עתה מפני נסיגה במעמדן. לא במקרה קיים השליט החדש את פגישתו הפומבית הראשונה דווקא עם נציגות ארגוני הנשים. הוא הבהיר להן, שאין כל סיבה לדאגה.

שנאתו של בורגיבה לדתיים הביאה, בסופו של דבר, לנפילתו. הוא פחד מהקנאים הדתיים, שהגבירו באחרונה את כוחם. ככל שהחמיר המצב הכלכלי, התמלאו המסגדים ביותר מתפללים, בעיקר מהשכבות הנחשלות: תסריט קלאסי המוכר מארצות אחרות בעולם השלישי. האינפלציה הגיעה בשנה האחרונה ל־25 אחוז, ולא היו פיצויי התייקרות. כ־20 אחוז מכוח העבודה מובטל. הכנסות הפועלים התוניסאים המועסקים בחו"ל ירדו בכ־30 אחוז בשנתיים האחרונות, וזה פוגע ישירות במשפחותיהם. ב־1984, כאשר העלו השלטונות לפתע את מחיר הלחם, פרצו הפגנות דמים. ההעלאה בוטלה. קנאי הדת חייכו.

קיצוני הדתיים פנו לטרור. הם בחרו כמטרה את אלפי התיירים שמתפרקים מדי קיץ על החופים המוזהבים של חופי תוניסיה, ושמסמלים בעיניהם את תרבות העינוגים המערבית. בעיצומה של עונת התיירות, באוגוסט השנה, הניחה קבוצה דתית קיצונית מטעני חומר נפץ בכמה בתי מלון לתיירים. שרותי הביטחון נכנסו לפעולה. הדתיים העמיקו לרדת למחתרת. היו הפגנות רחוב, התנגשויות עם המשטרה, דם.

בשיא המשבר, נאמד מספר העצורים ב־3000. לא רק בעלי הזקנים נפגעו: גם מי־

(המשך בעמ' 56)

הייתי עד לאחד ממבחני האהדה הראשונים של השליט החדש. באיצטדיון האולימפי שברובע אל־מנזה שבתוניס התקבצו רבבות רבות, לצפות בתחרות גמר גביע אפריקה בין קבוצת „גור מאהיה" מקניה לבין קבוצת „אספראנס" („התקווה") המקומית. באיצטדיון נכחו גם כל ראשי המשטר החדש. היה מתח באוויר: לא היה ברור כיצד יגיב הקהל לשליט החדש. במשטרים אוטוריטאריים, קורה שהעם מנצל התקהלויות כאלה כדי להביע את מורת־רוחו מן השלטון.

כשהופיע הנשיא, צעיר וספורטיבי, קם הקהל על רגליו כאיש אחד ושאג את הסיסמה „בנשמתנו ובדמנו נפדה אותך, יא זין". 50 אלף איש הריעו. נופפו בידיהם, הניפו מטפחות. „קשה להאמין שהמפגן הזה מאורגן מלמעלה", אמר לי שכני, „במשך עשרות שנות שלטון בורגיבה, למדנו להבחין בין מפגן אהדה ספונטאני לבין מפגן המונחה על ידי מומחאי־כף מקצועיים. הפעם, זוהי התפרצות משחררת של הרגשת הקלה אמיתית". התוצאה במשחק היתה מאכזבת. אגב, 2:2.

■ ■ ■

30 שנה הריעו באיצטדיונים לבורגיבה, ורק לו. השליט היה חולה במאניה דפרסיה. ברגעי התרוממות הרוח שבאו אחרי תקופות הדיכאון שלו, נהגה לשמוע את הקהל מריע בקצב „בור־גי־בה", ומשמיע קריאות שבח ל„גדול הלוחמים".

בורגיבה אהב את עצמו מאוד. אהב, עד להדחתו בגיל 87 (וזהו גילו האמיתי, ולא 84 כפי שקבעה הביוגרפיה הרשמית שלו), נהג לומר: „אני העליתי את תוניסיה מתהום השקיעה, והפכתי אותה למדינה מכובדת". הוא דיבר על עצמו בגוף שלישי: „גאונים בשיעור קומתו של בורגיבה", אמר פעם, „אינך מוצא ברחוב. בורגיבה הוא פלא של הטבע, שכמוהו מופיע רק אחת לכמה מאות שנים". הוא לא שינה את דעתו על עצמו גם כשהיה זקן סנילי, רועד ומגמגם ונתון להשפעת סמים.

גם העיתונות השתתפה בפולחן האישיות סביב בורגיבה, כאינספור מאמרים מטעם והיתה משעממת להחריד. ב־7 בנובמבר, הכל השתנה. אתה קורא עתה מאמרים וכתבות שקובעים בצער: חבל עליו, על בורגיבה, שזקנתו ביישה את נעוריו. ואכן, אילו ידע

חביב בורגיבה בימים הטובים

מסלול טיול
שלוחת כרמיה בכרמל

מימיקל
BY LIQUIPAK

תרמיל מים מתלבש

מעולם לא היה מצב המים כל כך קל

אם אתה צריך לצאת עם מים–למה שלא תיקח אותם בקלות.
מהיום יש לך מימיקל–תרמיל מים מתלבש; קל מאד בנשיאה, נוח למילוי ולשתיה ולא פחות חשוב: מעוצב, צבעוני, ואופנתי.
מימיקל נצמד בנוחות לגוף בעזרת הרצועות והאבזמים המיוחדים, ומתחבר בקלות גם לתיקים ולתרמילים.

אם אתה חפץ – יש מקום גם לחפצים

התא הייחודי בכל אחד ממוצרי מימיקל מאפשר לך לאחסן חפצים שונים כמו מפה, אולר ומסמכים אישיים.
וזה לא הכל–גם כשהשקית ריקה מתוכן מימיקל עדיין מלא ביתרונות: הוא אינו תופס נפח, אפשר לאחסנו בקלות, ניתן להשתמש בו כתרמיל לכל דבר ושקית השתיה הופכת לכרית נוחה–ע״י ניפוחה באויר.

הברז החדשני – זה יוצא איך שאתה רוצה

לכל אחד ממוצרי מימיקל צמוד ברז מיוחד הניתן לוויסות ע״י סיבוב.
תוכל למלא את המימיקל בקלות רבה ולפיית הברז ניתן להצמיד צינורית מיוחדת לשימושים נוספים כמו מקלחת, שטיפת כלים וכד׳.

אידיאלי לים ומצויין לטיול מים אל ים

LIQUIPAK – יצרנית מימיקל, עיצבה מגוון רחב של ״מימיקלים״ כדי שתוכל לבחור בדיוק את המימיקל שלך:
החל ממימיקל קטן לילדים ועד למימיקל קמפינג למשפחה ולמטייל המקצועי.
אז לפני שאתה יוצא לטיול, לים, לג׳וגינג או לרכיבה על אופניים, כדאי להיות צמוד למימיקל.

ל.ב. ישראל בע״מ, קהילת ונציה 12, תל אביב, ת.ד. 24149.
כרמל מערכות מיכלים וא.ר.ן אריזות נחשון, טל. 08-249334.

מימיקל קטן
מימיקל אישי לילדים, בצבעים מדליקים, אידיאלי לבית ספר, לטיול, לקייטנה ועוד.

מימיקל מותן כפול
מתלבש על המותן ומחולק לשני תאי מים ותא חפצים אמצעי.

מימיקל ארוך
מימיקל המתלבש על המותן, מצוין לג׳וגינג ולטיולים, להשיג בשני גדלים.

מימיקל קמפינג (רב כיסים)
מתלבש על הגב, אידיאלי למשפחות ומטיילים, להשיג בשלושה גדלים.

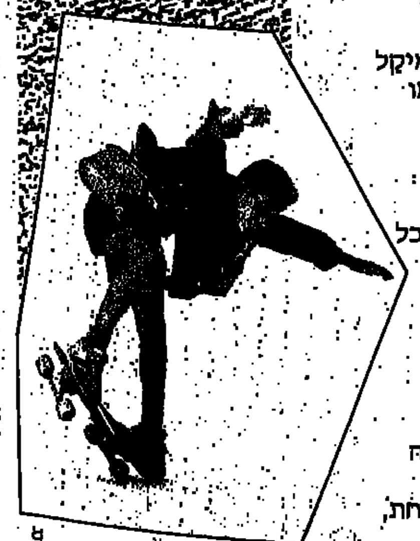

חדש!

משהו טוב קורה למשהו·טוב
2 טעמים חדשים

שלוחות כרמיה, שבמרומיה [illegible]
שוקף מערבה, בין נחל אורן וצפון, לבין נחל בוסתן בדרום. השביל [illegible] נמשך במידרון הצפוני של שלוחת כרמיה, במרומי הגדה הדרומית של נחל אורן, במקביל לנחל.

תחילת טיולנו – החניון רקית (נקודה 1 במפה), בכניסה לבית ההבראה יערות הכרמל. נגיע אליו בנסיעה מהמיסעף של כביש נחל אורן מהכביש הישן ת"א–חיפה. לאחר 4 ק"מ מהמיסעף נגיע למיסעף נוסף, בו נפנה ימינה, לדרום־מזרח, אל בית ההבראה, ושילוט ברור יראה את הדרך אל חניון רקית.

לא הרחק מן החניון נמצא האתר הארכיאולוגי שהחניון נקרא על שמו: חורבת רקית. מקום זה היה מיושב יהודים בימי המישנה והתלמוד, בימי התורכים שכן בו כפר דרוזי ובשנת 1840 – חרב. בין השאר נמצאו כאן שרידים של בית בד, וכן מערת קבורה מעוטרת, ובה כתובת בלתי מפוענחת באותיות יווניות.

המסלול שלנו, המסומן בפסי צבע ירוקים, נמשך תחילה בדרך עפר רחבה, ההופכת לשביל, ואחרי דקות ספורות חוצה את הכביש שבאנו בו הנה. כאן (2) ניצב שלט הכוונה אל „מערות ישח", שהן יעדנו הבא.

מי שרוצה מסלול קצר יותר, יכול להתחיל את דרכו מכאן, מבלי לבקר בחורבת רקית.

מעבר לכביש מוליך השביל אל אחו חשוף, השונה בצמחייתו העשבונית מרוב שיטחי הכרמל האחרים, המכוסים צפופות ביער, בחורש או בבתה (שיחים נמוכים ובני שיח).

בחורף מתכסה האחו בצמחיה ירוקה ובאביב הוא פורח בעושר מפתיע, ומתכסה בחינניות, אירוס ארצישראלי, כתמה, בכרכומים ועוד. אבל בקיץ הוא קמל כולו.

הקרקע כאן שונה מקרקעות רגילות. ציבעה צהבהב והיא אינה אלא סלע רך ופריך, הנקרא בשם טוף. סלע זה הוא תוצאה של פעילות געשית. אי־פעם, בעבר הגיאולוגי, היו בסביבה זאת התפרצויות של הר געש כלשהו. החומר המותך, שהושלך מהלוע לאויר, התפזר לטיפות זעירות, שתוך כדי „תעופה", הצטננו, התמצקו והפכו לגרגירים. כשנפלו הגרגירים ארצה, הם הצטברו והפכו לשיכבה של סלע פריך, הוא הטוף שלפנינו.

כאן נסטה מן השביל צעדים אחדים ימינה, ניצפה על הנוף – ונחזור לשביל.

נמשיך ללכת בשביל, הנוטה בתחילה במורד מתון, ואחר כך הוא נעשה תלול יותר ויותר, עד שצריך לרדת בו ממש בטיפוס. כך נגיע למרגלות קיר סלע קעור, הנקרא בלשון הגיאוגרפים „צניר". כאן נסטה שוב מן השביל, כ־20 מ' ימינה עם כיוון ההליכה, או שמאלה, אם ניצבים מול קיר הסלע. הסטיה הזאת תביא אותנו למערה „דו־קומתית": ב„קומת־הקרקע" שלה – מערה פשוטה, שגללי הצאן המכסים את קרקעיתה מלמדים, כי שימשה זה דורות כמחסה וכמיכלאה לצאן. בקומה השניה מצויה מערה קטנה יותר – אך יפה יותר.

מעט הלאה מכאן, באותו כיוון, מגיעים אל מערות ישח, שגם הן שימשו מיכלאות לצאן. אבל באביב כדאי לוותר על הליכה למערות אלה, בגלל שפע הסירפדים הגדולים סביבן.

נחזור לשביל ונלך בו לאורך הצניר, כשמימין יורד המידרון אל נחל אורן. זהו אחד הקטעים היפים ביותר בטיול. כדי שלא להחמיץ את יופיו, יש להסתכל כל הזמן שמאלה, ולהתבונן בצורות המעניינות הנוצרות בצניר. אלה דומות, ברובן, הן בצורתן והן בדרך היווצרותן לנטיפי מערות.

מדי פעם כדאי להסתכל גם ימינה, לעבר נחל אורן, המקביל לשביל שלנו. מעבר לנחל, במידרון היורד אליו מצפון, נמשך צניר נוסף, אולי אחיו תאומו של הצניר שלנו. אגב, בצניר הרחוק אפשר להבחין בקו שבר, שבו הועתק חלק מן הצניר.

ואם לא די בכל אלה, כדאי להעיף מבט מערבה, כלפי הים: דרך פיתחו של נחל אורן נראה מכאן המיבצר הצלבני של עתלית, הבנוי על חצי־אי, הבולט לתוך הים.

ערוץ קטן, ללא שם, יורד מפיסגת רכס כרמיה לנחל אורן וחוצה את דרכנו. השביל שלנו, שנשאר באותו קו גובה, עוקף אותו משמאל, בפיתול רחב. שביל אחר, מסומן אדום, יורד מכאן עם הערוץ, בפיתולים תלולים, אל תוך נחל אורן.

כעבור כעשרים דקות מביא אותנו השביל הירוק אל פיסגת רכס כרמיה. כאן נעלה על דרך עפר רחבה, המהווה חלק מרשת דרכים שהותקנה כאן בזמנו, אך כיום כמעט איננה עוד בשימוש.

בהצטלבות השביל עם הדרך יש לבחור בדרך המוליכה ימינה (אומנם משמאל להצטלבות יש סימון גדול על סלע, אך שיח גדול מסתיר אותו).

כעבור דקות אחדות של הליכה נראה שלט עם סימון ירוק וכתובת „רכס כרמיה". השלט מורה לרדת מן הדרך ולסטות ימינה, בשביל צר, המגיע בסופו של דבר אל מזלג הנחלים בוסתן ואורן.

נרד בשביל הזה, ואף שהדרך קשה, היא מעניינת, כי השביל עובר בין טרשים נפלאים. הסימונים נעשים כאן צפופים, כי קל לאבד את הדרך. יש להקפיד לעקוב אחריהם, ואם מאבדים אותם – לא להסס לשוב על העקבות, כדי לחזור אל השביל המסומן. הירידה תלולה, הרפתקנית, מרתקת ויפה ביותר. חלקה העליון עובר בין סלעים מחוררים, מעין פסלים, וחלקה התחתון עובר בין עצי חורש מפותחים ויפים.

בקצה הירידה מגיעים אל השביל האדום, שכאן הוא דרך עפר, הנמשכת לאורך אפיקו של נחל אורן. נלך בדרך העפר, ובה נגיע עד לנקודת הסיום של הטיול, בכביש נחל אורן (3). כאן ניצב עמוד ועליו שלושה שלטים, המצביעים על שלושה מסלולי טיול: השביל האדום במעלה נחל אורן, שביל כחול בנחל בוסתן ושביל שחור אל שלוחת אצבע, שמדרום לנחל בוסתן.

מה שהשלטים אינם אומרים הוא, כי מן השביל האדום מסתעף במהרה שביל נוסף ירוק, הוא שביל שלוחת כרמיה, שבו הגענו לשביל האדום.

לפני שניסע מכאן הביתה, נעיף מבט נוסף בגדה הצפונית של נחל אורן: כמה עשרות מטרים מערבה מכאן, רק מעט מעל לכביש, מצויה מערה גדולה. במערה זו, ובעיקר במדרגות שלפניה, התגלו מימצאים חשובים מאוד של האדם הקדמון.

■ מיכה ליבנה

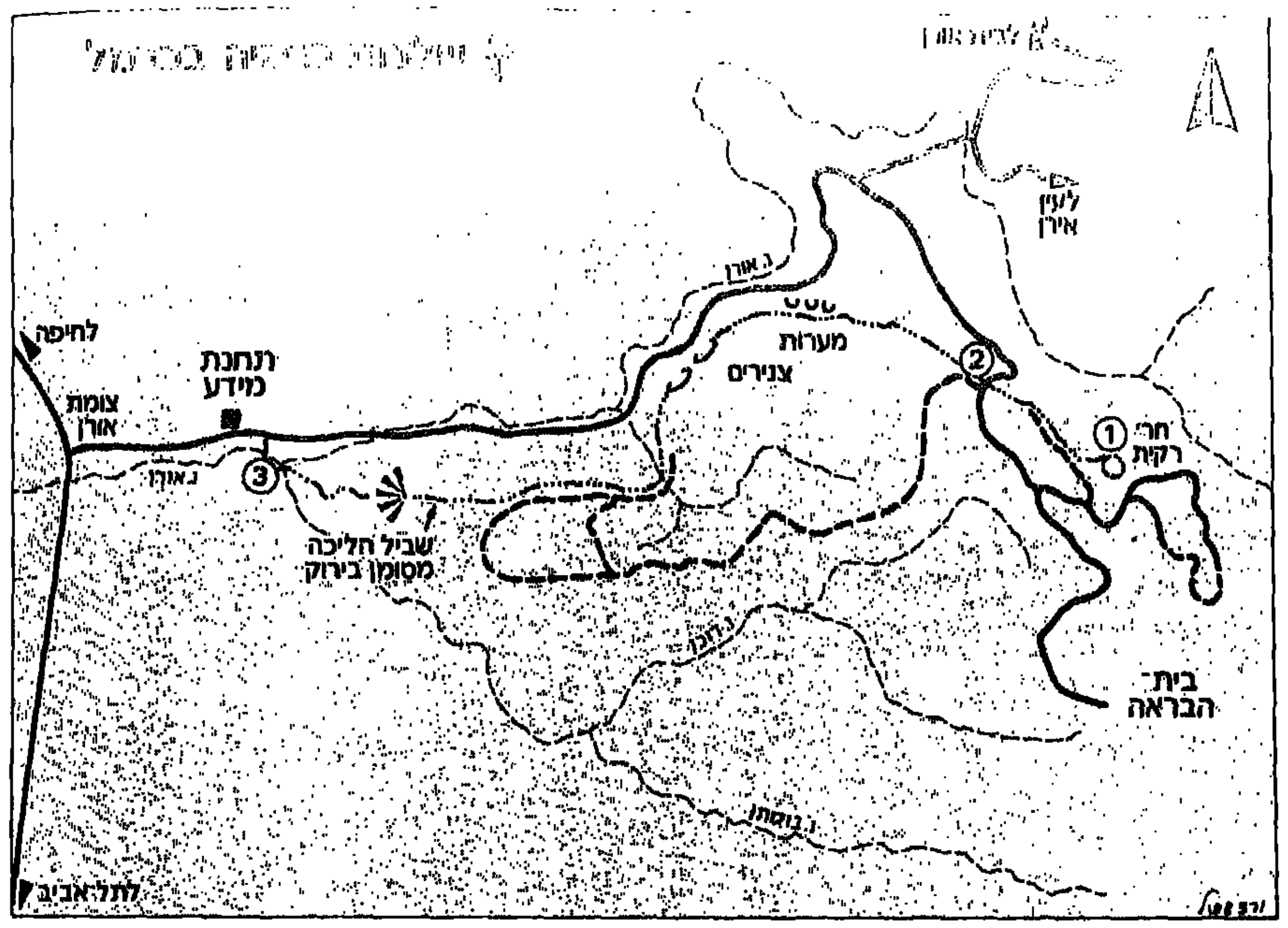

עורכת: דפנה מרוז

ידיעות אחרונות
החברה להגנת הטבע

הטיול בשבוע הבא: לבאר־שבע, בעקבות המיבנים התורכיים.

מידע כללי

- אורך המסלול: 4 ק"מ.
- משך הטיול: כארבע שעות.
- גיל המטיילים: משפחות עם ילדים מעל גיל 10.
- עונה מומלצת: כל השנה.
- מפה: סימון שבילי כרמל, בהוצאת החברה להגנת הטבע; מפת הכרמל.
- סימון השביל: ירוק.
- ציוד: נעלי הליכה, מימיה.
- מידע נוסף: ביה"ס שדה כרמל, טלפון 04־664159.
  ביה"ס שדה חוף הכרמל, טלפון 06־390800.
- ספרות מומלצת:
  הכרמל וחופו – בהוצאת החברה להגנת הטבע.
  הכרמל, טבע ונוף – בהוצאת החברה להגנת הטבע.
- הערה: בפיתחת נחל אורן בכרמל נמצאת בשבתות לא גשומות תחנת מידע של רשות הגנים הלאומיים.

תחנת מידע וסיורים

בשבת, ה־26 בדצמבר, תציב החברה להגנת הטבע תחנת מידע, בדרך לבית ההבראה בכרמל (ליד נקודה מס' 2 במפה), סיורים שיודרכו על ידי ביה"ס שדה חוף הכרמל, ויצאו מהתחנה בין השעות 10־11 לפנה"ס. הטיולים הם בדרגת קושי בינונית, ומיועדים למשפחות וילדים מעל גיל 10. יכולים להשתתף, בהם רק חברי החברה להגנת הטבע. מי שאינו חבר יוכל להירשם במקום – ולצאת לטיול. בסיום ההליכה יוחזרו המטיילים לרכבם תמורת 2 שקלים לאדם. אם יירד גשם, יבוטלו הסיורים ותחנת המידע.

הרקפת – „על מחשוף סלעים"

הרקפת המצויה, העגנה, היא פרח לדותם של ישראלים רבים. אבל צבעה הורוד־סגלגל מסתיר מאחוריה הרבה נתונים, שהישראלי המצוי כלל אינו יודע. למשל, כדי [illegible] צמח זה [illegible] מפני בעלי חיים מבקשי רעתו, [illegible] בפקעת [illegible] שנתית. פקעת זו מעניקה לרקפת לא רק הגנה, אלא גם אריכות ימים: לעתים אף יותר מעשרים שנה.

המגבעול של הרקפת תת־קרקעי, כל עלה היוצא ממנו בוקע בנפרד מפני הקרקע. [illegible] פריחת הרקפת מתחילה [illegible] ונמשכת עד סוף מאי. יש בארץ שני מיני רקפות: המצויה והיוונית. האחרונה נמצאת בהר מירון, ביערות הגולן ובמרומי החרמון. פרחי הרקפת היוונית אדומים יותר, וקטנים יותר מאלה של המצויה. הגבעולים העלים והפקעת קטנים יותר אצל היוונית.

אחד הסממנים [illegible] לרקפת הוא העובדה שהפרח שלה למעשה מורכן, והוא נדל „חפוף". בעניין זה [illegible] האגדה: [illegible] ויצוה הקדוש ברוך הוא על שלמה לעשות לו כתר מלכות, ושלח שלמה את שריו למצוא תבניות [illegible] פרח הרקפת. [illegible] שלמה את כתרו בדמות הרקפת ולכן נקראת בשם „כתר שלמה". משחרב בית המקדש ונלקח הכתר בשבי, כופפה הרקפת את ראשה – והיתה כפופה עד עצם היום הזה.

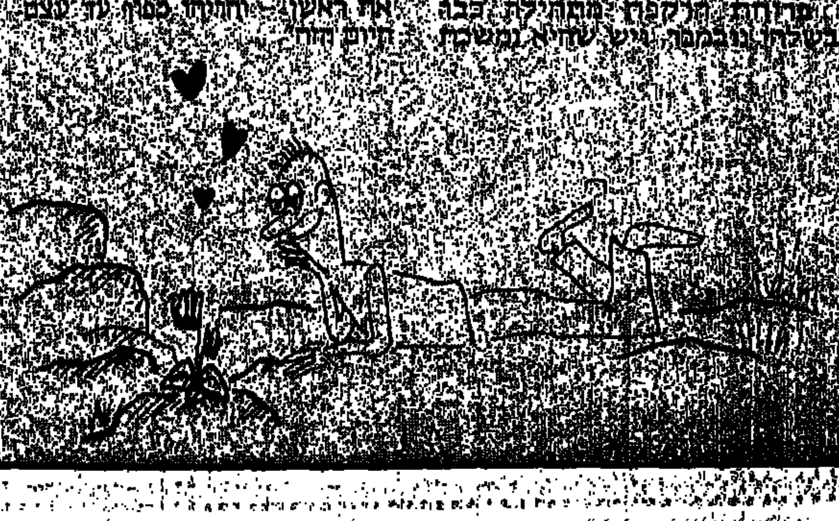

הורוסקופ

מאת
האסטרולוג אילן פקר

לשבוע המתחיל ב־25.12.87 והמסתיים ב־31.12.87

גדי (23.12–20.1) התחלות חדשות, יוזמה וארגון מחדש של הפעילות היום־יומית מקבלים עדיפות בימים אלה. מידע חדש או פירוש חדש של מידע הנמצא בידכם מלהיב אתכם ומעניק לכם יתרון חשוב. עם זאת, אתם נוטים לטעויות בשיקול הדעת או בהערכת המצב אם בכיוון פסימיות מוגזמת או בכיוון אופטימיות יתירה. בתחום הפיננסי עליכם לנקוט באמצעי זהירות על מנת לא להגרר להפסדים או להסחף להוצאות מוגזמות.

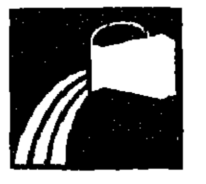

דלי (21.1–19.2) המתח העובר עליכם בימים אלה בתחום האישי או המקצועי נותן את אותותיו על מצב בריאותכם. זה הזמן להתפנות לבדיקות רפואיות או למצוא זמן למנוחה. ניקוי השולחן מפיגורים אמור לקבל עדיפות, לפני שאתם מתארגנים להתחלות חדשות. פעילות מאחורי הקלעים מקבלת תנופה וחשיבות רבה. עם זאת, הזהרו מלתת אמון באנשים אשר אינם יודעים לשמור סוד.

דגים (20.2–20.3) הפעילות החברתית מקבלת חשיבות מיוחדת בימים אלה בהיותה מקדמת לכם מטרות חשובות. זה הזמן לנסות לחדש קשרים עם אנשים מן העבר. בתחום הקריירה אתם עומדים במוקד של לחצים אך גם בשיא של אחריות. הקרובים אליכם והסובבים אתכם מצפים מכם כי תעמדו במבחן. תמיכה בלתי צפויה תגיע אליכם דווקא מהכיוון שלא נלקח בחשבון על ידכם עד כה.

טלה (21.3–20.4) הטיפול בענייני ארגון בתחום העבודה וקריירה גוזל את רוב זמנכם ומשבש לכם את לוח הזמנים. צפוייה אכזבה מאלה אשר הבטיחו לכם הבטחות אך אינם מסוגלים לקיימן. על אף הרצון לנקוט ביוזמה חדשה מוטב להזהר אם מדובר בתחום חדש ובלתי מוכר. עדיפה במקרה זה הזהירות על מהירות. בתחום הפיננסי דרושים עצבים חזקים על מנת למנוע טעויות בשיפוט.

שור (21.4–20.5) ביקורים, התכתבויות ונסיעות מקבלים דגש ומאפשרים לכם להציג ביתר חופשיות את הרעיונות והעמדות שלכם בתחום האישי והמקצועי. עם זאת, מוטב לבדוק מידי פעם אם אמנם דבריכם הובנו כראוי כדי למנוע אכזבות בעתיד. רעיונות חדשים בתחום הפעילות מלהיבים אתכם אך נראה כי עדיין אין בידכם מספיק אמצעים או כלים לממש אותם באופן מעשי. ההקפדה על סודיות עדיין נדרשת על מנת למנוע פגיעה באינטרסים שלכם.

תאומים (21.5–22.6) ענייני כספים ורכוש דורשים מכם את מלוא הכוחות והזמן. עם זאת, נראה כי המצב בתחום זה עדיין מעורפל ובלתי ברור ועל כן אינכם יכולים לפעול באופן חד משמעי והחלטי. המנעו מספקולציות פיננסיות והשתדלו לשמור על קור רוח ועל קשר מתמיד עם יועצים מוסמכים. ידידים או שותפים ממשיכים לתמוך בכם ובתוכניותיכם. ענייני בריאות גם הם נמצאים במוקד העניינים. זה הזמן להתפנות לביקורת רפואית או לטיפול בתחום זה.

מפת השמים השבוע — השמש וכוכב חמה נמצאים בצמידות במזל גדי ובהדרגה, לקראת סוף השבוע, משלימים צמידות משולשת עם כוכב נפטון. צמידות זו מאיצה, מצד אחד, את השימוש בפתרונות מעשיים ואת הגישה הנוקשה והשמרנית (גדי), אך, מאידך, מגבירה את הנטייה להערכת מצב מוטעית או לקשיים ביישומן של תוכניות ולהחרפת המבוכה.

כוכב נוגה נמצא במזל דלי ומקרין, לקראת סוף השבוע, היבט שלילי מאוד לכוכב פלוטו (בעקרב). מצב זה מביא לשיבושים בשותפויות, לפירוק מסגרות או אף לפעילות מחתרתית או אלימה בתחום החברתי והפוליטי. המאדים ממשיך את מהלכו במזל עקרב, ללא היבטים משמעותיים מלבד היבט ביניים כלפי כוכב צדק (בטלה), אך די גם בכך בכדי להגביר את הקיטוב ואת הנטייה לאלימות קיצונית הנמשכת מזה כחודש.

הצמידות של הכוכבים שבתאי ואורנוס במזל קשת (בהיבט חיובי לכוכב צדק בטלה) ממשיכה לתת גם היא את אותותיה בעיקר בתחום השינויים בתפיסות פוליטיות או חברתיות. קיימת נטייה לבירור מחדש של סדרי שלטון או משטר. גוברת, במצב זה, החרפת הקיטוב על רקע של דת ומדינה והבדלי השקפות עולם.

הירח פותח את השבוע כשהוא במזל דגים (בהיבט חיובי לשמש) ויוצר אפשרויות חדשות להידברות בין מתנגדים אך גם גורם לתסכולים ואכזבות עקב ציפיות מוגזמות. הירח סוגר את השבוע כשהוא במזל שור על גבול תאומים – ומביא בעקבותיו הגברת התוקפנות והמשך התעקשות על עמדות ללא נכונות ללכת לקראת פשרה. האינטרסים הכלכליים חוזרים ומקבלים את העדיפות.

מצב כוכבים זה מגביר את הנסיונות מצידנו לחפש פתרונות תכליתיים לבעיות ומצבים שנראו עד היום מסובכים מדי. עם זאת אנו מתקשים למצוא, את הנוסחה אשר תתאים למצב אשר בו השינויים ימשיכו להותיר בידינו את השליטה במהלך העניינים. עלינו לזכור כי שינויים מוצלחים הם אלה הנעשים מתוך רצון ונכונות ולא מתוך כורח כפייה או חוסר ברירה.

בן מזל החודש — מזל גדי – המזל העשירי בגלגל המזלות (23/12–20/1) הבא בעקבות מזל קשת. מסמל את הסמכות והאחריות, את המשמעת העצמית, את השאפתנות, וכן את הארגון והסדר בחיי הפרט והחברה – כתנאי ליכולת האדם לתפקד ביעילות ולהביא את כישוריו לידי ביטוי מירבי. מזל זה קשור במגבלותיו של האדם מול שאיפותיו וחלומותיו.

מזל גדי משתייך לקבוצת מזלות האדמה (שור־בתולה־גדי) ובמקביל לקבוצת מזלות היוזמה (סרטן־מאזניים־גדי־טלה). במובן זה ניתן לראות בו את הכוח היוזם והמארגן, את האחראי לקיום המנגנון התפעולי הנדרש לקיומה של חברה ומסגרת, את הסיבות להיראַרכיה החברתית והשלטונית הנדרשת מתוקף הפעלת סמכויות, ותרגום הסמכויות לכוח.

למעשה, מזל זה אחראי על המימסד השלטוני, על הבירוקרטיה והמנגנונים למיניהם, על המסגרות המשפחתיות, החברתיות או הפוליטיות וזאת במובן הכוח והסמכות אשר הן יוצרות ומפיקות כלפי פנים וכלפי חוץ.

מזל גדי נשלט על ידי כוכב שבתאי. כוכב זה ידוע בשבע הטבעות הסובבות סביבו והמקנות לו את המראה המיוחד והשונה מיתר כוכבי הלכת. מקובל לראות בו את מקור הקשיים, המצוקה והסבל בחיי האדם אך גם את האחראי לחשבון הנפש, לנסיון החיים המצטבר, ולמשוואה של שכר ועונש. מיקום חיובי של כוכב זה במפת הלידה מביא ליצירת תחושת מטרה, לפיתוח הצורך להוכחה עצמית ולבגרות נפשית. מאידך, מיקום שלילי של כוכב זה מביא נטייה לעצבות ודכאון, לצרות אופק ומחשבה, לפחדנות וחשדנות, לבדידות והתבודדות ולחוסר נכונות להתמודד.

המסרים שאנו מקבלים ממזל זה הוא – „ההצלחה או השלמות נקנית בסבלנות עקשנות והתמדה". „ככל שהשאיפה גדולה יותר כך גדול ההישג". „הסבל מחשל את האדם". „סך כל הצעדים הקטנים הופך למסע גדול".

סרטן (23.6–23.7) שותפויות וכן עניינים משפחתיים ואישיים עומדים במוקד הפעילות. מתחים עם שותפים או בני זוג על רקע של חוסר הבנה או טעויות בפירוש כוונות גוזלים מכם אנרגיה נפשית. מצבי הרוח המשתנים והסוערים העוברים עליכם בימים אלה משבשים לכם במידה ניכרת את התוכניות בתחום המקצועי. במישור הבריאותי מומלץ לשקול שינויים בשגרת החיים ולשים דגש על פעילות ספורטיבית או על דיאטה חדשנית.

אריה (24.7–23.8) ענייני הבית והמשפחה ממשיכים לגזול מכם את מרבית הכוחות. נראה כי הגעתם לצומת דרכים בתחום עריכת סדר העדיפויות, כאשר הכל נוטה לכיוון האישי ולצורך להשקיע בפיתוח עצמי ובתוכניות אישיות ומקצועיות. בתחום העבודה אתם מגיעים למסקנה כי השליטה אינה בידכם וכי חברים לעבודה או אלה הנתונים למרותכם אינם עומדים בציפיותיכם. זה הזמן לשקול בתחום זה ביצועם של שינויים שנדחו עד כה מחוסר זמן.

בתולה (24.8–22.9) הרגשות הרומנטיים סוחפים וחזקים מן הרגיל. עם זאת, אתם נוטים לטעויות בשיפוט ולציפיות מוגזמות. דווקא כעת עדיף לפעול בהגיון ולא ברגש. צעירים במשפחה דורשים מכם הרבה כוחות והם מהווים סיבה לדאגה. שינויים בתחום המשפחתי או בתחום המקצועי עומדים שוב על הפרק ודורשים מכם החלטות כבדות משקל. הזהרו בימים אלה מנטייה לספקולציה או להשקעות פיננסיות הטומנות בחובן מלכודת או אכזבה.

מאזניים (23.9–23.10) ענייני הבית והמשפחה מקבלים עדיפות בימים אלה. עם זאת, אתם מועדים לסכסוכים ולשיבושים בתחום זה. מוטב להמנע מהחלטות חשובות בימים הקרובים הקשורות במימוש תוכניות אשר טרם קיבלתם תמיכה לגביהן. מצב בריאותם של קרובי משפחה דורש מכם תשומת לב מיוחדת. הדאגות במישור הפיננסי טרם חלפו ואתם נדרשים לשיקול דעת זהיר מאוד בכל הכרוך בבחירת אפיקי השקעה מתאימים.

עקרב (24.10–22.11) נסיעות, ביקורים והתכתבויות מקבלות דגש בימים אלה ומשתלבות היטב ביוזמה החדשה שאתם נוקטים בתחום האישי או המקצועי. טיפול בענייניהם של קרובי משפחה ינצר סיבה לתיכוכים מיותרים. מוטב להמנע מלהגרר לסכסוכים אשר אינם שייכים לכם. על אף שיפור משמעותי במישור הפיננסי טרם יצאתם לדרך המלך והידוק החגורה הוא בינתיים צו השעה.

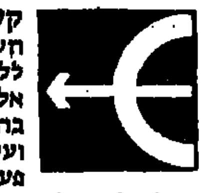

קשת (23.11–22.12) חשבון הנפש ממשיך ללוות אתכם גם בימים אלה. עם זאת, מתחילה בהדרגה, יציאה למרחב ועלייה בביטחון העצמי. פעילות מאחורי הקלעים יכולה לקדם לכם מספר נושאים, אך מוטב להמנע מללחוץ על הסובבים אתכם לפתור עבורכם שאלות מביכות. הזהרו משיפוט מוטעה בתחום הפיננסי, אם מתוך עייפות או חוסר סבלנות או כתוצאה מציפיות מוגזמות. מומלץ להמנע מהשקעות ספקולטיביות או מלקיחת הלוואות אשר קיים חשש כי תתקשו להחזירן.

יש לנו ענין לצמצם
את מלאי הרהיטים שלנו
לקראת סוף שנת הכספים.
במסגרת זו אנו מכריזים על מבצע
חד פעמי בן יומיים בימים ראשון, שני
בתאריכים:
27-28.12.87

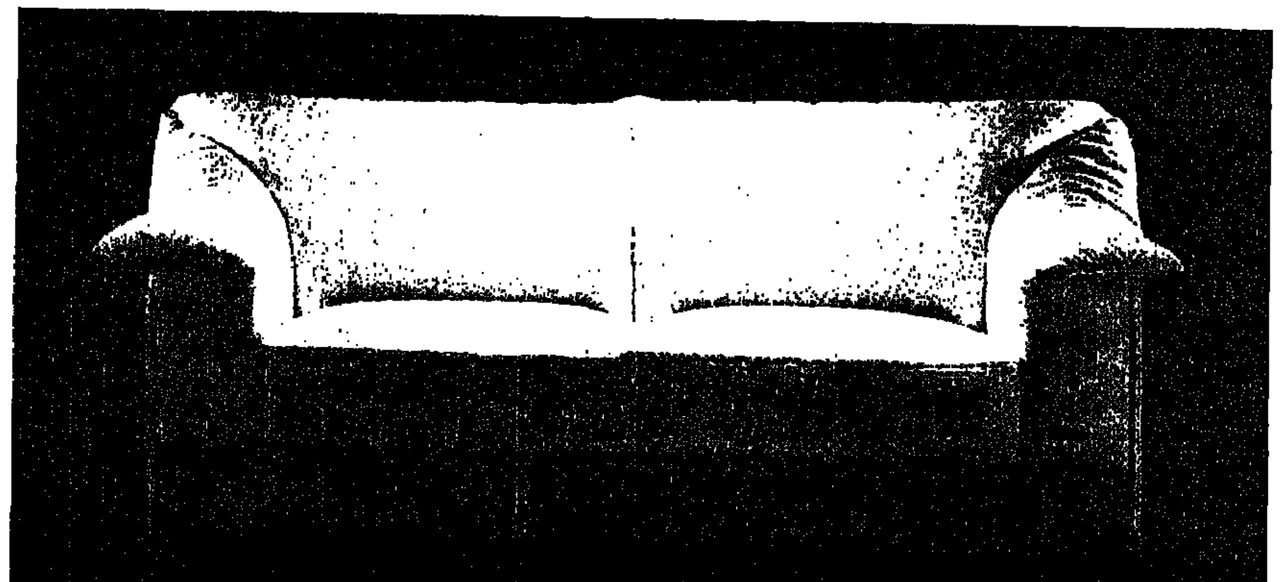

25%* הנחה על כל מלאי הרהיטים
למשך יומיים בלבד

בין השעות 09.30-19.00

הזדמנות חד פעמית לרכוש את היפים שברהיטים במחירים מפתים

דירו

תל־אביב: אבן גבירול 30 טל. 03-252470
חיפה: מגדל הנביאים (חנות 212) טל. 04-672585
ירושלים: שלומציון המלכה 18 טל. 02-222328
ניו־יורק: מדיסון 105 New York: 105 Madison
בני־ברק: מחסני "דירו" – דירום מתצוגות טל. 03-793194

* עבור מזומן

כל הזמן אשתו

שאלתי את יצחק אם הוא יודע שצהלה הופגזה זה עתה. „כן", השיב בקול שקט, אני יודע. עד הבוקר זה יהיה בסדר"

(המשך מעמ' 39)

כשהסתיימה ההפגזה הזאת, התברר שפגז אחד פגע פגיעה ישירה באחד הבתים, לא רחוק ממקום מגורינו, אבל דיירי הבית לא שהו בו ולכן לא היו נפגעים. פגזים פגעו גם בבית הקברות הסמוך לצהלה, קריית שאול, ואחד הגיע עד לכיכר מסריק בתל־אביב. המומים למדי מהחוויה הבלתי צפויה, נכנסנו הביתה וטילפנתי ליצחק.

שאלתי אותו אם הוא יודע שצהלה הופגזה זה עתה. „כן", השיב בקול שקט (מדי, לטעמי באותו רגע), אני יודע. עד הבוקר זה יהיה בסדר". כלומר: צה"ל התקדם בגדה והיה ברור שעד הבוקר איזור קלקיליה יהי בידינו.

קצת בגלל החשש מהפגזות נוספות, וקצת מתוך עצבות וצורך לעשות משהו מועיל, החלטתי להדביק בכל זאת את החלונות. עסקתי בזה אי אלה שעות ובחצות שכבנו לישון, אני והילדים, בבגדים (שמא נצטרך לרוץ לשוחה) במיטה הכפולה של יצחק ושלי. נרדמנו כמו אבנים, תשושים מאירועי היום המרגש והערב הלא נעים ולא שמענו את צפירת האזעקה בשעה 7.30 בבוקר המחרת, בגלל מטוס ירדני יחיד שהגיע עד נתניה והשליך עליה כמה פצצות. התעוררנו לשמע צפירת הארגעה. יותר לא הצליח מטוס אויב לחדור לשמי הארץ.

■ ■ ■

בקיץ 1958, החלטנו לחזור לצהלה, לקראת תחילת שנת־הלימודים. מתוך הנחה שבמרוצת השנה הזאת יסיים יצחק את תפקידו כאלוף פיקוד הצפון (שלוש שנים), לא רצינו לטלטל את דליה באמצע השנה. על־אף תוספת השעות הרבות של היעדרויות מהבית, העדפנו את הסידור הזה.

בראשית אותה שנת לימודים, התחלתי ללמד אנגלית בבית הספר בנווה מגן. שמחתי לצאת מהבית למסגרת של חיי עבודה, אך היתה זאת טעות לבחור בשפה האנגלית כמקצוע הוראה: הוא קשה ושנוא על רוב התלמידים, ומעמד של מורה מקצועית הוא מלכתחילה קשה יותר. יש בו פחות מעורבות עם הילדים ופחות אחריות, אך לעומת זאת – הרבה פחות סיפוק. התמודדתי עם בעיות משמעת, ובסך הכל זה היה די קשה.

רכב פרטי לא היה לי. בבקרים, נסעתי עם מורה שגרה אף היא בצהלה. בחזרה – צעדתי ברגל מנווה־מגן לצהלה, דרך הפרדסים, מרחק הליכה של כ־40 דקות. העדפתי את ההליכה על פני הטלטול בשני אוטובוסים.

יצחק לא התלהב לגמרי מכל הסיפור הזה וטען שאני מתרוצצת הלוך ושוב על אף הנחת המפוקפקת והרווח הכספי הזעום. אני התעקשתי להמשיך והחזקתי מעמד שנתיים לפני שהרמתי ידיים והודיתי שהצדק היה עמו ושהמאמץ לא השתלם משום בחינה.

יציאתי לעבודה מעולם לא זכתה בתמיכה ובעידוד מצדו של יצחק. אני יודעת שמה שאני עומדת לספר ייראה אולי תמוה בעיני כל אשה צעירה כיום, ובעיני כל הלוחמות למעמד האשה, אבל אני הרי רוצה לספר את האמת, גם אם היא לא פופולארית במושגים של היום ולא תוסיף לי 'נקודות'. והאמת היא, שנושא העבודה שלי, המימוש העצמי שלי, מעולם לא הטריד אותי יותר מדי. הרגשתי, אף שלא נאמר לי מפורשות, שחשוב ליצחק לדעת שאני בבית עם הילדים, ושהייתי בבית מקלה עליו להתמסר כל כולו למה שהוא עושה יומם ולילה.

הוא עצמו גדל בבית של הורים עובדים ועסקנים, שהיו מסיימים את יום עבודתם וממשיכים בענייני ה„הגנה", המפלגה, החינוך. כל אלה, גזלו שעות רבות באסיפות ובוועדות, שבהן היו הילדים בבית לבדם. אמו של יצחק היתה אשה לא חזקה ולא בריאה, אבל ענייני הציבור היו מקודשים בעיניה ולא הותירו לה מרווח גדול לדאגה לעצמה, לבריאותה או למשפחתה. יצחק גדל והתחנך במסגרת משפחתית, שכל רצונות הפרט היו משועבדים בה לעניין הגדול יותר – לצורכי הכלל. האם דרשה והכתיבה הסתפקות קיצונית במועט. כל עודפי הכסף, היו קודש למתן בסתר ולמשפחות במצוקה. התכתיב של האם התקבל ללא מרד, מתוך הבנה ושיתוף פעולה; עם זאת, נראה שגם לא מתוך הנאה ואהדה רבה.

אחרי שנפטרה האם בגיל צעיר מאוד, ויצחק היה בן 16, לא רבקה הוא ואביו נחמיה במשטר שהנהיגה. כשנישאנו, העניק לנו סבא נחמיה עזרה ככל שהשיגה ידו; ויצחק היה מוכן לפנק את ילדיו ולהעניק להם את כל מבוקשם.

בתת־מודע, אולי חתר לכך שאמא שלהם תמיד תהיה איתם בבית. לגבי ההיעדרויות שלו, לא היה יכול, ולא רצה, להתפשר. יצחק סבל, ללא ספק, מהיעדרותה של אמו, ואני חשתי שאם יש משהו המפצה אותו על מה שעבר בילדותו, ועל כל המאמץ האדיר שהוא עצמו משקיע במה שהוא עושה – הרי זה הביטחון שאני בבית ב„משרה מלאה".

ההזדהות והמעורבות בפועלו של יצחק, שהיו טבועות בי ללא ספק, הביאו אותי לויתור כמעט מרצון על הקאריירה שלי. בכל אופן, לא היתה לי תחושת תסכול ואובדן והייתי שלמה לגמרי עם „התפקיד" שבחרתי בו. אחרי מלחמת ששת הימים ראיינו את יצחק לתוכנית „בית אבי", ולקראת סופה אמרה לו המראיינת: בגלל מגוון של עסקי ציבור הרבו הוריך להשאיר אותך עם אחותך לבד בבית, ואתה סבלת מזה. והנה גם אתה נעדר מהבית רוב הימים והלילות, וילדיך הרי עדיין קטנים. על כך הגיב יצחק: „אבל לילדים שלי יש אמא שהיא אתם בבית..."

לתשובתו זו, היה כל מלוא המשמעות של חלוקת התפקידים בינינו ולתפקיד שמילאתי אני מתוך בחירה. אני הייתי בבית עם הילדים, חפה מכל תחושה של הקרבה או של מחיר שאני משלמת.

■ ■ ■

עוד בראשית ימינו בצהלה, למדתי שעלי לפתור בכוחות עצמי את כל הבעיות המתעוררות בחיי היומיום. כשנכנסנו לגור בבית בצהלה, היתה לנו בעיה עם עכבר־שדה. ישוב חדש גובל בשדה, והעכברים עשו חגיגה גדולה ופלשו באושר לכתים שלנו. עכברון אחד התמקם בביתנו ואני הייתי בהיסטריה מוחלטת.

ניסיתי ליצור קשר עם יצחק, וכשתפסתי אותו לבסוף, אמרתי לו: „יצחק, אתה מוכרח לבוא מיד, יש כאן עכברים בכל הבית". התשובה מעברו השני של הקו היתה: „בשום אופן לא אוכל לבוא הביתה כרגע, כי אני רץ לצריפין". במילים אחרות, הוא שידר לי שאני מוכרחה לפתור את הבעיה בכוחות עצמי. טלפנתי אל אבי לחברת „הספקה" – חברה לשיווק ציוד חקלאי, מזון לעופות, מתקני לולים, רעלים. „אבא, הצל אותי! תבוא עם כל הרעלים שלך, יש כאן עכברו" ואבא אכן בא. פיזרנו בירה מורעלת בצלחות, גרגרים מורעלים , מלכודות וכבשנו את היעד. העכבר מת.

למדתי בדרך הקשה שהבית, הגינה, הילדים, המלחמה הנואשת עם התקציב, כל אלה היו בגזרה הבלעדית שלי. אני חושבת שה„מוסיקה" הזאת מוכרת מאוד לרוב נשיהם של קציני הקבע בצה"ל.

היה בכל זאת מגזר אחר, מערכה אחת, שמעולם לא הרגשתי כה לבד: הבריאות של הילדים. יצחק נמנה עם ההורים הדאגנים, ואם חלה אחד הילדים, חשתי בשותפות מלאה. טלפונים בכל שעות היום והירתמות מלאה בלילות אם היו לילות של חום גבוה ודאגה. תמיד היה זה יצחק שהציע להזעיק רופא, אפילו באמצע הלילה. „קראי לרופא" – נהג לומר – „אני לא שקט". כשניסיתי להגן על שנתו של הרופא המסכן, העובד קשה כל היום, היה אומר לי: „כשצריכים אותי, מזעיקים אותי בלילה. עכשיו אני צריך אותו". וד"ר דניאל כצנלסון, שגר באותן שנים בצהלה, היה לא אחת אורח בביתנו בשעות הקטנות של הלילה. ■

בקרוב: 1,700 צבעים שהעולם עוד לא ראה.
א.ב. צבע היט בע"מ 03-814046

לך לפי „דפי תפוז" כדאי לך (אתה יודע למה)

"תפוזון" - שעשועון נושא פרסים, המתייחס לעסקים המופיעים במדריכים המסווגים אשר הופצו באמצעות ידיעות אחרונות באזורים: ת"א, השרון, השפלה, פ"ת, חיפה, וירושלים. אם עדין אין בידך את מדריך העסקים המסווג לאזורך (ואתה שייך לאחד האזורים הנ"ל) פשוט חייג ל - "דפי תפוז" טל. טל.- 510846, 03-5103813 והמדריך ישלח אליך חינם.

תפוז המדריך הקצרה

הפרס הגדול סיאט מרבלה 88

אזור ת"א - בחסות "תפארת המכונית" בע"מ
הראשונה במתן אשראי לרכב
יצחק שדה 34 ת"א טל. 03-336431
השפלה. שרון ופ"ת - בחסות תכשיטי "שרף"
מדרחוב קציר 7, פ"ת טל. 03-9341614
ירושלים וחיפה - בחסות "דפי-תפוז"

הפרסים

לכל אזור שאלה אחת, עליך למצוא את התשובה לגזור את התלוש השייך לאזורך ולשלוח לפי ת.ד.
▪ אזור ת"א - ת.ד. 11681 ת"א.
▪ אזורים: השפלה, השרון, ופ"ת - לת.ד. 11686 ת"א
▪ אזורים: חיפה וירושלים לת.ד. 11811 ת"א

תשובה (1) שאלה בעמ' 52, במדור תנורים. מה שם העסק הדומה לדגם מכונית ידועה?
שם	כתובת	טל.

תשובה (2) שאלה עמ' 28. כמה פעמים חוזרת הסיפרה 5 במס' הטלפון בעמוד זה (ללא קידומת)?
שם	כתובת	טל.

תשובה (3) שאלה עמ' 33. במדור מחשבים. לאיזו חברה שייכת הכתובת כצנלסון 89 גבעתיים?
שם	כתובת	טל.

תשובה (3) שאלה עמ' 46. מדור מכוניות אביזרים, למי שייך מס' הטלפון 1.911921?
שם	כתובת	טל.

תשובה (3) שאלה עמ' 32. מי הלקוח המופיע במודעה גדולה אשר אינו שייך לסיווגים בעמ' זה. ולאיזה סיווג הוא שייך?
שם	כתובת	טל.

תשובה (3) שאלה ... המופיעים במדור זה?
שם	כתובת	טל.

להלן רשימת הזוכים:
מכונת נילוח - מתנת יקודי טרידינג
מכשירי כתיבה בסך 50 ש"ח מתנת חיון שלום
סט כלי אוכל (כתר) מתנת דקורטיקה
טלטלות ש' 18+ מתנת יהלן קרמיש
10 דיסקטים טנמיל מתנת שיא מחשבים
מכתבים ישלחו לזוכים

עדכונים ת"א
* ווידר - ספורט ישראל- מוצרי כושר ופיתוח הגוף
דיזנגוף 193 (פינת ארלוזורוב) 03-236820
* פוטו "רפלקס"
* אלנבי 68 ת"א 03-656126
* סנדלריה אוטומטית - קיקוב נתן
דרך השלום 105 ת"א. 03-761701
* אורטופדיקה שטיינר"
אבן גבירול 46 ת"א 03-268625/. ברנר 3 ת"א 03-285677

עדכונים חיפה
* "מאור" - חלקי חילוף ואביזרים לרכב
אזור התעשיה עפולה. 06-596266,593517
* "עידן מחשבים"
מעבדה, שיווק מיקרו מחשבים וציוד היקפי
רח' הרצל 95 חיפה, טל. 04-662076
* ד.ג.מ. - ציוד טכני וכלי עבודה
האסנים 27 חיפה 04-532628,523528

עדכונים לירושלים
* פוליש הזהב"
עבודות פוליש, נקיון, ניגון, צבע שפריץ
עבודה מעולה באחריות מלאה
רח' רשב"ג 8 ירושלים 02-787969
* סלון "אודה-אל"
בהנהלת מני מעצבת שיער מרמת שרת
רח' קובבי 3 ירושלים 02-412016
* ספורט רן - הלבשה כללית, ספורט ואלגנט
ארמון הנציב. מרכז מסחרי/עולה הגרדום 16 י-ם 02-721164
* מרפדיה "כרמלי" - עבודות ריפוד ותיקונים
מבצע עבודות מיוחדות באחריות - מחירים נוחים
שבטי ישראל 4. 02-284919-285594
* סלון גבי מודל - יעבץ 2 ירושלים 02-241152
* S.O.S מער' ביוב ואינסטלציה
פתחיה 7 ירושלים 02-824222

פינה (ללא מזרון + 2 שידות+טואלט+מראת קריסטל 3 חלקים
1,790
1,325
1,850
מפגש הרהיט הבינלאומי חולון
המרכז הגדול ביותר לחדרי שינה תוצרת הארץ

pool רהיט
7 סיבות טובות לקניית חדרי־ילדים מתוצרת "יובל"...
פתוח במוצאי־שבת
פינות אוכל
מערכות סלוניות
חדרי ילדים
2000 מטר של תצוגת רהיטים
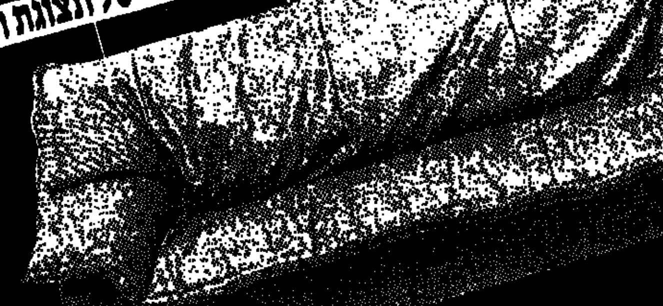
סט מדונה - 3+2+1 במבצע! 1980 ש"ח
עד 12 תשלומים
ויזה ישראכרט
03-791131

בחזרה לכיכר אפריקה

(המשך מעמ' 47)

שהחזיק יותר מדי ספרי קוראן בביתו. רופאים שטיפלו בחשאי בפצועי ההפגנות, נאסרו. התוצאה הבלתי נמנעת: הקנאים הגבירו יותר ויותר את השפעתם.

בורגיבה רצה לראות גרדומים. בסוף ספטמבר החולף הועמדו 90 קנאים מוסלמים לדין באשמת פעילות חתרנית. בורגיבה זעם על כך ש"רק" שניים מהם נדונו למוות. בראשית אוקטובר מינה את זין אל־עאבדין בן־עלי, איש שירותי הבטחון במשך שנים רבות, לראשות הממשלה, ותבע ממנו להוציא להורג "לפחות 30 קנאים". אילו השאח היה מחסל את חומייני בזמן, לא היתה מהפכה איסלאמית באיראן, טען בורגיבה.

■ ■ ■

על ימיו האחרונים של בורגיבה בשלטון שמעתי ממקור מוסמך ביותר בתוניס. בורגיבה קרא לראש הממשלה בן־עלי ביום ה' (יומיים לפני הדחתו) והורה לו לחדש כבר ביום ב' הקרוב את משפטי הדתיים. הוא קבע את המשך לוח הזמנים: למחרת המשפטים יוצאו פסקי הדין הקטלניים, ביום ה' ישמע הערעור (שיידחה) וביום א' שלאחריו – התליות. בן־עלי ניסה להתווכח. בורגיבה לא רצה לשמוע. כאשר ראה בורגיבה, כי ראש הממשלה מהסס החליט להדיחו. אבל בן־עלי למד על כך בזמן, והקדים להכות.

מלחמת הדת נמנעה. מנהיגי הזרם המוסלמי, הקרוי "תנועת הכיוון האיסלאמי", מצהירים עתה, כי אינם מעוניינים בעימות עם המדינה, וכי הנם מכירים בחוקיה. הם הכריזו על שלילת החומייניזם וגינו את הטרור ואילו הנשיא בן־עלי עושה ויתורים טקסיים לדתיים. את נאומיו הוא פותח במלים "בשם אללה הרחמן והרחום" ואח"כ משמיע פסוק מן הקוראן. בורגיבה מעולם לא ציטט מהקוראן. הוא העדיף לדקלם פסוקים משירי ויקטור הוגו, שרבים מהם הוא יודע בעל פה.

בעת ביקורי בתוניסיה הרהרתי לא פעם במרוקו הקרובה. גם שם יש שליט יחיד לכל ימי חייו, ובחירות מזוייפות, ופולחן אישיות. גם שם יש אופוזיציה מעל לפני השטח ומתחתיו, וקנאים מוסלמים. באחרונה הגיע לתוניסיה שליח של "מפלגת האיחוד הסוציאליסטי של הכוחות העממיים" – מפלגת אופוזיציה מתונה במרוקו, צל של המפלגה שבראשה עמד הסוציאליסט מהדי בן־ברכה.

השליח נפגש עם אנשי מפלגת השלטון בתוניסיה, שיבח את הנשיא החדש, וקבע: "האירועים בתוניסיה הם עבורנו כשיקוי מחייה. למאורעות ההיסטוריים האלה תהיה השלכה על התפתחות הדמוקראטיה בכל המגרב". הכוונה ברורה. המרוקנים מחפשים את הבן־עלי שלהם. אמנם חסן השני עדיין בריא וצלול חשיבה, אבל כדאי לו לפקוח עין ולהסתכל היטב סביבו, ובאותה הזדמנות גם להנהיג כמה תיקונים.

■ ■ ■

בחדרי בבית המלון מצאתי הפעם חידוש, שמיועד כנראה לתיירים מארצות המפרץ: חץ דבוק על השולחן, ועליו כתוב "כיוון התפילה". החץ מורה על כיוונה של מכה. אפשר לשער השערות שונות על המשך היחסים בין השלטון לבין חוגי הדת במדינה, אבל בהחלט יתכן ואנו עדים לראשיתו של מהלך חדש. ■

בינתיים, הכל בסדר

יהודי תוניסיה, כמו יתר תושבי הרפובליקה, נשמו לרווחה כאשר התברר שחילופי השלטון חלפו ללא זעזועים. כל עוד בורגיבה היה בשלטון, הרגישו בטוחים, אבל חששו מהעתיד. "אולי נצטרך ליטול את מקל הנדודים אחרי בורגיבה", אמרו לי. החששות התבדו, ובבתים יהודיים רבים ערכו תפילה של תודה.

השלטון החדש לא נקט באמצעי ביטחון יוצאי דופן כדי להגן על היהודים. לא היה בכך צורך. איש שירותי הביטחון מול פתח בית הכנסת הגדול בשדרות החרות, משגיח רק שלא יצלמו את המבנה. ברחוב ההומה תמצא בתי מסחר גדולים, בתי קפה ושגרירויות חשובות, כמו אלה של ארה"ב ואלג'יריה. שערו הקדמי של בית הכנסת סגור. הכניסה מדלת צדדית. מגן דוד ענק בולט בחזית בנין האבן הלבן, ומעליו, על תבליט של לוחות־הברית, חקוקות המלים הראשונות של עשרת הדיברות.

בשבת מתקבץ סביב רב הקהילה, חיים מדאר, מניין אחד, אולי שניים. "זה מה שיש", הוא מפטיר.

מאחורי בית הכנסת, ברחוב הכף הירוק, נמצא מרכז הקהילה היהודית. בית ענק בן שלוש קומות, נטוש, מלבד כמה זקנים בודדים המהלכים בו, לא ברור לאן. כיתות הלימוד, האולמות, המסדרונות, שוממים. מ־140 אלף היהודים שחיו בתוניסיה עד 1948, נשארו בה כיום רק 2800, "ואולי רק 2700", כדברי ראש הקהילה, רנה שיש, סוחר כבן 70. הוא מראה לי את החדר היחיד שבו ניכרת עוד פעילות כלשהי: משרד המחלקה הסוציאלית, שם יושבת גב' בוטבול הפעלתנית, ומקבלת את הזקנים שבאים לבקש סיוע וסעד.

בתוניס הבירה נותרו 1500 יהודים. כ־700 חיים באי ג'רבה, בו קיימת קהילה יהודית עתיקה, שראשיתה, לפי המסורת, אחרי חורבן בית ראשון. היתר מפוזרים בישובים קטנים בדרום המדינה ובספאקס, העיר השניה בגדלה בתוניסיה. רוב בני הקהילה קשישים. רוב הצעירים הספיקו להגר אל מעבר לים.

ראש הקהילה היה בין הראשונים שנחפזו לשגר מברק ברכה לשליט החדש, והוא הספיק כבר לתלות במשרדו תמונה גדולה של בן־עלי. רנה שיש מכיר את בן־עלי מתקופת היותו שר הפנים, הממונה דרך קבע גם על הטיפול בעדה היהודית. בקרוב צפויה פגישה בין השניים.

בבית הקהילה יש ספריה עברית קטנה. 2000 ספר, רובם ספרי דת עתיקים. מפתיע למצוא שם גם כמה ספרים חדשים בעברית שהופיעו בישראל והגיעו לתוניסיה באקראי. ליד אחד השולחנות פתוח ספר של צבי זוהר, העוסק בעניני חינוך, בהוצאת ספרית פועלים. אחד מזקני הקהילה קורא בו עתה. בחדר הספריה תמונות של ראשי העדה בעבר, בהן תמונות דהויות מהמאה ה־19. גם תמונתו של חביב בורגיבה תלויה בספריה. "בחדרים האחרים הסרנו את התמונה שלו, אבל כאן נשאיר אותה", מסביר רנה שיש. "כאן אנו שומרים את תמונותיהם של מי שהיו".

ריהוט איכותי מ־פי.וי.סי.

20% הנחה*

מדפים ועמודים מוחלדים
חדש
לבית, למשרד, למוסדות, לתעשיה, למעבדות, לארכיונים ולספריות.

ארון מתחת לכיור
ארון מפלסטיק, שחי טוב עם רטיבות של חדר אמבטיה או מטבח.

ארונות שרות
בסוגים ובגדלים שונים
ארון שרות חכם ארון שמכיל הרבה יותר ממה שנראה שהוא יכול להכיל.

ארונות נעליים

ארון כביסה

דלתות מתקפלות

חנויות המפעל
• ירושלים בן שטח 1
• תל־אביב יהודה הלוי 59 - פתוח במוצ"ש
• חיפה הרצל 52 - פתוח במוצ"ש
• אשקלון במפעל באזור התעשיה - פתוח במוצ"ש

אמבין
מפעלי הפלסטיק אשקלון

* למשלמים במזומן

קורסים והכשרה מקצועית | לימוד והשכלה

מישלב
המרכז הישראלי להשכלה

בפיקוח משרד החינוך והתרבות
רוצה להצליח בבגרות?
נמשכת ההרשמה לכיתות בקר וערב למבוגרים לכל מקצועות הבגרות למועד קיץ 1988
נפתחות כיתות ב־4.1.1987
קורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות
כיתות מיוחדות:
★ מתמטיקה ואנגלית
★ ביולוגיה
★ מתמטיקה מורחבת 4–5 יחידות
★ פיסיקה מורחבת
פרטים והרשמה:
מרכז מישלב
רחי ויצמן 53 ת"א טל 263185-9
בימים א־ה 8.00–14.00
25% הנחה לחיילים ולחיילים משוחררים עד שנה וחצי

מכון ישראלי למינהל
מרכז ישראלי לתקשורת המונים
קורס דו־שנתי לקומוניקציה ברמה אקדמאית לעיתונאות, יחסי ציבור דוברות, פרסום וטלויזיה.
בהנהלת מר נח הלפרן
לימודי תקשורת המונים כמקצוע, ברמה אקדמאית, עם מיטב מומחים בשטח.
לימודי בוקר או ערב בהתאם לבחירת הלומדת
תל־אביב – בן יהודה 32 בית אל־על ח. 510 טל' 281856 295628 201392
חיפה – בלפור 6 (פינת נורדאו) טל' – 669041

מדיום לעיצוב בע"מ
עיצוב חלונות ראווה

תערוכה
עבודות סטודנטים באדריכלות ובעיצוב
26.12.87–10.1.88
דיזנגוף סנטר
סדנא לעיצוב ואדריכלות

הכנה לבחינת TOEFL
Israel American Institute
College Advisors

הנהלת חשבונות

הזמנה
לפסיכולוגים ולמומחים במדעי ההתנהגות בלבד
בקריאה בכף־היד
שיטת אבחון פסיכולוגית
בהדרכת ארנולד הולצמן
14.1.88

ספרי חמד מציגים
בריטניקה לנוער
אנציקלופדיה ב־17 כרכים

ערבית

בגרות טובה
אביב

להצליח בבגרות
בפיקוח משרד החינוך והתרבות

האולפן לבגרות
א. לחמן

איפה כל המורים הטובים? באנקורי.

והמורים הטובים יודעים ללמד את מה שצריך.

אין חוכמות, עכשיו אתה יודע שני דברים:
1. המורים הטובים הם באנקורי.
2. באנקורי מלמדים אותך את מה שצריך.
המורים הטובים מעבירים באנקורי שעורי בוקר וערב
לנוער ולך יש ממי ללמוד.

ראה מה אתה צריך

- קורסי בוקר וערב למבוגרים בכל מקצועות הבגרות למועד קיץ הקרוב.
- קורסים מיוחדים במתמטיקה ע"י המורה יואל גבע.
- קורסים ברמות שונות באנגלית (למתקשים ולמתקדמים)
- קורסים חצי שנתיים למתמטיקה ופיסיקה 5-4 יח' לימוד.
- קורסים מיוחדים לביולוגיה, כימיה, סוציולוגיה ותולדות האמנות.

25% הנחה לחיילים וחיילים משוחררים

אנקורי — בפיקוח משרד החינוך והתרבות

מכאן יוצאים עם בגרות

יעוץ והרשמה: אנקורי-סירקין 3 ת"א 03-285288
אנקורי-טרומפלדור 30 ת"א 03-297380, 03-204990

- קורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות ע"י HIGH Q.

התנדב לגדנ"ע צלילה

חיל הים בשיתוף עם פיקוד גדנ"ע

פותחים בקיץ 1988

קורס גדנ"ע צלילה

נתוני קבלה: 1. נערים (בנים) בוגרי כתות י"א
2. סוג בריאות גבוה ללא מגבלות ראיה.
פרטים והרשמה בד.צ. 01010 – גדנ"ע צלילה

אל: ד.צ. 01010 צה"ל — גדנ"ע 12/88 — י.א. 26.12

נא לשלוח לי פרטים נוספים בקשר לקורס גדנ"ע צלילה.
שם ומשפחה .... ת.ז. ....
כתובתי ....
מיקוד .... טל. ....

גזור ושלח

מכון שי נפתחים קורסי בוקר וערב

הנהלת חשבונות

★ סוגים 1+2, 3 ★ הנהלת חשבונות ממוחשבת ★ קורס חשבי שכר חינם ★ בחינות ממשלתיות ★ הכוונה לעבודה ★ אפשרות לשתי פגישות לנסיון ★ פתיחה: 6.1.88

יועצי מס | גרפיקה

כתבנות | תמלילנות | קלדנות

פרטים והרשמה: הרשמה: בן יהודה 226 ת"א. ימים ב' ג' ה' 9-12, ימים א'-ה' 16.00-19.00. טל: 03-5462804

למד בהתכתבות בביתך ובזמנך הפנוי
★ הנה"ח 1+2
★ גרפיקה
★ גרפולוגיה
★ חשבי שכר

גזור ושלח........
לכבוד מכון שי
בן-יהודה 226 ת"א,
מיקוד 63473
נא לשלוח לי פרוספקט לקורס........ בכתב
שם........
כתובת........

טכנאות

טכנאי שירות וידאו - טלוויזיה

לימוד ערב פעמיים בשבוע

ללא תלות בגיל, השכלה או ידע באלקטרוניקה

מקצוע נדרש • הכנסה גבוהה
עבודה מעניינת

- מסלול שוטף למתמחים ידע באלקטרוניקה.
- מסלול חצי שנתי לאלקטרונאים.
- לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים
- חב' הקורס בעזרת...

כולל קורס לאנטנות צלחת לוויינות!

המכון להכשרה מקצועית

מינהל עסקים לניהול עסק עצמאי

מפתה לפתוח עסק, אך מפחיד, ובצדק.
ישנם כ"כ הרבה פרטים חשובים, עליהם יכול העסק שלך לקום, או ליפול. לצד ה"מצליחנים" בעסקים, היו הרבה שניסו נכשלו ואפילו הפסידו.
אם פתוח עסק או שאת/ה מתכנן/ת לעשות זאת הקורס למינהל עסקים לעצמאיים של המכון הישראלי למינהל רצוי כדאי, הכרחי ואפילו חובה!

[illegible]

תל-אביב – בן יהודה 32, בנין אל-על...
חיפה – בלפור 8, טל. 04-669041, 671671

אוניברסיטת תל-אביב

בית הספר להנדסאים

ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף

המרכז הטכנולוגי

קורסי השתלמויות

העומדים להפתח בסמסטר ב' (פברואר 1987):

קורסי מחשבים
1. יסודות המחשב ומבוא לתכנות
2. ניתוח מערכות
3. גרפיקה ממוחשבת

קורסי מיקרופרוססורים
4. קורס בסיסי למיקרופרוססורים 8085
5. תחנת עבודה IBM.p.c –
–מיקרופרוססורים 8051, 8086, 8088
6. Fifth Generation Microprocessors – בשפת האנגלית

קורסי אלקטרוניקה
7. אלקטרוניקה בסיסית
8. לוגיקה ואלקטרוניקה ספרתית
9. מערכות הספק – POWER ELECTRONICS
10. תקשורת ספרתית

קורסים במכניקה
11. קורס מתקדם בתיב"ם CAD
12. בקרה ספרתית CNC

קורסי ניהול
13. כלכלה עיסקית
14. יישומי ניהול במחשב האישי IBM.p.c
15. קריאת שרטוט טכני [illegible]

ימי הלימוד:
בקורסי ערב: ימים א', ג', 17.30-20.45
בקורסי יום: 09.00-12.30

[illegible]

צרפתית

שרותי צרפת בישראל - המכון הצרפתי ת"א

התחלת הקורסים ב-3 לינואר 88
קורסים לכל הרמות ולכל הגילאים
מבוגרים, נוער, ילדים וגן ילדים (3-6)
בוקר, צהרים, אחה"צ או ערב

להרשמה לפנות לטל:
1. לקורסים המתקיימים במכון הצרפתי הירקון 111 - החל מה-13.12.87
03-249666, 236470
2. צפון ת"א: 03-5462615
השמה בגמנסיה הרצליה
בימים 31/1, 28,30 מ-16:00-19:00
3. רחובות: 03-614951
4. גבעתיים, קריאון, פתח תקוה
רעננה, הרצליה
03-9326888
...ם ואזור:
03-886840
03-886840, 085-52721
063-334767, 616766
063-546121

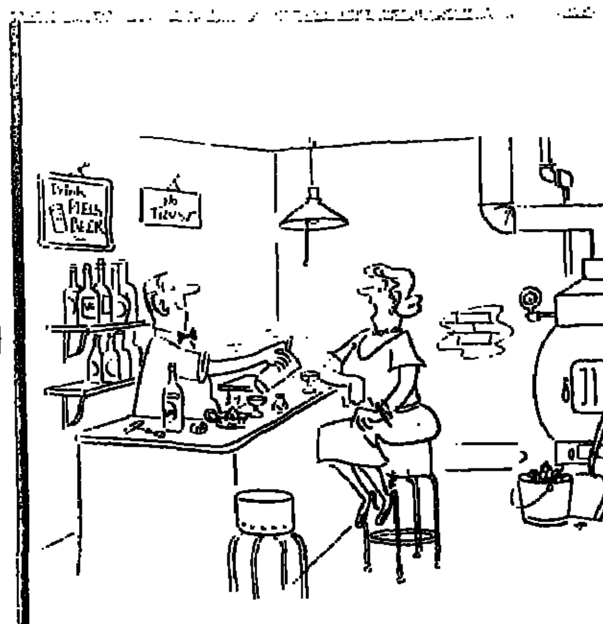

„למה אנחנו לא יכולים סתם לשתות משהו לפני האוכל, כמו כולם?"

„מה קורה לנו? אנחנו כבר לא רבים!"

„הבת שלך הלכה לישון מזמן. אני סתם נשארתי פה ושרתי לי קצת..."

„הוא שוב יצא נגד החתול הלא נכון!"

„כן, חבשתי אותו. תאמין לי, אדוני הרופא, זו הדרך היחידה"

„למה שלא תשקי גם אצלנו?"

חגיגת סוף השנה באלקל

מכירת פינוי
כל דגמי '87
בהנחות ענק*

* עד 31.12.87 או עד גמר המלאי

לרגל המבצע פתוח במוצאי שבת

אלקל אומנות בריהוט

אספקה מיידית

החברה הוותיקה והמובילה ביבוא ושיווק רהיטים

תל אביב
רח' שלבים 8 (ע"י בלומפילד)
ירושלים
שלומציון המלכה 9
רמת גן
ביתילי (מול הקניון)
פתח תקוה
קרית אריה, רח' אפעל, בית פריזמה
ערד
א. תעשיה חדש, ההר 5, מול מוסך שחל

שחמט מאת אורי צדוני

הגדול מכולם

זהו קרב על אליפות העולם בשחמט הסתיים. הסיכומים עדיין לא. נשארו הרבה שאלות פתוחות, כגון: מדוע הציע גארי קספארוב תיקו במשחק ה־21, כאשר עמדתו היתה עדיפה. לעניות דעתנו קספארוב הוא הטוב בשחמטאים בעולם. ואכן הוא שמר על תוארו. כרו קרב בסבי־שמר על תוארו. כרו קרב בסכיליה הוא לא התעלה לשיאו. יש הגורסים שקספארוב היה מתוח מדי ומותש. בשני משחקים לפני ואת ניצל מהפסד הורות לניתוח מעולה של צוות עוזריו במשחק שהופסק, והמשכו נדחה. אך במשחק האחרון היה זה שוב קספארוב בשיאו.

לסיכום, היה זה קרב עצבים שהסתיים בתיקו 12:12. אנאטולי קארפוב יכול להתנחם בכך שהיה אלוף עולם במשך עשר שנים. גם הוא שחמטאי בעל שעור קומה, אבל קספארוב גדול יותר. קספארוב הוא הדבר הגדול ביותר שקרה לשחמט מאז בובי פישר.

י. גרינפלד וע. ברוק אלופי ת"א

רב האמן יהודה גרינפלד והחייל, אמן השחמט עופר ברוק („קארפוב הצעיר"), סיימו במקום 1/2 משותף באליפות הפתוחה של תל אביב, שנערכה במועדון הפועל ב„בית תבורי" (7 מ־9 כל אחד). ברוק צלח את התחרות ללא הפסד. בחישוב איכות הנקודות מקדים גרינפלד, שזכה באלפיים שקל. ברוק זכה בכרטיס טיסה לאירופה.

אחריהם סיימו: רב האמן ולאדימיר ליברזון והאמנים יונה קסאשווילי ויוסף סבי, 6.5 כ"א, אלוף ישראל בשחמט, האמן הבינלאומי נתן בירנבוים, האמנים ידעאל סטפק, דן לפן, מיכאל קננובסקי ואורי ז'ק ושני ספתיעי התחרות, אלכס קפליבצקי מחיפה ומשה שוורץ, שהם מועמדים לאמן, 6 כל אחד.

האמן הבינלאומי אילן מנור, שהנחיל לגרינפלד את הפסדו היחיד בתחרות, אך נוצח על ידי ברוק, נמנה עם אלה שצברו 5.5 נקודות כל אחד.

בין ההפתעות: הפסדו של ליברזון לדן לפן, הפסדיו של בירנבוים לקוסאשווילי ולסבי. ניהל את התחרות שלמה גבערלי. עוד על אליפות זו במדורנו הקרוב.

מהפך בצמרת

שני האמנים ניק דה פירמיאן, בן 30, ויואל בנג'מין, בן 24, ניצחו בשיתוף בגמר אליפות ארצות הברית, בחוריש טעבר בכדינת קולוראדו. כל אחד משני המתחרים סיים עם 8 נקודות ב 11 משחקים, ללא הפסד. אחריהם: רבי האמנים ג'ון פרוורבין, מקסים דלוגי והאלוף היוצא יאסר סייראוון והאמן הבינלאומי מיכאל ויילדר 7.5 כ"א, בוריס גולקו 7, לארי קריסטיאנסן ומייקל רוד 6.5 כ"א, ולטר בראון 6, סרגיי קודרין 5.5, ג'יי וייטהד 5, בוריס קוגן 4.5 ורב האמן דימיטרי גורבין, הרשום כישחקן באר שבע א'־ 4 נקודות. עשרה רבי אמנים וארבעה אמנים בינלאומיים השתתפו בתחרות שגר הכושר הממוצע של משתתפיה הוא 2525 נקודות. להלן משחק, המלווה בתחכולות מרהיבות, מאליפות זו.

הגנה סיציליאנית

לבן: דה פירמיאן
שחור: רוד

1. ה4, ג5; 2. פו3, ד6; 3. ד4, גxד4; 4. פxד4, פו6; 5. פג3, ה6; 6. ו4, א6; 7. רד3, רה7; 8. 0־0, 0־0; 9. מח1, פבד7; 10. מהו3, מהב6; 11. פדה2, מהג7; 12. ב4!? (מסע יוצא דופן. הרעיון הוא למנוע פג5; ולהמשיך רב2. ידוע כאן: 12. ו5, פג5; 13. ו5, פוד7; וכהמשך מכה הפרש השחור את רץ ד3, ובמשחק נכון מצליח לבלום את המיתקפה על מלכו) 12...ב5; 13. רב2, (חלש 13. ה5? רב7; 14. מהח3, ד:ה5; 15. ו:ה5, פ:ה5; 16. צ:ו6? פ:ד3;) 13...רב7; 14. מהח3, ד5; 15. ה5, פה4; 16. פו3, פ:ו3+; 17. ת:ו3, ו6; 18. אג3, ב5? (אופטימיות מופרזת. אין זמן לתימרון פר־ב6־ג4: נחוץ 18...צורד8: מלווה ב פו8: כדי לאבטח את הרגלים ז6 ו ח7;) 19. ו5!! (פריצה מרשימה. לא יועיל 19...פ:ה5? בשל 20. ו:ה6, פ:ד3; 21. הו7+ וזוכה) 19...ח:ו5; 20. צ:ו5! (כמובן שלא 20...ו:ו5; בשל 21. מה:ו6, ואין מנוס ממט. גם לא כדאי להסתלק עם הצריח ו' בשל צ:ו7! וזוכה. לא יעזור גם 20...פ:ה5; בשל 21. פ:ב5! א:ב5; 22. ר:ה5! רד6; 23. מה:ח7+!! מ:ח7; 24. צח5+ ועל כל מענה בא המט)

20...ד4?! 21. מהח5! (ולא 21. צח5? ד:ג3; 22. צ:ח7, מה:ה5; והשחור נחלץ). עתה מאיים הלבן 22. צח5, 21...ז5?! (משחרר אמנם את ה7, אך מוטב, כנראה, 21...צוג8?! שכן לאחר 22. צח5, פו8; 23. פה4, ר:ה4; 24. ר:ה4, ז:ח5; המצב מסוכך מאוד. לא טוב 21...צוה8? בשל 22. צ:ו7! וזוכה)

22. צ:ו5, ד:ג3; 23. צח5, צוה8; 24. מה:ח7+ מו8; 25. מהח6+ מה7; 26. מהז5+ מה6; (כפוי) 27. מהז4+ מה7; 28. מהז5+ מה6; 29. ר:ו6! פ:ה5; ואין המשך טוב יותר. למשל: 29...ג:ב2; 30. ר:ו7+ מ:ו7; 31. מהו5+ ואין מנוס ממט) 30. רו5+ מד6; 31. צד1+ רד5; (31...מג6; 32. מהו6+ צה6; 33. ר:ה6, והשחור אבוד) 32. צח6+ צה6; (32...פו6; 33. צ:ו6+ ו:ו6; 34. מהו6+ צה6; 35. מה:ה6X) 33. ר:ה6, ו:ה6; 34. רג1, מג6; 35. רו4, פו7; 36. מהר5+ (כאן, ברוח הזמן, שיחק השחור הר5; המאפשר הכאת המלך מיד. לאחר דין ודברים אופשר לרוה, משום מה, להחזיר את המסע) 36...מב6; 37. רה3+ והשחור נכנע.

מאוצר התחבולות

לבן: צ'אצ'יבאי
שחור: אנאסטאסיאן
ירבאן 1987

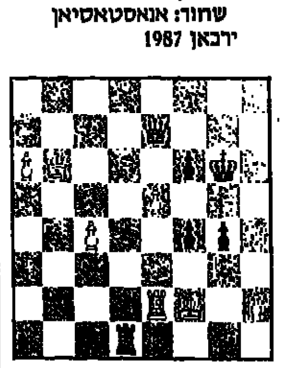

תור השחור
המצב נראה מסובך, אך מתברר שהשחור זוכה. כיצד? הפתרון להלן במהופך.

פיתרון

בריג' מאת רחל שמיר

אל נא במחמאות!

זה היה מישחק חברתי (RUBBER BRIDGE) בביתו של כהן.

„החלוקה הראשונה לא תחשב", אמר כהן לאורחיו, „אני רוצה לנסות את ידידי־תלמידי" הוסיף כהפנותו את חיוכו אל ידידו לוי.

כהן שלף מתוך המגירה את הקלפים שהיו כבר מחולקים:

צפון
♠ 10 7 4 3
♡ Q
♢ Q 4 3
♣ A K 7 6 4

מערב
♠ 9 8 6 5
♡ J 10 5 2
♢ A 8
♣ Q 9 3

מזרח
♠ K
♡ K 9 8 7 6
♢ K J 10 2
♣ 10 8 5

דרום
♠ A Q J 2
♡ A 4 3
♢ 9 7 6 5
♣ J 2

„אתה המחלק וכולנו פגיעים", הצהיר כהן בפנותו אל לוי. „נא להתחיל בהכרזות". כהן היה שותפו של לוי, כמובן.

וכך התנהלו ההכרזות:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 דיאמונד	פאס	2 קלאב	2 הארט
2 ספייד	3 הארט	4 ספייד	פאס
פאס	פאס		

מערב הוביל ב־2 הארט. לוי, שישב בדרום, זכה באלוף הארט, נכנס לדומם באלוף קלאב ושיחק את ה־10 ספייד. כמובן שצעד זה הכשיל את החוזה, כי הוא נאלץ בסופו של דבר להפסיד שלושה ריאמונדים וספייד אחר.

„האם אפשר היה לבצע את החוזה?" שאל לוי בתמימות.

הפעם כהן לא כעס. לא רק בגלל היותו המארח, אלא מסיבה נוספת שאותה הסביר: „העמדתי אותך הפעם בנסיון. אפשר היה לבצע את החוזה ואראה לך איך. אולם כדי להרגיעך, עלי לספר לך שאחר מאלופי אירופה נכשל במישחק דומה בתחרות חשובה. כפי שסופר לי אף הוא (TOMASZ PRZYBORA מפולין) שיחק כמוך. המישחק המכשיל נעוץ במשיכת ה־10 ספייד מן הדומם".

„אני שמח שאתה מעמיד אותי בשורה אחת עם אלופי אירופה, אולם בכל זאת אני סקרן לדעת כיצד מבצעים את החוזה", אמר לוי.

„ובכן, לאחר הזכיה באלוף הארט הייתי עושה ספירת מלאי ומחשב את אפשרויותי. ברור שאילו ישב המלך ספייד בתוך רביעית השליטים בידי מערב, לא היה החוזה בר ביצוע. אולם בחלוקת קלפים זו אפשר היה לבצע את החוזה. לאחר הזכיה באלוף הארט והכניסה לדומם באלוף קלאב, אילו משכת נמהלך השלישי ספייד קטן מן הדומם, היה המלך ספייד נלכד והיתה ניתנת לך האפשרות לבצע את החוזה באמצעות חיתוך צולב.

„זכור, זכית בשלוש לקיחות: באלוף הארט, באלוף קלאב ובאלוף ספייד. לביצוע החוזה דרושות היו לך שבע לקיחות נוספות. במצב זה אני הייתי משחק קלאב אל המלך בדומם (לקיחה רביעית) וחותך קלאב ביד ב־2 ספייד (לקיחה חמישית). חיתוך הארט בדומם (לקיחה ששית) חיתוך קלאב ביד בנסיך ספייד (לקיחה שביעית), חיתוך הארט בדומם (לקיחה שמינית) וחיתוך קלאב במלכה ספייד ביד (לקיחה תשיעית). ההמשך אינו משמעותי כי העשירית ספייד בדומם מהווה ערובה לביצוע החוזה".

„אם האלוף שיחק כמוני, אני רגוע", אמר לוי והוסיף „איני מבין מדוע אתה אינך אלוף?"

„אתה יודע יפה שאני אדם עסוק ואין לי פנאי להקדיש את מרבית זמני לבריג' בלבד, כדרך האלופים" ענה כהן, הפעם בנימה של רוגז.

„טוב, טוב, שמענו עליכם", העיר אחד החברים והמכיר את הזוג כהן־לוי לטוב ולרע. „כאנו הנה לשחק ולא להחליף מחמאות".

על בולים ובולאים מאת שלמה שמגר

„יום־הולדת לאדולף"

תגלית בלתי שכיחה ומביכה למדי התרחשה באחרונה במרתפי הדפוס הממלכתי האוסטרי בוינה: עשרים מיליוני בולים מן ההנפקה „יום הולדתו של אדולף היטלר" משנת 1944, כאשר אוסטריה היתה מסופחת לגרמניה־רבתי, היו מונחות בכספות מבלי שאיש הבחין בהם משך כל השנים.

קרוב לוודאי, שמונחים במרתפים עוד כמויות גדולות של בולים אחרים מימי ה„רייך השלישי". חיפושים כבר העלו, שיש שם 13 מיליון בולים מסידרת „אוקראינה" ו„גנראלגוברנמן" (פולין) מתקופת הכיבוש הנאצי. הדואר האוסטרי מברר עכשיו אם יש לממשלת מערב גרמניה זכות על בולים אלה, שהיו שייכים לשלטון הגרמני. אם לא, יימכרו הבולים לבולאים.

הטלת כמויות גדולות לשוק תשפיע כמובן על מחירי בולים אלה. יתכן גם, שיוחלט להיפטר מן המציאה הבלתי נעימה ע"י

איסלנד סובלים משום־מה מקילקולי שיניים יותר מבני אומות אחרות, למרות שהאי כירכתי הצפון ניצב במקום החמישי בעולם מבחינת היחס בין מיספר התושבים למנין רופאי השיניים.

נראה, כי המצב המדאיג נובע

שיניה לפני המראה במרור האמבטיה. מותחם בחותמת יום־הופעה המראה יד המחזיקה במיברשת שיניים.

לזכרו של הופקינס

ארה"ב תנפיק בשנה הבאה בול לזיכרו של ג'ונס הופקינס, בנקאי ונדבן מן המאה ה־19 שהתפרסם בעיקר בזכות תרומה של שבעה מיליון דולר להקמת בנייני ציבור כגון אוניברסיטה, בית־חולים, מכללה לרפואה ועוד בעירו בולטימור.

הנפקות בדנמרק

דנמרק תוציא בשנה הבאה בולים לאירועים הבאים: 400 שנה לעלייתו לכס המלוכה של כריסטיאן הרביעי (המלך שהזמין את היהודים להתיישב בארצה); 400 שנה להולדת המרוצ אול וורמס; 1000 שנה לעיר אורנסה; 40 שנה לשידור הלאומי האורחי; 200 שנה לשחרור האריסים; 150 שנה לאיגוד...; 100 שנה

מטבעות ומדליות מאת חיים לנגלבן

מטבעות חנוכה

סדרה זו שבהנפקתה הוחל בשנת תשי"ט – 1958, הופסקה בשנת תשכ"ד – 1963. בתקופה זו הוטבעו שישה מטבעות בערך נקוב של לירה ישראלית אחת, ממתכת ניקל־נחושת. נושאיהם קשורים לתולדות החג וסמליו. בשנת תשל"ג – 1972 חודשה הנפקת הסדרה, כאשר הערך משתנה והמתכת בעיקר היא כסף. גם מטבעות אלה הם הילך חוקי, וכדעת בנק ישראל להנפיקם מדי שנה בשנה בשתי מהדורות: מהדורה רגילה, המסומנת באות טביעה בצורת „מגן דוד" זעיר, ומהדורת קשוט, המסומנת באות טביעה „מ". כמויות ההנפקה נקבעות מראש ומובאות לידיעת מנויי החברה הציבור לפני כל הופעה. יצויין, דגילה גדולה יותר ממהדורת הקשוטים.

מבבל – עיראק וסוריה – מהמאה הי"ח, לציון כמיהתם של יהודי ארצות ערב לעלות ארצה. השנה, תשמ"ח – 1987, נבחרה חנוכיה אנגלית, המפארת את מטבעות חנוכה. תרומה גדולה תרמה יהדות אנגליה לחידוש ההתיישבות היהודית בארץ ישראל ולבניינה – עוד מימי השר משה מונטיפיורי ועד הנדבנים בימינו, ציוני בריטניה,

ההטבעה תשמ"ח (1987, על המטבע הקשוט הערך „2 שקלים חדשים" וסימן טביעה „מ"; על המטבע הרגיל – „1 שקל חדש" וסימן טביעה „מגן דוד" זעיר. מסביב קו מיתאר המזכיר את צורת החנוכיה.

גב המטבע מראה חנוכית מכסף משנת 1709, מאוסף נבארו במוזיאון היהודי בלונדון, עליה מופיעים אליהו הנביא והעורבים המאכילים אותו, והמילים „חנוכיה מאנגליה – המאה הי"ח". מסביב קו מיתאר המזכיר את צורת החנוכיה.

את המטבע עיצבה הגב' רות לוביקו; דגמי הגבס – תרזה רגן. מטבעות חנוכה הרגילים הוטבעו במיטבעת שטוטגארט, ואילו מטבעות חנוכה בגירסה קשוטה הוטבעו במיטבעת מינכן.

המטבע הרגיל בערך של 1 ש"ח הוא בקוטר 30 מ"מ, משקלו

שעה של פנאי

תשבץ מאת הלל הרשושנים

מספר 1452

21 פרסים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה. פרס א': „כדור שלג" מאת שמעון שיפר; ועוד 20 פרסי ספרים. המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ השבוע מס' 1452, ת.ד. 20227, ת"א (61201).

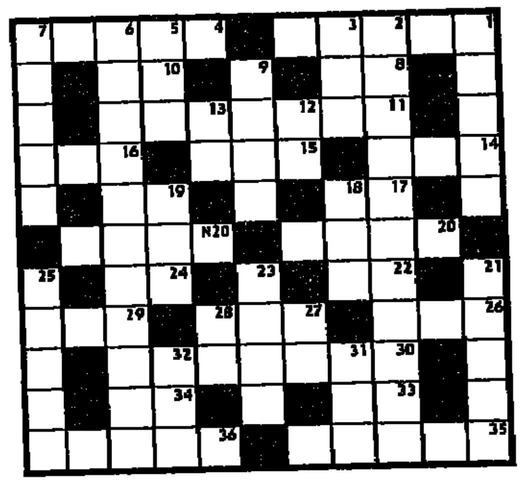

במאוזן – מימין לשמאל: 1) צבע אדום־כהה 4) אחד מטעמי המקרא 8) „תבוסה" ב„שחמט" 10) חומה נמוכה 11) שמה המאוחר של העיר „יבוס" 14) פרי עסיסי אדום 15) מסמר דק וקצר 16) מדינה ביבשת אסיה 17) „מוט ש„נשבר" קצה אחד 19) תרופה – או – רעל 20) חסר חוש הריח; א/ 20) תוצר חלבי 22) שן של מפתח 24) כלי לנוזלים 26) שמו הלועזי של מכב־חלכת „מאדים" 27) רעידת אדמה 29) „תרדיף" (שם נרדף) ל„פטפוט" 30) „תרדיף" ל„דקיק" 33) גלעד 34) עבר ליהדות 35) „תרדיף" ל„יען" 36) בנו בכורו של דוד המלך.

במאונך – מלמעלה למטה: 1) ילד עזוב שנאסף מן הרחוב 2) הלוואה בלי רבית 3) יחידת מידת־האורך – ביטוי לועזי 5) מחתרת עברית לפני קום מדינתנו 6) משורר ובלשן עברי (1846 – 1902); מחבר הקונקורדנציה המקראית „היכל־הקודש" ומתרגם „אהבת־ציון" ו„אשמת־שומרון" לגרמנית 7) „תרדיף" ל„תורה שבעל־פה" 9) „תרדיף" ל„מיסעד" 12) „נין" ש„נכרת ראשו" 13) קל־דעת 18) החלק הרחב והשטוח של העלה 19) שם אות באלפבית העברי 21) שרב – בלעז 23) מלא מרץ; חיות מלאה 25) אחד מגדולי המספרים העברים בסיפורת החדשה – בעל פרס „נובל" 27) סבו של נחשון בן עמינדב 28) בן־צאן 31) שופט מוסלמי 32) תבנית; „מודל" בלעז.

תשבץ תרתי־משמע © מאת נריב אבידן

מספר 211

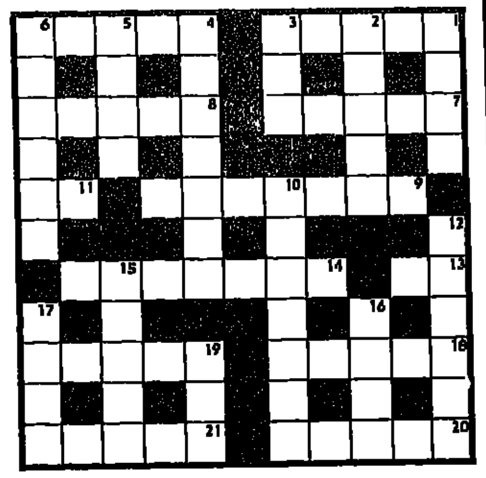

מאוזן:
1. על חמור נלחמים בממסד לפני הזמן (5)
4. בני לא שיט (5)
7. לצניעה הולנדית (5)
8. בחום כזה הוא שם לי ברוז (5)
9. ראו „1 אנכי"
11. ראו „20 אופקי"
13. נשקו האישי של אשף? (2)
14. למשל: מה קדם למה, הביצה או התרנגולת? (3,4)
18. זית או משהו אחר על עץ (5)
19. בכותל כך מכנים צמר (5)
20. עם „11 אופקי + 6 אנכי" התפלל עבורו למקרה שישאר בלי חשיש (6,2,5)
21. החברה בשקט – עשה אהבה (5)

מאונך:
1. עם „9 אופקי" זה הרצפט של המדינה (7,4) (עפ"י אילן גולדהירש)
2. נואפשרות כניסה ללהקה (5)
3. נתר גבוה (3)
4. בחותנה של אביגל ואופק (7)
5. גם לתחת מגיע מזל טוב (4)
6. ראו „20 אופקי"
10. הגבר נמצא חודשיים בהלם (3,4)
12. התרופה לחנותו של דוד בן־גוריון (6) (עפ"י פרץ כהן)
15. נזה עושים בבית משפט? (מ) (5)
16. צריך כוח כדי לשים עין על כסף (4)
17. בוונצואלה זה ממש בידור (4) (עפ"י שמשון כוכבי)
19. שיח שלוחצים עליו מלמטה (3)

בין הפותרים יוגרל סך 25 ש"ח.
את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע „ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177, מיקוד 61091 ת"א.

עושים חושבים

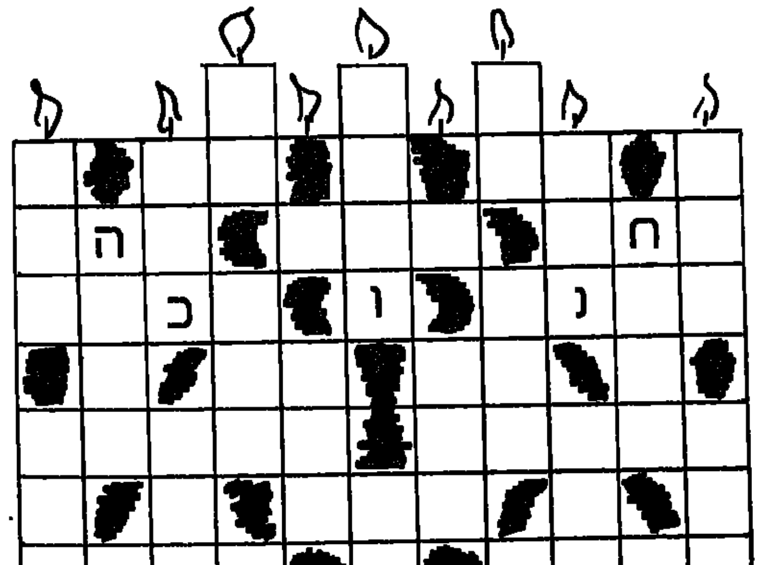

את המספרים הרשומים מטה יש לשבץ בתבנית. המספרים כתובים משמאל לימין ומלמעלה כלפי מטה. בפתרון יש לשלוח את הספרות הניצבות במקום האותיות חנוכה.

37,165, 21, 921, 1106, 5679, 57867, 280, 543, 438, 788, 347, 39, 29, 210, 4584, 126, 809, 44, 53, 1208, 7601, 62966, 3612, 3119, 892, 377, 907, 79, 482, 655, 353.

בין הפותרים יוגרל ספר גימל מאת נעמי שמר.

הפתרונות והזוכים

פתרון חידת „אותיות ומספרים" מספר 1181

אותיות ומספרים

פתרון חידת „אותיות ומספרים" מספר 1185

פתרון גליון 1244

פתרון תשבץ תרתי משמע מס' 209

הציור השבועי לילד

איפה העוז

ממדף הספרים

יש אלוהים

ילדי המים • מאת: צ'ארלס קינגסלי • עברית: אוריאל אופק • ציורים: איתמר ניומן • הוצאת ענבל. 112 עמודים.

סיפור זה אינו אלא אגדת־פיות וכולו שעשוע והעמדת פנים: על כן אינכם חייבים להאמין אף לא למלה אחת בסיפור, אפילו אם הוא נכון. כך מסכם צ'ארלס קינגסלי את הפרק האחרון בספר, הנקרא „מוסר השכל".

ובכן, גם אם אינכם מאמינים אף למלה אחת בסיפור, עדיין תוכלו ליהנות ממנו, וללמוד תוך כדי כך אי־אילו דברים על משמעות חיי האדם בעולמנו. העלילה בקיצור: תום, ילד יתום המוצא את מחייתו מניקוי ארובות, נכנס בתום־לב לחדרה של אלי, בת עשירים. הוא מתגלה, נס על נפשו, נופל לנחל, בוקע מ„קליפתו" והופך להיות ילד־מים.

כאן עובר תום מסלול חינוך בהשגחת הפיות. יחד עם ילדי־מים אחרים הוא לומד שיש גמול בעולם הזה לכל מעשה, טוב או רע. הוא לומד את ערכן של המחילה ושל אהבת הבריות.

קינגסלי, כומר אנגלי בן המאה התשע־עשרה, מנסה בספר הזה להעביר לקורא את התחושה ש„יש אלוהים". יש סדר בעולם, יש גמול לחסד ולאהבת הבריות. יחסו הסלחני־מלגלג למרע ולמרעים הוא, לדעתי, הנקודה החלשה בספר היפה והמרגש הזה.

קינגסלי אומר שתורת ההתפתחות של צ'ארלס דארווין, היא דרך דו־סיטרית. כפי שהאדם התפתח, בדרך הברירה הטבעית מיצורים נחותים יותר, הוא עלול, כתוצאה מעצלנותו והעדפת התענוגות שלו, לסגת במורד הדרך ולאבד את מותר האדם. הוא גם אומר שלא חשוב מה היינו קודם, חשוב שעכשיו אנחנו בני־אדם, ולכן עלינו לנהוג כבני־אדם. המסקנה על־פי קינגסלי: אנחנו חייבים ללמוד לכבוש את תאוות הבטלה והתענוגות. מוכרחים לעשות את מה שבאופן טבעי איננו רוצים לעשות. חייבים למלא את רצונו של אלוהים.

לפנינו התרגום הרביעי לעברית של הספר הזה. (התרגומים הקודמים: 1928: נ.גלברט, 1934: מ. בן־אליעזר, 1972: דליה למדני). התרגום הנוכחי, מעשה ידיו של אוריאל אופק, מצליח להעביר את המסרים הגושנים באמצעות שפה מודרנית, חדישה וקולחת, הגורמת לתחושה שהדברים נכתבו בעצם הימים האלה. אילמלא היה מדובר במנקה ארובות, „יצור" שאינו קיים במקומותינו, אפשר היה לטעות ולחשוב שהספר נכתב במקורו עברית.

הספר הזה פותח סידרת ספרים חדשה, בהוצאת „עינבל", שתישא את שמו (ואת תתימת ידו) של ד"ר אוריאל אופק. הסידרה תכלול ספרי מופת לנוער, שנבחרו בידי אוריאל לפני מותו. דומני שלא יכול להיות מיפעל הנצחה מתאים יותר לאיש שאהב כל־כך ספרי ילדים.

יבשם עוזגד

בישול בצ'יק־צ'ק

חבוש צ'יק־צ'ק

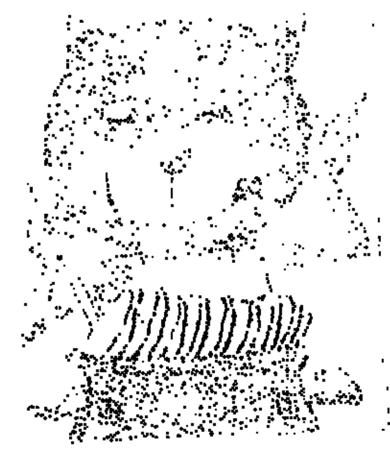

אתם מכירים את פרי החבוש, הפרי הזה שמכווץ את הפה כשנוגסים אותו לא מבשלז ובכן, חבוש הוא אחד הפרות שלא מתאימים לבשול מהיר. זאת אומרת – ככה נהוג לחשב. אבל אנחנו הרי תמיד מתחכמים, אז בואו נתחכם: נקח שני חבושים, נרחץ אותם היטב ונחתך לפרוסות דקות מאד. נניח את כל הפרוסות הדקות בתוך סיר, נוסיף כפית קנמון טחון, כמה מסמרי צפרן, מיץ מחצי לימון ושתי כוסות מים. נבשל הכל יחד כרבע שעה, עד שהפרוסות מתרככות קצת.

עכשו נסנן את המים (כדאי לשמר אותם ולשתותו), ואת הפרוסות נניח בתוך תבנית של טוסטר־אובן. אופים את החבושים עשר דקות ומגישים אותם חמים בתוספת קצפת קרה ומתוקה.

מי אמר שחבושים זה ספור ארוךז

דניאלה שמי

מן השירים כניסה

לא הוגן, מיותר

מבחר שירי הילדים של אהוד מנור בספר וקלטת • סדרת קרא ושמע • איורים: יעל בדרשי • הפקה מוסיקאלית: צבי בגן •

אהוד מנור כותב שירים לילדים כבר 18 שנים. יש לאהוד אשה ושלושה ילדים, והוא כתב את השירים על משפחתו וילדיו בלי לבקש את רשותם. כעת הוא מתחרט על כך שפירסם ברבים את החוויות הפרטיות של [illegible]

ווישה, ווישה, אבל אהוד מנור אסף 22 משיריו אלה והוא מפרסם אותם שוב, הפעם בספר ובקלטת. גם הביצועים נאספו מכל השנים וכולם מקוריים. המבצעים הם ציפי שביט, יהודית רביץ, מתי כספי, נתנאלה, רבקה זוהר ואחרים. ביצועים אחרים נשמעים משעממים ומיושנים. אחרים קובצו מתוכניות טלוויזיה, פסטיבלים ופסטיגלים, ויש שניים שענינם „מכים את הבנות". נו, באמתו זה באשר למבחר השירים.

ובשביל מה הספר המצורףז והרי בדרך כלל מצרפים את המלים לקלטת. כל שיר מופיע בספר בשלוש גירסאות: בעברית מנוקדת באותיות גדולות ומאירות עיניים, בתעתיק לועזי של המלים העבריות ובתרגום לאנגלית. אם זה, וכנראה אמנם, בשביל למכור בחוץ־לארץ, אז למה אני, כאן בארץ, צריכה לקנות ספר־משולש כזהז לא הוגן ומיותר.

אגב, בספר מצאתי שגיאות ואי־דיוקים רבים בין השירים המוקלטים למודפסים.

*

ככה זה התחיל

איך התחילה המדינה • אירוע בשיתוף קהל • שתי תוכניות לכיתות א – ג, ד – ו • ייצור וביצוע: אלה גליליי־סקר, עפרון אטקין, טיירי ויידר (נגן) • 44 דקות.

התיאטרון המעלה את האירוע מגדיר אותו: „תוכנית חינוכית ממוחזרת". אינני יודעת בדיוק למה הכוונה במלה ממוחזרת, אבל שמחתי שאינם מתגדרים כשם הצגה.

אלה הם מערכונים אחרים מתוך התקופה שבין תחילת ההתיישבות בסוף המאה הקודמת לבין הכרזת העצמאות לפני 40 שנה. לאירוע כזה יש מטרה; הוא בא לענות על צרכים עצומים של מערכת החינוך, המשוועת לחומר בימתי בנושאים מוגדרים.

היוצרים המבצעים, שני שחקנים ונגן אחד, משחזרים בעזרת ארבעה ארגזי תלבושות ותפאורה חסכונית־קפדנית מאוד, את סיפוריהם. הם אינם יורדים מהבמה לרגע, לא מניחים לנו אף לא לרגע לשוב למציאות של היום.

הכל התחיל מנבירה במרתף של סבא־סבתא במושבה לשעבר, רחובות. „אה", אמר סבא, „זה היה לפני שקמה המדינה". מכאן מתגלגל האירוע, כאילו מכוח עצמו. מה היה כאןז מדבר, יתושים, בדואים, קדחת.

השחקנים, מתלבשים כחלוצים ו..לדרך – להצגת הקטע על ימיהם הראשונים של החלוצים הקודחים־החולמים.

עפרון אטקין מצא מסילות ללב הקהל בחן רב, וכנראה גם בזכות ההומור הדק שלו. אהבתי את המינימאליות של התפאורה; את העובדה שלא עזבו את הבמה; את היכולת לעבור בחן, באהבה ובקלילות מנושא לנושא.

המחשה בימתית חשובה, נעימה לעין ולאוזן.

שרה ארנון

מדף הצעצועים

אווווּף!

כמה פעמים זה קרה לכםז קניתם משהו יקר בחנות הצעצועים: אריזה מרשימה, המוכר נשבע שזוהי יצירה חינוכית, איכותית ומה לא. בבית נתקבל החידוש בתרועות התלהבות חד משמעיות והנה חלף יום או שבוע ואיש אינו מתקרב למפלצת החינוכית והיקרה שנרכשה עם המון צפיות ותמורת הרבה מאד כסף.

שני המשחקים של השבוע שייכים בדיוק למחלקה זו. חיצוניות מושכת, איכות מעולה ותווית מחיר (ליחיד) המורה על 34 ש"ח. האכזבה היתה מהירה ומוחצת.

המשחק הראשון הוא ציור בעזרת לחץ אויר משל יצרן הצעצועים המעולה „טומי". לוח המשחק השחור והגדול מחורר לאורכו ולרוחבו ובתוכו כדורים קטנים צהובים. צינור פלסטי חלול מזרים וגם שואב אויר אל הלוח או מתוכו. הזרמת אויר דוחפת את הכדור פנימה, ואילו השאיבה מעלה אותו לחור. כך נוצרים הציורים.

יש להצטייד בסוללה, היא הכוח הדוחף. המשחק נאה מאד, נוח להפעלה ולנשיאה וגם עורר התלהבות גדולה, אלא

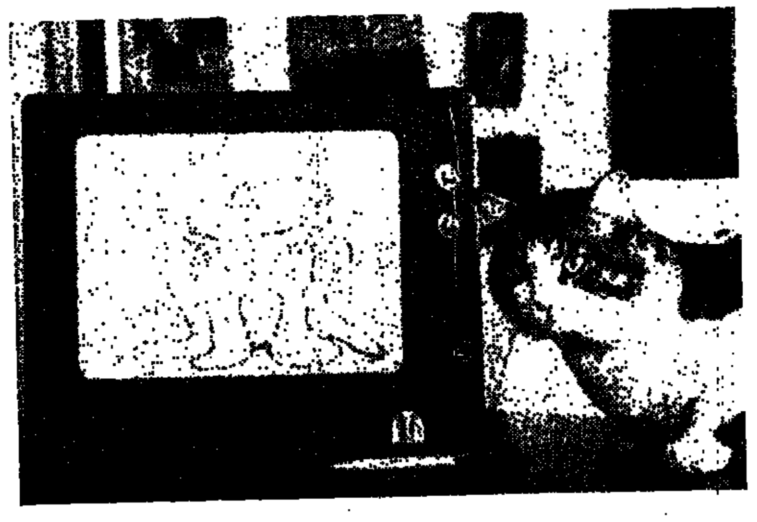

צילם: מרום לביא

שההתלהבות דעכה מהר מאד.

גורל דומה היה למשחק בשם „מגנה דודל", שהגיע לכאן מהונג קונג וצרפת כאחת. כך לפחות על פי התוויות העבריות שעל הקופסה. גם כאן שרבוטים על לוח פלסטיק נאה ובעט מיוחד. הילד יכול לצייר, להשתעשע במשחקי נייר כמו משחק הצוללות ואפילו לרשום הודעות, אבל אך ורק באותיות גדולות; הקטנות אינן קריאות. רוצים למחוקז מעבירים הלוך ושוב ידית מיוחדת, וכל הכתוב כלא היה, ממש כמו שקרה להתלהבותם של של הילדים מן הלוח המיוחד אחרי כמה ימים של שמחה.

אצלנו נרשמה הרכישה כבלתי מוצלחת.

שושנה חן

השקע בעצמך - למד מקצוע או שפה

מדור לימודים

אנגלית

פי־5 יותר אנגלית מכל שיטה אחרת

תוך זמן קצר להפליא, תוכל ללמוד, לשמוע, לדבר, לקרוא ולכתוב אנגלית נכונה בשיטת הוראה אינדבידואלית המותאמת במיוחד לך!

• 12 רמות לימוד (לכל גיל ורמה)
• אנגלית לבגרות • הכנה ל־TOEFEL
• קורסים למתחילים – A.B.C (מיועד למחוסרי כל ידע קודם באנגלית. השיטה האמריקאית מבטיחה לך התגברות מחסום השפה והפחד "לפתוח את הפה").
• קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים (שכה"ל – הוצאה מוכרת ע"י שלטונות המס).

מבצע החודש! חינם • קסטה ללימוד עצמי • מילון עברי־אנגלי

"למדתי במכונים האמריקאים ושיפרתי את האנגלית שלי!" יעל ע.

חינם • 24 שעות ביממה: חייג/י ברגע זה לטל. 03־295529, 03־728132, 04־869041, 02־221933 ותקבל/י לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה - חינם.

שיעורי עזר לתלמידים בשעות אחר־הצהריים.

קורסי ערב ובוקר או שעורים פרטיים, טיפול אישי, משקה חם, לימוד בקבוצה קטנה.

מכונים אמריקאים לשפות

עיצוב פנים

כולל תכנון ועיצוב ריהוט

נפתחים קורסי בוקר וערב בת"א, חיפה, ירושלים ובאר־שבע

מכון להכשרה מקצועית

הנהלת חשבונות

הנהלת חשבונות

כולל לימוד הנהלת חשבונות ממוחשבת

מכון ישראלי למינהל

תמלילנות קלדנות

גם את יכולה להרוויח 1500 ש"ח בחודש, כתמלילנית או קלדנית

הרשמה לקורסי בוקר וערב.

מדורי מודעות ה"דרושים" מוצפים מודעות בהן מחפשים מעבדות תמלילים, קלדניות ומפעילות מסוף. אם את מחפשת עבודה שאין בה אבטלה, מקצוע בו תמצאי בקלות עבודה מספקת, מכובדת ומכניסה.

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ע"ג מחשב משוכלל I.B.M.-P.C ללא תלות בגילך ובהשכלתך, בכל מקום בארץ ובשעות הנוחות לך כ' • מעבדת תמלילים • קלדנית • מפעילת מסוף (קורס המקנה לך 2 מקצועות במקביל מעבדת תמלילים וקלדנית).

הכוונה תעסוקתית לבוגרות למשרדים, מוסדות ומפעלים ברחבי הארץ.

חינם - 24 שעות ביממה: חייג/י ברגע זה לטל. 03־728132, 03־201392, 04־664606, 057־73714, 02־221933. גם בלילות ובשבתות מסור/י פרטיך ותקבל/י לבתך חוברת הסבר - חינם.

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

ניהול משרד

מנהלות משרד

נפתחים גם קורסים למזכירות בכירות

מתקבלות מועמדות וציוניות בעלות 12 שנות לימוד, לאחר ראיון אישי

מטרת הקורס הכשרת מזכירות בכירות לניהול משרדים ולשכות

מכון ישראלי למינהל

בגרות

גזור, שמור והשווה

למד בגרות בקלות וחסוך $1,000

הרשמה לקורסים מזורזים למועדי יוני 88', ינואר 89'. לימוד בכתב, לימוד ערב או משולב לפי בחירה.

לימוד בכתב לפי בחירה

חינם - 24 שעות ביממה

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב בשיתוף המכונים הבריטיים. 35 שנות נסיון. 95% הצלחה.

גזור, שמור ובדוק

עיצוב אופנה

עיצוב אופנה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א ובחיפה.

אם אתה מחפש/ת מקצוע מעניין, יצירתי ומקורי עיצוב אופנה הוא האתגר בשבילך.

המכון להכשרה מקצועית

ייעוץ מס

יעוץ מס - המקצוע המבוקש היום.

הרשמה לקורסי בוקר וערב

יועצי המס זוכים למעמד ולשכר מכובד

אפשרויות תעסוקה מגוונות

מטרת הקורס

מכון ישראלי למינהל

השכלה בכתב

למד/י גרפיקה וציור בביתך בזמנך הפנוי

המכונים האמריקאים להשכלה

גרפיקה

גרפיקה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א

הקורס לגרפיקה ועיצוב מיועד לבעלי גישה למקצוע ונתונים כמו דייקנות וסדר, גישה אסתטית, קראטיביות וכד'. יתקבלו רק בעלי נטיה וכישרון מתאים לאחר מבחן פסיכומטרי. לבוגרים הפנייה למקומות עבודה – בהתאם להישגים

משרדנו פתוחים כל יום בין השעות 19:30-9.00 רצוף.

ת"א בן־יהודה 32 בית אל־על ח. 610 טל. 295529

למדנו מנסיונם של 1,450,000 קונים מרוצים

קנינו אמקור XL

מקרר היוקרה של ישראל

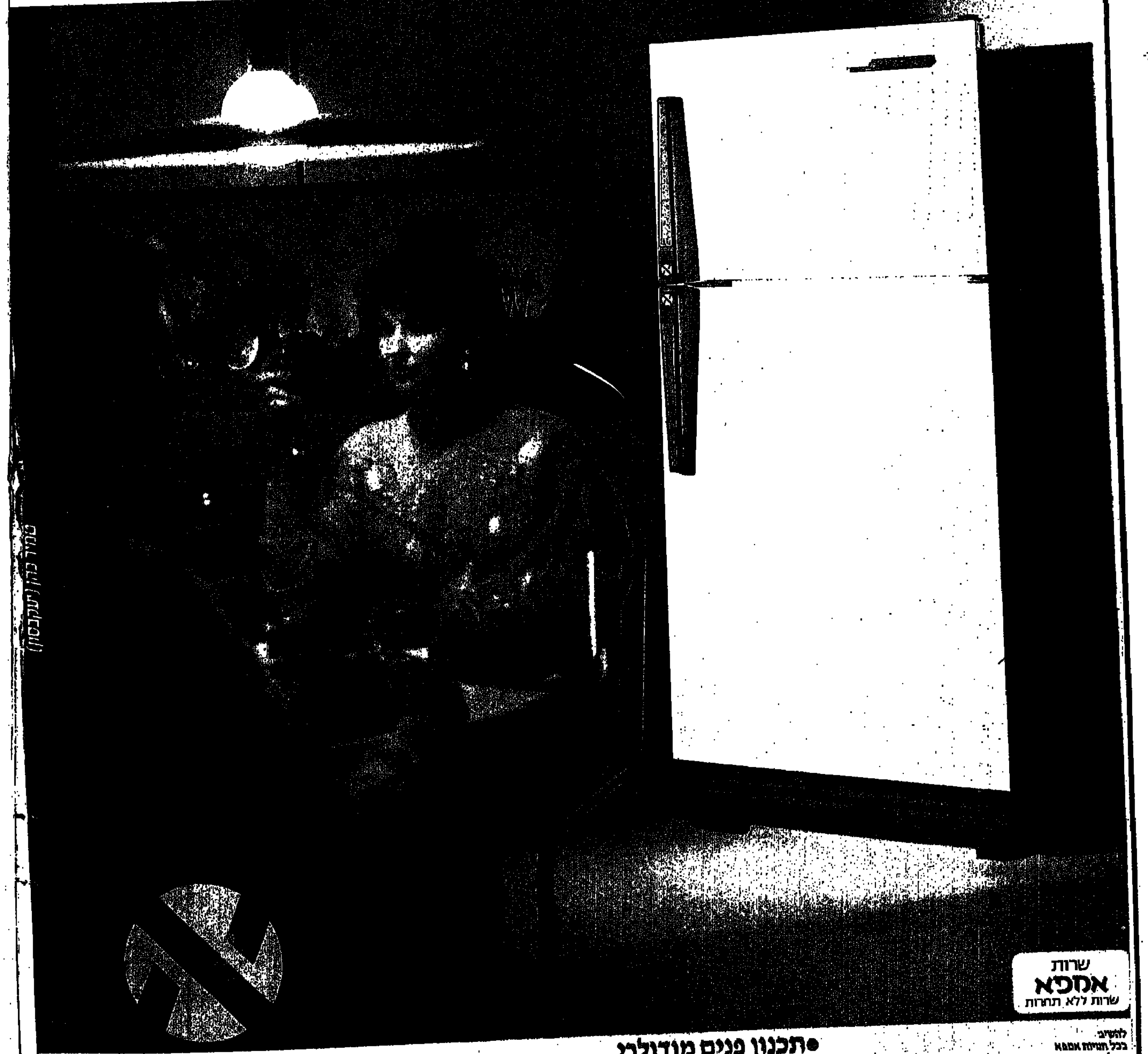

• תכנון פנים מודולרי
• כלים נשלפים להגשה לשולחן
• גמישות באיחסון

להשיג:
בכל חנויות אמפא
אצל סוחרים מורשים
רשת שקם
והמשביר לצרכן.

אמקור
גדול יצרני המקררים בישראל